

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ปัจจัยเพื่อการออกแบบ และการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
ของผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตร:
ศึกษาเฉพาะกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย

Factors Contributing to the Design of Geographical Indications
of Agriculture and Non-agriculture Products:
Case Study of Thailand's Lower Center Plain Provinces (Zone 2)

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุมิตรา ศรีวิบูลย์

ทุนอุดหนุนการวิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ

พ.ศ. 2550

ชื่อโครงการ	ปัจจัยเพื่อการออกแบบ และการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตร: ศึกษาเฉพาะกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย Factors Contributing to the Design of Geographical Indications of Agriculture and Non-agriculture Products: Case Study of Thailand's Lower Center Plain Provinces (Zone 2)
ชื่อผู้วิจัย	ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุมิตรา ศรีวิบูลย์
ระยะเวลาที่ทำการวิจัย	เมษายน 2549 – ธันวาคม 2550
ผู้สนับสนุนการวิจัย	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความสำคัญและรูปแบบของเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือเครื่องหมายรับรองอื่น ซึ่งใช้เพื่อให้ความคุ้มครองผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่ใช้อยู่ในประเทศต่างๆ และนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการออกแบบสำหรับประเทศไทย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษากลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ โดยวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่มีความโดดเด่นของแต่ละจังหวัด ที่ควรนำมาขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมถึงศึกษาเพื่อค้นหาปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดกรอบในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้กับจังหวัดเหล่านั้นด้วย

ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการวิจัยออกเป็น 4 ส่วนคือ

1. การวิเคราะห์เอกสาร
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) บุคคลในระดับต่างๆของแต่ละจังหวัด
3. การวิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
4. การออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้กับกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2)

ของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในโลกทุกวันนี้ มีรูปแบบหลักอยู่ 2 รูปแบบคือ รูปแบบที่ใช้ในกลุ่มสหภาพยุโรปที่ใช้เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แบบเดียว และรูปแบบที่ใช้ในสหรัฐอเมริกาคือ

ใช้เครื่องหมายรับรองทำหน้าที่เสมือนเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แม้ว่าข้อมูลจากกรมทรัพย์สินทางปัญญาระบุว่าประเทศไทยจะใช้เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แบบเดียวกัน แต่ผู้วิจัยพบว่า ผลผลิตทางการเกษตรในแต่ละจังหวัดของไทยแม้จะคล้ายคลึงกัน แต่จะมีลักษณะเฉพาะอันเป็นผลมาจากพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกัน การใช้งานเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แบบเดียวกันอาจไม่สามารถระบุความแตกต่างที่ชัดเจนได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าวิธีการของสหรัฐอเมริกา น่าจะสอดคล้องกับประเทศไทยมากกว่า จึงได้เสนอแนวคิดดังกล่าวในงานวิจัยครั้งนี้ โดยได้สรุปข้อมูลของแต่ละจังหวัด เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของแต่ละจังหวัด ดังนี้

จังหวัดสมุทรสาคร

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสาครควรเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องเบญจรงค์ มีเอกลักษณ์ของจังหวัดคือพันท้ายนรสิงห์ และมีลักษณะของการเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง ที่มีตัวอักษรกำกับว่า “เบญจรงค์ สมุทรสาคร”

จังหวัดสมุทรสงคราม

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสงครามควรเป็นผลผลิตทางการเกษตรซึ่งได้แก่ มะพร้าว มีเอกลักษณ์ของจังหวัดคือการเป็นเมืองสามน้ำ และมีลักษณะของการเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง ที่มีตัวอักษรกำกับว่า “มะพร้าว สมุทรสงคราม”

จังหวัดเพชรบุรี

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรีควรเป็นผลผลิตทางการเกษตรซึ่งได้แก่ น้ำตาลโตนด โดยมีเอกลักษณ์ของจังหวัดคือต้นตาลโตนดเช่นกัน และมีลักษณะของการเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง ที่มีตัวอักษรกำกับว่า “น้ำตาลโตนดเมืองเพชร”

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ควรเป็นผลผลิตทางการเกษตรซึ่งได้แก่ สับปะรด โดยมีเอกลักษณ์ของจังหวัดคือการเป็นเมืองชายทะเล และมีลักษณะของการเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง ที่มีตัวอักษรกำกับว่า “สับปะรด ประจวบคีรีขันธ์”

Abstract

This study aims to conduct a qualitative and operational research, with an objective to investigate the significance and style of geographical indication (GI) that is used specifically to protect agricultural or non- agricultural products in various countries. A design of GI was finally created for the selected 4 provinces of Thailand.

Four provinces in the lower central plain area (Zone 2) were selected as the site for this research. They are Samutsakorn, Samut Songkhram, Petchburi, and Prachuabkhirikhan. The distinguished agricultural and non- agricultural products of each province were identified from document analysis and in-depth interviews with key respondents. The gathered data were scrutinized and refined to extract the possible design of GI for each province.

The research utilized 4 approaches as follows:

1. Document analysis
2. In-depth interviews with 3 key respondents in each province
3. Conceptual analysis to determine the design framework of GI
4. The design of 4 GIs for the selected 4 provinces in the lower central plain area (Zone 2): Samutsakorn, Samut Songkhram, Petchburi, and Prachuabkhirikhan.

The research findings can be summed up as follows:

The utilization of GI at present is apparent in the European Union and in the United States of America. In the European Union, only GI is used to identify the destination of origin and to protect geographical indication for all types of products, but in the United States, different certification marks are used instead of GI for various types of products. For Thailand, the Department of Intellectual Property stated that, like the European Union, Thailand used only one GI for all products. However, the researcher perceives that even though each province has agriculture products of somewhat similar characteristics, it still possesses some uniqueness due to different geographical areas and historical backgrounds. Hence, using only one GI for all products of all provinces throughout the country may not be suitable. In contrast, several GIs should be designed and applied for each province to express their distinctive product and historical pride.

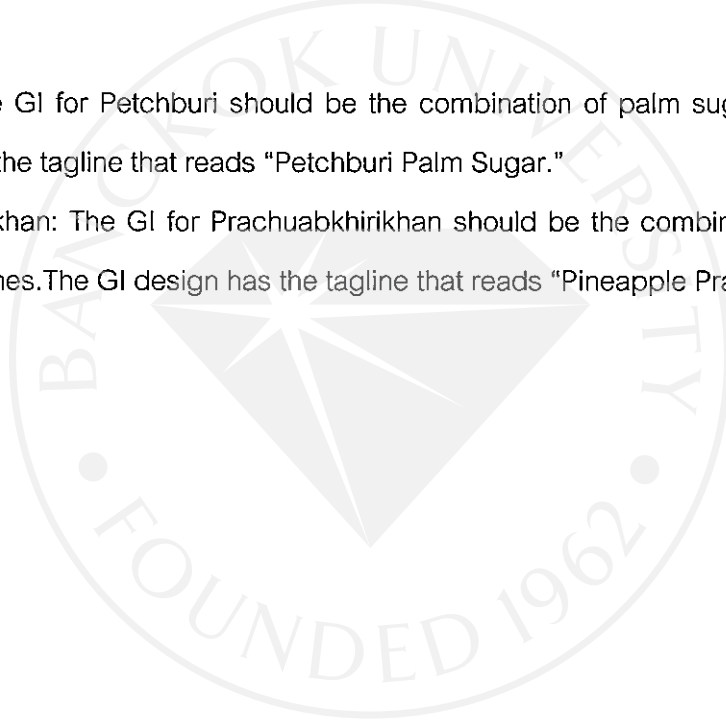
This research, therefore, proposes the following elements for the design of GI for each selected province:

Samutsakorn: The GI for Samutsakorn should have the combination of Benjarong (Tentachrome Ceramic Ware), and the silhouette of PanTaiNorasing (the famous steersman of royal barge during the Ayuthya period who dedicated his life for justice). The GI design has the tagline that reads "Benjarong Samutsakorn."

Samutsongkhram: The GI for Samutsongkhram should be the combination of coconut and Mae Klong River (famous for 3 colors originated from three characteristics of the river itself: fresh, brackish, and sea waters). The GI design has the tagline that reads "Coconut Samutsongkhram."

Petchburi: The GI for Petchburi should be the combination of palm sugar and palm tree. The GI design has the tagline that reads "Petchburi Palm Sugar."

Prachuabkhirikhan: The GI for Prachuabkhirikhan should be the combination of pineapple and beautiful beaches. The GI design has the tagline that reads "Pineapple Prachuabkhirikhan."

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยกรุงเทพที่ให้เงินสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนให้ความอนุเคราะห์ในเรื่องของเวลาในการออกไปเก็บข้อมูล และอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสาคร ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรีและผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์หรือมอบหมายผู้แทนในการให้สัมภาษณ์ รวมถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและประธานกลุ่มแม่บ้านทุกท่านที่ได้ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัยครั้งนี้

นอกจากนั้น ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนๆ ที่ช่วยให้คำแนะนำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรองศาสตราจารย์ ดร. รสขงพร โกมลเสวิน รวมถึงผู้ช่วยวิจัย นักออกแบบ และบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้มีส่วนช่วยให้งานวิจัยนี้เสร็จสมบูรณ์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยนี้คงจะเป็นกรณีศึกษาที่เป็นประโยชน์ และกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเสรีทางการค้าบ้างไม่มากนักน้อย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุมิตรา ศรีวิบูลย์

25 ธันวาคม พ.ศ.2550

สารบัญ

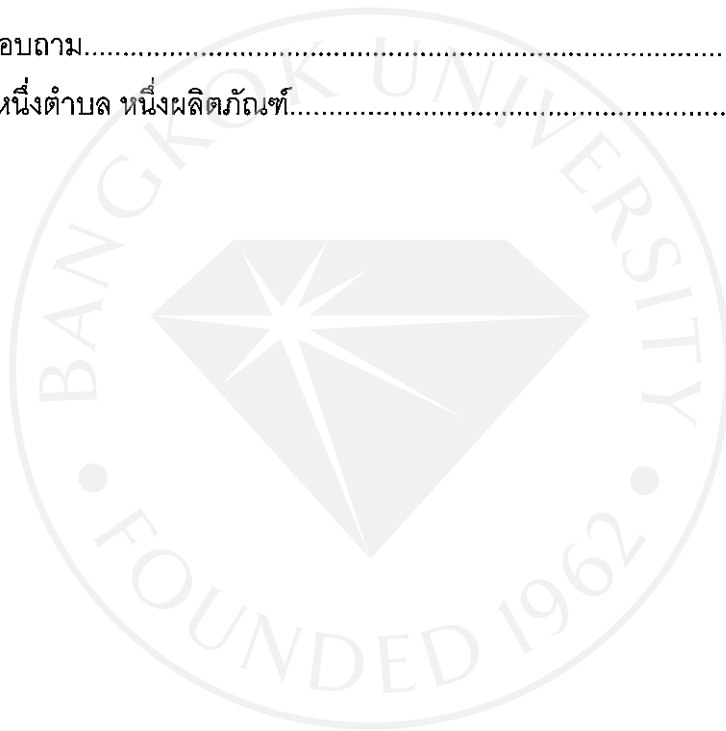
หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพประกอบ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ประเด็นปัญหา	3
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	4
ประเด็นที่ศึกษา	5
ขอบเขตการวิจัย	6
นิยามศัพท์	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 บรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
แนวคิดและกฎหมายว่าด้วยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์	9
ประเภทของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับสากล	10
สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์	10
สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสหภาพยุโรป	10
สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้องค์การการค้าโลก	11
สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศไทย	12
เครื่องหมายรับรอง.....	12
สิ่งที่ใช้ระบุแหล่งกำเนิด	13
การสร้างความแตกต่างด้วยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์	15
สัญลักษณ์ / เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมถึงสัญลักษณ์ / เครื่องหมายประเภทอื่น	17
ตัวอย่างเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์	17
ตัวอย่างสัญลักษณ์ / เครื่องหมายประเภทอื่นที่ใกล้เคียงกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์.....	19

	หน้า
ข้อมูลของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย	23
จังหวัดสมุทรสาคร	23
จังหวัดสมุทรสงคราม	26
จังหวัดเพชรบุรี	29
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	32
สัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ดี.....	37
องค์ประกอบโดยทั่วไปของสัญลักษณ์หรือเครื่องหมาย	37
รูปแบบของสัญลักษณ์หรือเครื่องหมาย	37
คุณลักษณะของสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ดี	38
สรุป	39
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	40
การวิเคราะห์เอกสาร	41
การสัมภาษณ์เชิงลึก.....	41
ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก.....	41
การวิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์.....	43
การออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้กับกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย	43
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	43
การวิเคราะห์เอกสาร	43
การดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก.....	43
แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก.....	44
การวิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์.....	45
บทที่ 4 ผลการวิจัย	46
จังหวัดสมุทรสาคร	47
ผลการวิเคราะห์เอกสาร	47
ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกของจังหวัดสมุทรสาคร	49
สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก	52

การวิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทาง	
ภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสาคร	53
จังหวัดสมุทรสงคราม.....	55
ผลการวิเคราะห์เอกสาร.....	55
ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกของจังหวัดสมุทรสงคราม.....	57
สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก	59
การวิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทาง	
ภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสงคราม.....	60
จังหวัดเพชรบุรี	62
ผลการวิเคราะห์เอกสาร	62
ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกของจังหวัดเพชรบุรี.....	63
สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก	66
การวิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทาง	
ภูมิศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี.....	68
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	69
ผลการวิเคราะห์เอกสาร	69
ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.....	71
สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก	74
การวิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทาง	
ภูมิศาสตร์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.....	76
บทที่ 5 การออกแบบ	78
เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสาคร	78
เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสงคราม	80
เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี	82
เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	84
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	87
สรุปผลการวิจัย.....	87
จังหวัดสมุทรสาคร	88
จังหวัดสมุทรสงคราม	89

	หน้า
จังหวัดเพชรบุรี	91
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	92
อภิปรายผล.....	93
ข้อจำกัดของงานวิจัย	97
ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรภาครัฐ	97
ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป.....	98
บรรณานุกรม	99
Bibliography	102
ภาคผนวก ก : แบบสอบถาม.....	105
ภาคผนวก ข : สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์.....	109

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	หน้า
2.1 ตารางเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่ใช้ระบุแหล่งกำเนิดและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์	14
4.1 ตารางเปรียบเทียบข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนของจังหวัดสมุทรสาคร.....	52
4.2 ตารางเปรียบเทียบเพื่อสรุปสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสมุทรสาคร.....	54
4.3 ตารางเปรียบเทียบข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ตัวแทนของจังหวัดสมุทรสงคราม.....	59
4.4 ตารางเปรียบเทียบเพื่อสรุปสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสมุทรสงคราม.....	61
4.5 ตารางเปรียบเทียบข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนของจังหวัดเพชรบุรี.....	67
4.6 ตารางเปรียบเทียบเพื่อสรุปสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี.....	68
4.7 ตารางเปรียบเทียบข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ตัวแทนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.....	75
4.8 ตารางเปรียบเทียบเพื่อสรุปสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.....	76

สารบัญภาพประกอบ

ภาพที่	หน้า
2.1	เครื่องหมายระบุแหล่งกำเนิด และเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป (EU) ตกลงใช้ร่วมกัน18
2.2	เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน.....18
2.3	เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศนิวซีแลนด์.....19
2.4	เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศอินเดีย.....19
2.5	เครื่องหมายรับรอง ส้มรัฐฟลอริดาของสหรัฐอเมริกา.....20
2.6	เครื่องหมายรับรอง มันฝรั่งรัฐไดาโฮของสหรัฐอเมริกา.....20
2.7	เครื่องหมายรับรอง แอปเปิ้ลรัฐวอชิงตันของสหรัฐอเมริกา.....20
2.8	เครื่องหมายรับรอง หัวหอมรัฐจอร์เจียของสหรัฐอเมริกา.....21
2.9	เครื่องหมายรับรอง ข้าวหอมมะลิของประเทศไทย.....21
2.10	สัญลักษณ์สำหรับสินค้าไทย.....22
2.11	สัญลักษณ์สำหรับสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์.....22
2.12	แผนที่จังหวัดสมุทรสาคร.....24
2.13	ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด และสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์จังหวัดสมุทรสาคร.....25
2.14	แผนที่จังหวัดสมุทรสงคราม.....27
2.15	ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด และสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์จังหวัดสมุทรสงคราม.....28
2.16	แผนที่จังหวัดเพชรบุรี.....30
2.17	ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดเพชรบุรี.....31
2.18	แผนที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.....34
2.19	ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด และสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.....35
4.1	ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดสมุทรสาคร.....47
4.2	สัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์จังหวัดสมุทรสาคร.....48
4.3	ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดสมุทรสงคราม.....55
4.4	สัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์จังหวัดสมุทรสงคราม.....56
4.5	ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดเพชรบุรี.....62
4.6	ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.....69
4.7	สัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.....71
5.1	พัฒนาการในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสาคร.....79

ภาพที่	หน้า
5.2	เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสาคร.....80
5.3	พัฒนาการในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสงคราม.....81
5.4	เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสงคราม.....82
5.5	พัฒนาการในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี.....83
5.6	เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี.....84
5.7	พัฒนาการในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.....85
5.8	เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์..... 86

บทที่ 1

บทนำ

นับตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 รัฐบาลของกลุ่มประเทศหลายประเทศในยุโรป อาทิ ฝรั่งเศส สเปน ฯลฯ รวมถึงประเทศสหรัฐอเมริกาต่างหาวิธีคุ้มครองชื่อทางการค้า (Trading Names) และเครื่องหมาย (Marks) ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าประเภทอาหาร เพื่อแสดงถึงลักษณะเฉพาะของแต่ละภูมิภาค รวมถึงมีการออกกฎหมายและสิทธิบัตรเพื่อคุ้มครองความเป็นต้นกำเนิด คุณภาพ หรือสิ่งที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาควบคู่ไปกับการให้ความคุ้มครองตลอดจนประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับ รวมถึงข้อจำกัดทางการค้าเสรีซึ่งอาจทำให้เกิดการผูกขาดในการใช้เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ ปัจจุบันประเทศต่างๆ ได้พยายามสร้างสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) เพื่อเป็นเครื่องหมายแสดงสิทธิความเป็นต้นกำเนิด ซึ่งแตกต่างจากเครื่องหมายรับรองคุณภาพ (Certification Marks) ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน โดยกฎหมายว่าด้วยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อระบุแหล่งกำเนิดของผลิตภัณฑ์ เว้นเสียแต่ผลิตภัณฑ์หรือวัสดุที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์นั้นจะมีแหล่งกำเนิดมาจากพื้นที่อื่น หรือเพื่อรับรองว่าผลิตภัณฑ์นั้นได้มาตรฐานตามที่กำหนด ทั้งนี้ ในบางกรณีกฎหมายยังกำหนดให้ผลิตภัณฑ์ต้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเสียก่อนด้วย

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications หรือ GI) เป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยสำคัญสองประการคือ ธรรมชาติและมนุษย์ กล่าวคือ ชุมชนได้อาศัยลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ตามธรรมชาติ เช่น สภาพดินฟ้าอากาศ หรือวัตถุดิบเฉพาะในพื้นที่ มาใช้ประโยชน์ในการผลิตสินค้าในท้องถิ่นของตน ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณลักษณะพิเศษที่มาจากพื้นที่ดังกล่าว คุณลักษณะพิเศษนี้อาจหมายถึง คุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะเฉพาะอื่นๆ ที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นๆ (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2547, น.1)

กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้แบ่งสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็น 2 ลักษณะคือ

1. สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง (Direct Geographical Indication) หมายถึงชื่อทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสินค้านั้น ๆ โดยตรง เช่น ส้มโอนครชัยศรี มะขามหวานเพชรบูรณ์ เป็นต้น
2. สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยอ้อม (Indirect Geographical Indication) หมายถึงสัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นใดที่ไม่ใช่ชื่อทางภูมิศาสตร์ แต่ใช้เพื่อบ่งบอกแหล่งภูมิศาสตร์อันเป็นแหล่งกำเนิดหรือแหล่งผลิตของสินค้า เช่น สัญลักษณ์ประจำอำเภอหรือจังหวัด เช่น รูปยาโมของจังหวัดนครราชสีมา รูปหอไอเฟลของประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น

เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) มิใช่เครื่องหมายการค้า แต่มีข้อที่เหมือนกับเครื่องหมายการค้าตรงที่ว่าเครื่องหมายนั้นจะต้องอยู่ในเงื่อนไขที่สามารถจดทะเบียนได้ และจะต้องมีการจดทะเบียนเพื่อขอความคุ้มครอง และด้วยเหตุที่มีข้อห้ามมิให้ใช้ชื่อสามัญ (Generic Names) มาจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ดังนั้นชื่อที่เป็นชื่อเฉพาะสำหรับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของประเทศหนึ่ง อาจกลายเป็นชื่อสามัญหรือสัญลักษณ์สำหรับผลิตภัณฑ์นั้นในประเทศอื่นได้ ตัวอย่างเช่น ชื่อ Parmagiano ของเนยแข็งในประเทศอิตาลีได้กลายเป็นชื่อสามัญสำหรับเนยแข็ง Parmesan ในประเทศออสเตรเลียและสหรัฐอเมริกา เป็นต้น ซึ่งแตกต่างจากเครื่องหมายการค้า (Trademark) ที่หมายถึงสิ่งใดก็ได้ ไม่ว่าจะเป็น ชื่อ สัญลักษณ์ เครื่องหมายหรือการใช้สิ่งต่างๆ ที่กล่าวมานี้ร่วมกัน จะใช้โดยบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือใช้ในองค์กรใดๆก็ตาม เพื่อสร้างความแตกต่างในการสื่อความหมาย แสดงความเป็นเจ้าของ มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว และมีการจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้า (Per Mollerup, 1997, น. 96-97) อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า GI จะทำหน้าที่เป็นเครื่องหมายรับรองที่แสดงความเป็นต้นกำเนิด ในขณะที่เครื่องหมายการค้าจะใช้เป็นตราหรือแบรนด์ของสินค้าที่แสดงความเป็นตัวตนของสินค้านั้น

เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้กลายมาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกปัจจุบันซึ่งมีการเปิดเสรีทางการค้าภายใต้ความตกลงขององค์การการค้าโลก (WTO) ยิ่งทำให้มีการแข่งขันสูง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยเราจะต้องให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้อย่างจริงจัง เพื่อมิให้สูญเสียความเป็นแหล่งกำเนิดของผลผลิตทางการเกษตร หรือต้นแบบของผลิตภัณฑ์ที่มาจากภูมิปัญญาไทย ซึ่งในปัจจุบันกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้มีประกาศการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยหลายรายการ เช่น ส้มโอ นครชัยศรี (Nakonchaisri Pumelo) และมะขามหวานเพชรบูรณ์ (Phetchabun Sweet Tamarind) เป็นต้น

ประโยชน์ของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

1. เพื่อคุ้มครองให้ผู้บริโภคได้บริโภคสินค้าหรือบริการที่มีมาตรฐานและปลอดภัย
2. เพื่อคุ้มครองผู้ผลิตและป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมและส่งเสริมการแข่งขันทางการค้าอย่างเป็นธรรมในระบบเศรษฐกิจเสรีทุนนิยม เพื่อให้กลไกตลาดดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าให้ผู้ผลิต และเป็นเครื่องมือทางการตลาด การระบุให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งที่มีลักษณะพิเศษต่างไปจากสินค้าที่ผลิตขึ้นจากแหล่งอื่น จะส่งผลให้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นจำหน่ายได้มากขึ้นหรือมีราคาสูงขึ้น ตัวอย่างเช่น ไข่เค็มไชยา มีดอร์ญิก ส้มโอ นครชัยศรี มะขามหวานเพชรบูรณ์ เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้น สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ช่วยในการประชาสัมพันธ์สินค้านั้นให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในนามของกลุ่มผู้ผลิตไทย เป็นการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันสู่ระดับโลก
4. เพื่อให้มีการควบคุมดูแลมาตรฐานของสินค้าอันเป็นผลมาจากเงื่อนไขของการขอรับความ

คุ้มครองในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งจะต้องแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่และตัวสินค้าไม่ว่าในแง่คุณลักษณะ คุณภาพ ชื่อเสียง วิธีการผลิต วัตถุดิบ ฯลฯ อันจะส่งผลให้กลุ่มผู้ผลิตจำเป็นต้องช่วยกันรักษาคุณภาพหรือชื่อเสียงนั้นไว้ เพื่อมิให้ถูกระงับการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

5. เพื่อกระจายรายได้สู่ชนบทและส่งเสริมอุตสาหกรรม สินค้าที่ขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าเกษตร เนื่องจากปัจจัยด้านสภาพดินฟ้าอากาศหรือสภาพพื้นที่ส่งผลต่อคุณภาพของสินค้า การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงเป็นการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นโดยตรง เป็นการเพิ่มมูลค่าของสินค้าให้สามารถแข่งขันได้ทั้งในระดับประเทศและระดับสากล

6. สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหลัก ส่วนประโยชน์ทางอ้อมคือ สร้างความร่วมมือ ความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิด รวมถึงสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มชนในท้องถิ่น (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2547, น. 2 -4)

ประเด็นปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยเริ่มต้นตัวและให้ความสำคัญของการจดทะเบียนเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มากขึ้น แต่ยังคงขาดการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานที่ชัดเจนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงขาดการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ให้ประชาชนได้เข้าใจอย่างจริงจัง จากการที่รัฐบาลสนับสนุนให้ทุกจังหวัดมีโครงการสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ทำให้แต่ละจังหวัดต่างหันมาให้ความสนใจและพัฒนาผลิตภัณฑ์และผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดมากขึ้น และได้มีการจัดทำเครื่องหมายรับรองของจังหวัด เพื่อเป็นการรับรองคุณภาพให้กับสินค้านั้นๆ ด้วย อย่างไรก็ตาม การออกแบบเครื่องหมายดังกล่าวของแต่ละจังหวัดต่างมีความหลากหลาย มีทั้งการออกแบบตราสัญลักษณ์ขึ้นใหม่ รวมทั้งการใช้ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดมาปรับเป็นเครื่องหมายรับรองของจังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่ยังขาดความเป็นสากล และไม่สามารถสื่อความหมายถึงความเป็นท้องถิ่นนั้นๆ ได้

แม้ข้อมูลจากกรมทรัพย์สินทางปัญญาจะระบุว่าเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยจะเป็นเครื่องหมายสามัญ ซึ่งทุกชุมชนในทุกพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยจะใช้เครื่องหมายเดียวกันทั้งหมด แต่ผู้วิจัยกลับมีความเห็นว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการแบ่งพื้นที่เป็นภาคต่างๆ อย่างชัดเจน ประชาชนในแต่ละภาคล้วนมีวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด หากพิจารณาให้ลึกลงไปแต่ละจังหวัดต่างก็มีผลิตภัณฑ์และผลผลิตทางการเกษตรที่มีความเฉพาะเจาะจงตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของแต่ละพื้นที่ด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาข้อมูลของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้กันอยู่ในต่างประเทศเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาข้อมูลกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วย 4 จังหวัด ได้แก่ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ (อ้างอิงตามการแบ่งกลุ่มจังหวัดของสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคกลาง สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและ

สังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี) เนื่องจากเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่มีความเก่าแก่ มีผลิตภัณฑ์และผลผลิตทางการเกษตรที่หลากหลาย ดังจะเห็นได้จากการที่จังหวัดเหล่านี้เป็นสถานที่ที่พระมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์เสด็จประพาสและเป็นที่โปรดปรานถึงกับโปรดเกล้าฯให้สร้างพระราชวังที่ประทับถึง 3 แห่งที่จังหวัดเพชรบุรี และอีก 1 แห่งที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมในงานศิลปกรรม เช่น การผลิตเครื่องเบญจรงค์ในจังหวัดสมุทรสาครและสมุทรสงคราม รวมถึงสกุลช่างต่างๆในจังหวัดเพชรบุรี ตลอดจนการใช้ภูมิปัญญาไทยในการบริหารจัดการน้ำในแม่น้ำแม่กลองของจังหวัดสมุทรสงครามให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น บริเวณน้ำจืดตอนบนทำสวนผลไม้ บริเวณน้ำกร่อยตอนกลางทำสวนมะพร้าว และบริเวณน้ำเค็มตอนล่างทำนาเกลือและประมง เป็นต้น

ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรของแต่ละจังหวัดน่าจะมีความเกี่ยวข้องกับตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด หรือสิ่งอื่นใดที่แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะเฉพาะของจังหวัดนั้น จากการศึกษาตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดทั้ง 76 จังหวัดของประเทศไทย ผู้วิจัยพบว่าตราสัญลักษณ์เหล่านั้นต่างมีความหลากหลายและสื่อความหมายที่เป็นสากลได้ยาก ตัวอย่างเช่น ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดสมุทรสงครามที่เป็นรูปกลองใบใหญ่ลอยน้ำ มีต้นมะพร้าวขนาบอยู่สองข้างนั้นสื่อความหมายถึงความเป็นจังหวัดสมุทรสงครามได้ยาก หากผู้นั้นมีเคยทราบถึงตำนานหรือความเป็นมาของจังหวัดมาก่อน และปัจจุบันจังหวัดได้ใช้ชื่อสมุทรสงครามแทนชื่อแม่กลอง ยิ่งทำให้การสื่อความหมายเป็นไปได้อย่างยากขึ้นอีก ยิ่งไปกว่านั้นตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดบางจังหวัดเลือกใช้ภาพสัญลักษณ์ที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งอาจทำให้เกิดความสับสนได้ เช่น ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดชลบุรีและจังหวัดตราดที่เลือกใช้ภาพทะเล ภูเขาหิน และภูเขา คล้ายๆกัน อาจทำให้ผู้พบเห็นเข้าใจผิดหรือเกิดความสับสนได้ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงคิดที่จะศึกษาเพื่อค้นหาผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรของแต่ละจังหวัดที่สามารถขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ โดยเลือกศึกษาเฉพาะกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) นอกจากนี้ผู้วิจัยจะศึกษาปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการออกแบบในแต่ละจังหวัดเพื่อเสนอแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตร จังหวัดละ 1 แบบ โดยมุ่งหวังให้สามารถสื่อความหมายถึงแต่ละจังหวัดได้อย่างชัดเจน รวมถึงเป็นเครื่องหมายที่ใช้ประโยชน์ได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศทั่วโลก

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมปัจจัยที่กำหนดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดต่างๆ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วย 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

2. วิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดต่างๆ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย

3. เพื่อเสนอแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดต่างๆ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย

ประเด็นที่ศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นที่จะศึกษาเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบคำถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ที่จะนำมาวิเคราะห์และดำเนินการออกแบบ ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับเครื่องหมายต่างๆ แบ่งเป็น

1.1 เครื่องหมายรับรองประเภทต่างๆ ได้แก่ เครื่องหมาย Thailand's Brand เครื่องหมาย OTOP เครื่องหมาย อย. เครื่องหมาย มอก. และเครื่องหมาย Q เนื่องจากผู้วิจัยต้องการทราบถึงความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องหมายรับรองต่างๆ ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน รวมถึงวัดผลการรับรู้และจดจำเครื่องหมายเหล่านั้นด้วย

1.2 เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เนื่องจากผู้วิจัยต้องการทราบถึงการรับรู้และความเข้าใจในเรื่องความสำคัญของเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ

2. ความรู้เกี่ยวกับจังหวัด แบ่งเป็น

2.1 คำขวัญและตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด เนื่องจากผู้วิจัยต้องการทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างคำขวัญ ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด และประเด็นยุทธศาสตร์ของจังหวัด ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ รวมถึงตรวจสอบการรับรู้และจดจำของบุคลากรทั้งในระดับบริหารและระดับปฏิบัติการของจังหวัด

2.2 การสื่อความหมายและความเป็นสากลของตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด เนื่องจากผู้วิจัยต้องการทราบถึงการรับรู้ความหมายที่ปรากฏอยู่บนตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด รวมถึงคนในจังหวัดเห็นว่าสัญลักษณ์ประจำจังหวัดมีความเป็นสากลที่คนทั่วไปสามารถรับรู้และเข้าใจความหมายได้เพียงไร

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด และเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เนื่องจากผู้วิจัยต้องการทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับสัญลักษณ์ทั้ง 2 เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบ

2.4 สิ่งที่มีความโดดเด่นหรือเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทาง

การเกษตร เนื่องจากผู้วิจัยต้องการทราบถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่มีความโดดเด่นหรือเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดในมุมมองของบุคคลระดับต่างๆของจังหวัด เพื่อเสนอเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และดำเนินการออกแบบเป็นสัญลักษณ์เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้กับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรของแต่ละจังหวัด

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อวิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สำหรับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดต่างๆ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วย 4 จังหวัด คือ จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ โดยวิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่การออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในประเด็นต่างๆดังนี้

- เอกลักษณ์ของจังหวัด
- ผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรเด่นของจังหวัด
- ลักษณะของการเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
- คุณลักษณะที่สำคัญของสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ดี

2. ผู้วิจัยจะเสนอแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของผลิตภัณฑ์ หรือผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดต่างๆ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย โดยจะเลือกออกแบบเฉพาะผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่เด่นจำนวน 1 ประเภทของแต่ละจังหวัด

นิยามศัพท์

1. สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications หรือ GI) หมายถึง สัญลักษณ์หรือสิ่งอื่นใดที่ชี้ให้เห็นถึงคุณภาพ ชื่อเสียง แหล่งกำเนิดหรือคุณสมบัติเฉพาะของผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้น (WTO,1994)

1.1 สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง (Direct Geographical Indication) หมายถึง ชื่อทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสินค้านั้น ๆ โดยตรง

1.2 สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยอ้อม (Indirect Geographical Indication) ได้แก่ สัญลักษณ์หรือสิ่งอื่นใดที่ไม่ใช่ชื่อทางภูมิศาสตร์ แต่ใช้เพื่อบ่งบอกแหล่งภูมิศาสตร์อันเป็นแหล่ง กำเนิดหรือแหล่งผลิตของสินค้า เช่น สัญลักษณ์ประจำอำเภอ หรือจังหวัด เช่น รูปยาโม รูปหอไอเฟล เป็นต้น

2. เครื่องหมายการค้า (Trademark) หมายถึง ชื่อ ข้อความ สัญลักษณ์ เครื่องหมาย หรือการใช้สิ่ง

ต่างๆที่กล่าวมานี้ร่วมกัน ใช้เพื่อระบุความแตกต่างหรือระบุแหล่งที่มาให้กับสินค้า แสดงความเป็นเจ้าของ และมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว อาจกล่าวได้ว่าเครื่องหมายการค้าก็คือชื่อของแบรนด์นั่นเอง

3. เครื่องหมายบริการ (Service Mark) หมายถึง ชื่อ ข้อความ สัญลักษณ์ เครื่องหมาย หรือการใช้สิ่งต่างๆที่กล่าวมานี้ร่วมกัน ใช้เพื่อใช้เพื่อระบุความแตกต่างให้กับบริการ และระบุถึงแหล่งที่มาของการบริการนั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือเครื่องหมายบริการจะเน้นกับการให้บริการมากกว่าสินค้า แม้ว่าเครื่องหมายการค้าและเครื่องหมายบริการอาจรวมชื่อพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ไว้ด้วยก็ตาม แต่ทั้งสองเครื่องหมายมิได้คุ้มครองแหล่งกำเนิดของสินค้าหรือบริการนั้นๆ (Babcock and Clemens, 2004)

4. เครื่องหมายรับรอง (Certification Marks) หมายถึง ชื่อ ข้อความ สัญลักษณ์ เครื่องหมายหรือการใช้สิ่งต่างๆที่กล่าวมานี้ร่วมกัน เป็นเครื่องหมายที่ออกโดยสหภาพหรือสมาคมผู้ผลิตสินค้า หรือหน่วยงานภาครัฐ เพื่อเป็นการรับรองคุณสมบัติของสินค้าหรือบริการ อาทิ แหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ วัสดุกรรมวิธีการผลิต คุณภาพ ความเที่ยงตรง เป็นต้น (U.S. Patent and Trademark Office, 2003) ตัวอย่างเครื่องหมายรับรอง เช่น แบรินด์ "ประเทศไทย" ของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ เครื่องหมายการออกแบบดีเด่น (G - Mark - The Good Design Selection System) ของประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

5. เครื่องหมายมาตรฐาน (TISI Standard Marks) เป็นเครื่องหมายมาตรฐานที่ออกโดยสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (Thai Industrial Standard Institute) เพื่อแสดงว่าผลิตภัณฑ์นั้นเป็นไปตามมาตรฐานที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา การที่จะใช้เครื่องหมายมาตรฐานกับผลิตภัณฑ์ใดก็ตาม จะต้องได้รับการรับรองจากเจ้าหน้าที่ของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมและหน่วยงานตรวจสอบทางราชการ (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2549)

5.1 เครื่องหมายมาตรฐานทั่วไป เป็นเครื่องหมายมาตรฐานที่กำหนดให้ใช้เพื่อการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์โดยทั่วไป โดยผู้ประกอบการที่ทำผลิตภัณฑ์สามารถยื่นขอใบอนุญาตแสดงเครื่องหมายมาตรฐานได้ด้วยความสะดวกใจ เช่น เครื่องหมาย มอก.ของกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นต้น

5.2 เครื่องหมายมาตรฐานบังคับ เป็นเครื่องหมายมาตรฐานที่กำหนดขึ้น เพื่อความปลอดภัย และเพื่อป้องกันความเสียหายอันอาจเกิดแก่ประชาชน หรือกิจการอุตสาหกรรม หรือเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้นำเข้า จะต้องผลิตจำหน่ายและนำเข้าแต่ผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานตามที่สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมกำหนดหากไม่กระทำตามจะมีความผิดตามกฎหมาย

6. เครื่องหมายภาพ (Pictograms) ได้แก่ เครื่องหมายที่สื่อความหมายด้วยภาพ ที่ไม่ต้องอาศัยคำอธิบายประกอบกับภาพนั้นก็สามารถสื่อสารให้คนทั่วไปเข้าใจได้ ลักษณะของเครื่องหมายภาพที่ดีจะต้องสามารถทำให้คนทุกชาติทุกภาษาเข้าใจได้ถูกต้อง มักใช้กับการให้บริการสาธารณะ เช่น เครื่องหมายภาพที่ใช้ตามท่าอากาศยาน ศูนย์การค้า หรือเครื่องหมาย ภาพบนหีบห่อหรือบรรจุภัณฑ์ เช่น เครื่องหมายระวังของแตก เป็นต้น

7. เครื่องหมายประจำหน่วยงาน (Insignia, Seal หรือ Emblem) ได้แก่ เครื่องหมายที่ใช้ในหน่วยงานราชการ หรือองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร เช่น ตราประจำกระทรวงทบวงกรมต่างๆ ตราประจำจังหวัด เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการกำหนดปัจจัยและองค์ประกอบที่นำไปสู่การออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดต่างๆ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย เพื่อเป็นการสร้างแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชากรในทุกระดับของจังหวัด ในการกำหนดแนวทางสำหรับการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือเครื่องหมายรับรองอื่นๆต่อไป

2. นำแนวคิดไปใช้กับการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือเครื่องหมายรับรองคุณภาพของจังหวัดอื่นๆ ในอนาคต เพื่อเป็นการเสนอแนะให้แต่ละจังหวัดเห็นความสำคัญ และนำไปใช้เป็นกลยุทธ์ทางการตลาดในการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัด เป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน

บทที่ 2

บททวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยเพื่อการออกแบบและการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตร: ศึกษาเฉพาะกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย มีข้อมูล ทฤษฎีและแนวคิด ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและกฎหมายว่าด้วยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมถึงการจดทะเบียนเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
2. ตัวอย่างสัญลักษณ์ / เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์รวมถึงสัญลักษณ์ / เครื่องหมายประเภทอื่นที่มีลักษณะการใช้งานที่ใกล้เคียงกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
3. ข้อมูลของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งประกอบด้วย
 - ข้อมูลทั่วไปของจังหวัด / ความเป็นมาของสัญลักษณ์ประจำจังหวัด
 - ประเพณี / วัฒนธรรมดั้งเดิมของแต่ละจังหวัด
 - ผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรต่างๆ ของแต่ละจังหวัด
4. สัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ดี

1. แนวคิดและกฎหมายว่าด้วยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

การแข่งขันทางการตลาดที่ทวีความรุนแรงขึ้น ส่งผลให้กลุ่มผู้ผลิตสินค้าเกษตรต้องหันมาให้ความสนใจการสร้างความแตกต่างทางด้านคุณสมบัติหรือคุณภาพให้กับสินค้า ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความปลอดภัย ความสดใหม่ คุณค่าทางโภชนาการ ราคาที่เป็นธรรม แหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ ผลผลิตจากธรรมชาติ หรือเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เดิมแนวคิดเรื่องการสร้างตราสินค้า (Brand) จะเป็นการสร้างตราสินค้าสำหรับผู้ผลิตหรือผู้ขายเฉพาะราย ต่อมาจึงได้มีการพัฒนาเป็นตราสินค้าสามัญหรือฉลากสามัญ (Common Label) ที่ใช้ครั้งแรกโดยกลุ่มผู้ผลิตในยุโรป ซึ่งต่อมาได้แพร่หลายมาสู่ประเทศสหรัฐอเมริกา (McCluskey and Loureiro, 2003 ; Szantai, Lecocq and Marette, 2005)

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications หรือ GI) นับเป็นตราสินค้าสามัญประเภทหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ตามธรรมชาติ ซึ่งนำมาใช้ประโยชน์ในการผลิตสินค้าของท้องถิ่นเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณลักษณะพิเศษ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้กลายมาเป็นปัจจัยสำคัญต่อกลยุทธ์ทางการตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche Marketing) รวมถึงประโยชน์ที่เป็นความรู้หรือ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสิทธิชุมชนที่ควรจะได้รับ ความคุ้มครอง (Geographic indications, Online, 2005) จากงานวิจัยหลายชิ้นพบว่าตลาดเฉพาะกลุ่มจะคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง และมีกลุ่มผู้บริโภคประมาณร้อยละ 5 -10 ที่พร้อมจะจ่ายเพิ่มสำหรับผลิตภัณฑ์ที่มีคุณลักษณะพิเศษ (Blend and Van Ravenswaay, 1999; Nimon and Beghin, 1999; Teisl, 1999; Loureiro, 2001) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีเหตุการณ์ร้ายแรงที่เกี่ยวข้องกับชีวิตหรือสุขภาพ เช่น กรณีที่เกิดโรควัวบ้าระบาดในยุโรป ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์จากแหล่งกำเนิดในพื้นที่ภูมิศาสตร์อื่นที่มีใช้พื้นที่แพร่ระบาดของโรค จะขายดีเป็นพิเศษเนื่องจากผู้บริโภคมีความเชื่อถือและมั่นใจในผลิตภัณฑ์ที่มาจากพื้นที่ภูมิศาสตร์นั้น เป็นต้น (Roosen, 2003)

ประเภทของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับสากล

1. สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications)

กลยุทธ์การสร้างตราสินค้าด้วยวิธีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อผลทางการตลาดและการเพิ่มยอดขายนั้นเป็นวิธีการที่สหภาพยุโรปใช้กับผลิตภัณฑ์ประเภทไวน์และสุรามานานแล้ว (Babcock, 2003 ; Agarwal and Barone, 2005) ซึ่งต่อมาความคุ้มครองนี้ได้ขยายไปสู่กลุ่มผลผลิตทางการเกษตร อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการตกลงระหว่างกลุ่มสหภาพยุโรปในเรื่อง "ความคุ้มครองแหล่งกำเนิด" (Protected of Origin - PDO) และ "ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์" (Protected Geographical Indication - PGI) เช่น แยม "Parma" และเนยแข็ง "Feta" เป็นต้น ซึ่งเป็นการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้กรรมวิธีการผลิตแบบดั้งเดิมเฉพาะภูมิภาคเท่านั้น (Babcock, 2003 ; Hayes, Lence, and Stoppa, 2003; Agarwal and Barone, 2005)

คำว่า "สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์" อาจมีการเรียกต่างออกไปเมื่อถูกอ้างถึงในกฎหมายระหว่างประเทศแต่ละฉบับ เช่นสนธิสัญญากรุงปารีส จะใช้คำว่า "สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา" (Indication of Source) หรือใช้คำว่า "สิ่งที่ใช้ระบุแหล่งกำเนิด" (Appellation of Origin) ในความตกลงกรุงลิสบอน เป็นต้น

1.1 สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสหภาพยุโรป (The European Union)

นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1992 เป็นต้นมา สหภาพยุโรปได้พยายามหาวิธีให้ความคุ้มครองผลผลิตทางการเกษตรคุณภาพสูงที่มีแหล่งกำเนิดดั้งเดิมซึ่งสามารถระบุพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ได้ รวมทั้งสนับสนุนแนวคิดที่ว่าเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ควรใช้เฉพาะในกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องเท่านั้น เนื่องจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นสิ่งที่ระบุถึงคุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะ ชื่อเสียง และการเป็นที่ยอมรับของผลิตภัณฑ์ที่มีเครื่องหมายดังกล่าวปรากฏอยู่ ซึ่งสหรัฐอเมริกาและอีกหลายประเทศต่างไม่เห็นด้วยเนื่องจากชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จำนวนมากเป็นชื่อสามัญ อันจะทำให้ผู้บริโภคเกิดความสับสนในเรื่องแหล่งกำเนิดของผลิตภัณฑ์ที่ถูกระบุด้วยชื่อสามัญนั้นได้ ปี ค.ศ.1994 ถือเป็นชัยชนะของกลุ่มสหภาพยุโรปที่ได้เรียกร้องให้

มีการกำหนดความคุ้มครองขั้นต่ำสำหรับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และเพิ่มความคุ้มครองให้กับสินค้าจำพวกไวน์และสุรา (Calboli, 2006)

1.2 สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้องค์การการค้าโลก (World Trade Organization – WTO)

ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้องค์การการค้าโลก มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1995 ภายใต้ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าหรือที่เรียกว่า TRIPS (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights) ได้กำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับการมีไว้ขอจดทะเบียน และการใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งมีสาระสำคัญคือ ประเทศสมาชิกสามารถใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประกอบกับสินค้า เพื่อแสดงให้เห็นผู้บริโภคได้ทราบถึงแหล่งที่มา คุณภาพ ชื่อเสียง หรือลักษณะอื่นของสินค้าอันมีที่มาจากแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้านั้นได้โดยจะต้องมีกฎหมายรองรับ เพื่อป้องกันมิให้มีการนำสินค้านอกเหนือจากแหล่งภูมิศาสตร์ที่แท้จริง ไปใช้ในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนสับสน หลงผิด เกี่ยวกับแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้า หรือก่อให้เกิดการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม หากมีการทำให้เกิดความเข้าใจผิด ประเทศสมาชิกจะต้องเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าซึ่งมีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เกี่ยวกับสินค้าที่มีได้มีแหล่งกำเนิดตามที่ระบุไว้นั้น

นอกจากนั้น ประเทศสมาชิกจะต้องให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพิ่มเติมสำหรับไวน์และสุรา กล่าวคือ ถ้าไวน์หรือสุราที่ขึ้นทะเบียนมิได้มีแหล่งกำเนิดแท้จริงตามที่แสดงไว้ ประเทศสมาชิกจะต้องเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าสำหรับไวน์หรือสุราดังกล่าว หรือหากมีการแสดงข้อความที่ทำให้สาธารณชนเข้าใจผิดด้วยการใช้คำว่า “ชนิด ประเภท แบบ การเลียนแบบ” เช่น ระบุว่า “ผลิตแบบแชมเปญ” หรือ “ผลิตเลียนแบบแชมเปญ” ซึ่งแม้จะเป็นการบอกให้สาธารณชนทราบว่ามิใช่แชมเปญแท้ แต่ผลิตแบบเดียวกับแชมเปญ ล้วนเป็นการกระทำที่ต้องห้ามทั้งสิ้น (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2547, น.5)

ในปี ค.ศ. 2005 องค์การการค้าโลก (WTO) ได้เสนอให้สหภาพยุโรปดำเนินการปรับปรุงข้อกำหนดเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้เอื้อประโยชน์กับทุกประเทศทั่วโลก ผลจากการประชุมครั้งนั้น สหภาพยุโรปยินยอมตามเงื่อนไขความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPS) เป็นผลให้ความคุ้มครองนั้นมีผลต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศอื่นๆนอกสหภาพยุโรป และประเทศเหล่านั้นสามารถขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกลุ่มสหภาพยุโรปได้ด้วย (Marette, Clemens and Babcock, 2007)

ข้อกำหนดของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกามีความแตกต่างกัน กล่าวคือ สหภาพยุโรปมีข้อกำหนดที่ระบุชัดเจนว่า ผู้ผลิตทุกคนที่อยู่ในพื้นที่ภูมิศาสตร์เดียวกันสามารถขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และสามารถสร้างตราสินค้าของตนร่วมกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นได้ โดยมีสมาคมผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการเป็นผู้ควบคุมให้เป็นไปตามมาตรฐานโดยเคร่งครัด รวมถึงการใช้งานเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และเครื่องหมายของผู้ผลิตแต่ละราย แม้ว่า

สหภาพยุโรปจะมีระบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และระบบเครื่องหมายการค้าที่แตกต่างกัน ผู้ผลิตที่ใช้เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สามารถได้รับความคุ้มครองตราสินค้าของตนตามระบบเครื่องหมายการค้าด้วย ตัวอย่างเช่น เนยแข็ง Roquefort ซึ่งได้รับความคุ้มครองตามสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิด (PDO) ของสหภาพยุโรป มีการใช้เครื่องหมายการค้า 2 เครื่องหมายด้วยกัน คือเครื่องหมายการค้า Roquefort Societe (OHIM Registration No.001514124)) ซึ่งออกโดย Office for Harmonization in the Internal Market (OHIM) และเครื่องหมายการค้า Chateau Roquefort (USPTO Registration No.000854992) เป็นต้น (Marette, Clemens and Babcock, 2007)

1.3 สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศไทย

ประเทศต่างๆมีระบบการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แตกต่างกันไป เช่น ในประเทศอินโดนีเซีย และเวียดนาม ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทั้งโดยระบบกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และคุ้มครองภายใต้กฎหมายการค้า (ขวัญใจ กุลกำมัธ, 2549 : 5) สำหรับประเทศไทยแม้จะมีสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มานานแล้ว แต่เพิ่งจะมีการคุ้มครองตามกฎหมายโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 นี้เอง และแม้ว่ากฎหมายเครื่องหมายการค้าในบางประเทศ อาจให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่กฎหมายเครื่องหมายการค้าของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 มิได้ให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และยังบัญญัติไว้ชัดเจนว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่สามารถนำมาจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้านี้ด้วย (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2547) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ถึง 14 รายการ ได้แก่ ส้มโอนครชัยศรี มะขามหวานเพชรบูรณ์ สุรา PISCO ไวน์ที่ราบสูงภูเรือ หมูย่างเมืองตรัง กาแฟดอยตุง ส้มโอขาวแตงกวาชัยนาท สับปะรดศรีราชา แชมเปญ (Champaign) หอยนางรมสุราษฎร์ธานี ข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง ข้าวฮางหอมทองสกลทวาปี สับปะรดนางแล และ สับปะรดภูแลเชียงราย (ข้อมูลจากกรมทรัพย์สินทางปัญญาปี พ.ศ. 2550)

2. เครื่องหมายรับรอง (Certification Marks)

ในสหรัฐอเมริกาได้มีการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาผ่านทางเครื่องหมายการค้า (Trademarks) เครื่องหมายบริการ (Service Marks) และเครื่องหมายรับรอง (Certification Marks) แม้ว่าโดยทั่วไปเครื่องหมายเหล่านี้ไม่สามารถใช้ในระดับนานาชาติได้ เนื่องจากไม่สามารถแสดงความเป็นสากลได้ (Hopperger, 2003) แต่ชื่อหรือเครื่องหมายที่แสดงถึงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ซึ่งไม่สามารถนำไปจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายร่วม (Collective Mark) ได้นั้น สามารถไปขอจดทะเบียนเครื่องหมายรับรองได้ โดยเครื่องหมายรับรองนั้นจะต้องมีความเชื่อมโยงถึงการเป็นต้นกำเนิดซึ่งอาจจะครอบคลุมพื้นที่บางส่วนหรือทั้งหมดของรัฐนั้นๆ ทั้งนี้ เครื่องหมายรับรองจะต้องไม่เป็นของผู้ผลิตรายใด

รายหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นเครื่องหมายที่ออกโดยรัฐบาลหรือองค์กรที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลเพื่อกำหนดมาตรฐานให้กับผลิตภัณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบอกให้ผู้ซื้อทราบว่าสินค้าหรือบริการที่มีเครื่องหมายนี้ปรากฏอยู่ มีคุณสมบัติได้มาตรฐานตามที่กำหนดโดยองค์กรที่เป็นผู้ออกเครื่องหมายรับรองนั้น ในสหรัฐอเมริกามีการใช้เครื่องหมายรับรองเพื่อให้การรับรองถึง 1) พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ 2) วัสดุ กรรมวิธีการผลิต คุณภาพ คุณลักษณะเฉพาะของสินค้าหรือบริการ ฯลฯ 3)ฝีมือแรงงานของสมาชิกสหภาพแรงงานหรือกลุ่มชุมชนที่ผลิตสินค้าหรือบริการ (U.S. Patent and Trademark Office, 2003)

มลรัฐหลายแห่งในสหรัฐอเมริกาได้นำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาเป็นกลยุทธ์ในการส่งเสริมการขายให้กับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตร อาทิ การใช้ข้อความประกอบ (Tagline) เพื่อสร้างการรับรู้และจดจำให้กับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น ความอร่อยจากไอโอวา (A Taste of Iowa), เลือกไดาโฮ (Idaho Preferred), สดจากฟลอริดา (Fresh from Florida), หาคุณภาพ หาได้จากเมน (Get Real Get Maine), อาหารทะเลจากแมรี่แลนด์-สดอย่างที่เห็น (Maryland Seafood – It's As Good as IT Looks) เป็นต้น จากการที่รัฐแต่ละรัฐของสหรัฐอเมริกาสร้างเครื่องหมายรับรองขึ้น เพื่อใช้กับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรมากกว่า 1 ชนิดหรือผู้ผลิตมากกว่า 1 รายขึ้นไป จึงเป็นหน้าที่ที่แต่ละรัฐจะต้องหาวิธีในการควบคุมคุณภาพ และดูแลให้มีการใช้เครื่องหมายรับรองนี้เฉพาะผลผลิตที่ได้จากพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้นๆเท่านั้น ตัวอย่างเช่น เนยแข็งของรัฐวิสคอนซิน (Wisconsin Real Cheese) ผู้ผลิตสามารถใช้ชื่อนี้เฉพาะเนยแข็งที่ผลิตในรัฐวิสคอนซินเท่านั้น เป็นที่น่าสังเกตว่าเครื่องหมายรับรองสามารถระบุความเป็นต้นกำเนิดสำหรับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรได้ แต่ไม่ได้เป็นข้อกำหนดตายตัวว่าจะทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นมีราคาสูงขึ้นด้วย เนื่องจากการสร้างภาพลักษณ์โดยรวมให้กับผลิตภัณฑ์หลากหลายประเภทมากกว่าประเภทใดประเภทหนึ่งโดยเฉพาะ (Babcock and Clemens, 2004)

จะเห็นได้ว่า ระบบทั้ง 2 ระบบนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของปรัชญาแนวคิดพื้นฐานระหว่างสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ ขณะที่ระบบของสหภาพยุโรปกำหนดให้เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทำหน้าที่โดยตรงในการรับรองคุณภาพ และพัฒนาผลผลิตรวมถึงรายได้ให้แก่เกษตรกรโดยอ้อม ระบบของสหรัฐอเมริกากลับเน้นในเรื่องของสิทธิความเป็นเจ้าของมากกว่า (Marette, Clemens and Babcock, 2007)

3. สิ่งที่ใช้ระบุแหล่งกำเนิด (Appellations หรือ Appellation of Origin)

คำว่า “Appellations” มาจากภาษาฝรั่งเศสหมายถึงพื้นที่ปลูกองุ่นที่มีคุณลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์ซึ่งประเทศฝรั่งเศสได้ใช้คำนี้อย่างเป็นทางการเพื่อควบคุมและให้ความคุ้มครองผลผลิตทางการเกษตรโดยเฉพาะสินค้าประเภทไวน์โดย Institute National Des Appellations d'Origine มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1935 (Gauthier and Damave, 2004) และเป็นคำที่ใช้ในความตกลงกรุงลิสบอน (The Lisbon Agreement for The Protection of Appellations of Origin and Their International Registration

of 1958) ซึ่งให้คำจำกัดความว่าหมายถึง “ชื่อทางภูมิศาสตร์ของประเทศ ภูมิภาค หรือท้องถิ่นซึ่งได้ใช้ เป็นสิ่งที่ระบุสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีแหล่งกำเนิดจากที่นั้นๆโดยผลิตภัณฑ์นั้นมีคุณภาพและลักษณะ เฉพาะเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของแหล่งที่มา นั้น ซึ่งให้หมายรวมถึงปัจจัยทางธรรมชาติ และมนุษย์ด้วย” ตัวอย่างเช่น ไวน์ “Bordeaux” ถั่ว “Noix de Grenoble” สุรา “Tequila” หรือส้ม “Jaffa” เป็นต้น (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2547, น.5)

ในสหรัฐอเมริกาคำว่าสิ่งที่ใช้ระบุแหล่งกำเนิดจะใช้กับพื้นที่ปลูกองุ่นภายใต้การดูแลของ U.S. Department of Treasury's Tax and Trade Bureau ซึ่งได้ใช้มาตั้งแต่ปี ค.ศ.1983 โดยใช้เฉพาะกับไวน์ และสุราเท่านั้น ปัจจุบันในสหรัฐอเมริกาได้มีการขึ้นทะเบียนสิ่งที่ใช้ระบุแหล่งกำเนิดกว่า 155 ชนิดซึ่ง จำนวน 2 ใน 3 นั้นขึ้นทะเบียนในรัฐแคลิฟอร์เนีย (Lillywhite, Allison and Rodriguez, 2004)

ตารางที่ 2.1: ตารางเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่ใช้ระบุแหล่งกำเนิดและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สิ่งที่ใช้ระบุแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin – AO) ตามความตกลงกรุงลิสบอน	สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications – GI) ตามความตกลง TRIPS
- AO มักเป็นชื่อทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ ภูมิภาค หรือชื่อ ประเทศ เช่น Tequila, Porto, Jerez เป็นต้น - ชื่อของผลิตภัณฑ์มักใช้ชื่อเดียวกันกับ AO เช่น Champaign, Bordeaux เป็นต้น - AO จำกัดคุณภาพและคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ - AO จะเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมตามชื่อที่ผลิตภัณฑ์ นั้นระบุ ซึ่งรวมถึงสภาพดินฟ้าอากาศและปัจจัยที่ เกี่ยวข้องกับมนุษย์	- GI มักเป็นสัญลักษณ์ ใช้เพื่อชี้เฉพาะเจาะจงถึงพื้นที่ ภูมิภาค หรือประเทศนั้น เช่น สัญลักษณ์รูปหอยโอเฟล มักใช้แทนผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงของประเทศฝรั่งเศส หรือรูปหอยมาฮาลแทนผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงของ ประเทศอินเดีย เป็นต้น - GI ใช้ในการระบุสินค้า ไม่ว่าจะเป็นการใช้ชื่อของ สถานที่ที่เป็นแหล่งกำเนิด หรือสิ่งอื่นใดก็ตามที่สามารถ ใช้ในการระบุพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ให้กับสินค้านั้นๆได้ เช่น ใช้รูปธงชาติฝรั่งเศสในการระบุถึงไวน์ที่มีคุณภาพ และมีชื่อเสียงของประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น - GI มักเชื่อมโยงถึงภาพลักษณ์หรือความมีชื่อเสียงของ ผลิตภัณฑ์ - GI เป็นมากกว่าแนวคิดของพื้นที่แหล่งกำเนิดทาง ภูมิศาสตร์ กล่าวคือเป็นเรื่องของการให้ความคุ้มครอง แก่ชุมชน ทั้งในเรื่องของคุณลักษณะเฉพาะรวมถึง ภูมิปัญญาของคนในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้นด้วย

ที่มา: www.southcentre.org/publications/geoindication/paper10-03.htm (accessed May 2006).

การสร้างความแตกต่างด้วยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

วิธีการสร้างความแตกต่างสำหรับผลิตภัณฑ์ทั่วไปนั้น มักใช้วิธีการสร้างความแตกต่างโดยใช้ความหลากหลาย ตัวอย่างเช่น เกษตรกรที่ปลูกแอปเปิ้ล สร้างความแตกต่างด้วยสายพันธุ์ อาทิ พันธุ์ Braeborn, พันธุ์กาล่า, พันธุ์จินาธาน, พันธุ์แกรนีสมิท เป็นต้น แต่น่าเสียดายที่ความหลากหลายเหล่านั้นไม่สามารถสร้างเป็นตราสินค้า (Brand) ได้ เนื่องจากไม่ว่าจะนำแอปเปิ้ลพันธุ์นั้นไปปลูกที่ใดจะคงเป็นสายพันธุ์นั้นๆ เช่นเดิมไม่เปลี่ยนแปลง (Agarwal & Barone, 2005) ดังนั้น การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงเป็นวิธีการใหม่ที่นำมาใช้สร้างความแตกต่างให้กับผลผลิตโดยทั่วไป อาทิ ส้มจากฟลอริดา มันฝรั่งไอดาโฮ กุ้งล็อบสเตอร์จากรัฐเมน วอลชิงตันแอปเปิ้ล เป็นต้น เกษตรกรสามารถเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลผลิตโดยอาศัยความคุ้มครองจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผลผลิตนั้นมีคุณสมบัติเฉพาะที่แตกต่างซึ่งเกิดจากสภาพภูมิศาสตร์นั้นๆ

กลุ่มสหภาพยุโรปมองว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นการเปลี่ยนวิถีทางในการแข่งขันทางการค้าจากเชิงปริมาณมาเป็นเชิงคุณภาพ ด้วยการสร้างระบบที่ทำให้ผู้บริโภครับรู้ จดจำ และยินดีที่จะจ่ายเงินเพิ่มสำหรับสินค้าที่มีคุณภาพสูง เพียงเพื่อให้ได้วัตถุดิบหรือกรรมวิธีการผลิตแบบดั้งเดิมที่มีเฉพาะพื้นที่นั้น (Babcock and Clemens, 2004, p.7) ด้วยเหตุนี้ เกษตรกรสามารถใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในการสร้างภาพลักษณ์ที่มีความ “พิเศษ” หรือ “หายาก” เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าได้ จากบทความในนิตยสาร Business Week ได้ยกกรณีศึกษาเรื่องเกลือ ที่มีการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการระบุคุณสมบัติที่แตกต่างจากเกลือปกติ เช่น Indian Black Salt, Portugese Algarve Salt, Australian Murray River Pink Flake Salt, Buco Handcrafter Italian Wooden Sea Salt, French Fleur De Sel, และ Hawaiian sea salt เป็นต้น ซึ่งเกลือเหล่านั้นได้วางตำแหน่งของสินค้า (Product Positioning) ให้แตกต่างจากเกลือทั่วไปโดยให้เหตุผลว่าเกลือที่มีคุณภาพดี จะต้องทำมาจากน้ำทะเลที่ใช้วิธีผลิตแบบดั้งเดิม ที่ทิ้งให้น้ำทะเลระเหยด้วยแสงอาทิตย์ให้เหลือเพียงเกลือที่มีคุณค่าจากแร่ธาตุต่างๆ ซึ่งทำให้เกลือจากพื้นที่เหล่านั้นมีความแตกต่างกันในเรื่องของรสชาติและคุณสมบัติ ผลที่ตามมาคือร้านอาหารต่างหันมาใช้เกลือเหล่านั้นมากขึ้น ทั้งที่มีราคาสูงกว่าเกลือทั่วไปประมาณ 30 เซ็นต์ต่อปอนด์ (Business Week, 2004, p.142)

นอกจากนั้น การสร้างภาพลักษณ์ที่มีความ “พิเศษ” อาจสร้างขึ้นจากความเป็นมาในอดีตที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตซึ่งใช้เฉพาะพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้น ตัวอย่างเช่น เนยแข็ง Parmesan เป็นเนยแข็งสูตรดั้งเดิมที่มีชื่อเสียงจากเมือง Parma ประเทศอิตาลี หรือกรณีของ Parma Ham (Prosciutto di Parma) ซึ่งมีชื่อเสียงด้านผลิตภัณฑ์ธรรมชาติที่มีรสอร่อย ย่อยง่าย และมีคุณค่าทางโภชนาการ มีขั้นตอนกระบวนการผลิตสืบทอดมากกว่า 2,000 ปี นับตั้งแต่การคัดสายพันธุ์สุกร การชำแหละ การหั่นและบรรจุหีบห่อ รวมถึงการเลี้ยงด้วยอาหารที่มีสัดส่วนที่เหมาะสมในฟาร์มที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพทางตอนเหนือของอิตาลี อย่างน้อย 4 เดือน ทั้งนี้สุกรที่จะนำมาทำแฮมนี้จะต้องมีน้ำหนักอย่างน้อย 160 กิโลกรัม และมีอายุอย่างน้อย 9 เดือน มีสัดส่วนของเนื้อและไขมันอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีสมาคมเกษตรกรและผู้ผลิต Parma

Ham คอยดูแลและควบคุมคุณภาพให้เหมือนสูตรดั้งเดิมที่มีมากกว่า 2,000 ปี (Agarwal and Barone, 2005)

ยิ่งไปกว่านั้น สามารถนำวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นหรือนิทานพื้นบ้าน มาสร้างมิติหรือความเป็นมาที่น่าสนใจให้กับผลิตภัณฑ์ได้ เช่น เรื่องของผลิตภัณฑ์ Kraft ที่มีตำนานเชื่อมโยงกับเนยแข็ง Parma ว่ามีภูเขาที่อยู่ใกล้กับเมือง Parma ประเทศอิตาลีทำด้วยเนยแข็ง Parmesan บริเวณยอดเขามีชุมชนผู้ผลิตมักกะโรนี และได้ทำเส้นพาสต้าร้อนๆราดด้วยเนยแข็ง ม้วนลงมาจากยอดเขามายังกลุ่มคนเบื้องล่างที่รอคอยด้วยความหิว แม้ว่านิทานเรื่องนี้จะเพียงนิทานพื้นบ้าน แต่ก็ได้สร้างเรื่องราวที่มีสีสันทำให้ผู้บริโภคจินตนาการถึงความน่ารับประทาน และจดจำตราสินค้า Kraft ได้ง่ายขึ้น (Agarwal and Barone 2005) อีกวิธีหนึ่งในการนำตำนานหรือนิทานพื้นบ้านมาสร้างสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์คือ การนำบุคคลที่มีชื่อเสียง มีศีลธรรม เสียสละ หรือเป็นวีรบุรุษของพื้นที่นั้นๆมาเชื่อมโยงเข้ากับผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างความน่าสนใจได้เช่นกัน

อย่างไรก็ดี การใช้กลยุทธ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในตลาดที่มีการแข่งขันสูง มิได้เป็นข้อได้เปรียบเหนือคู่แข่งเสียทีเดียว การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นนับว่ามีจุดอ่อนอยู่บ้าง กล่าวคือ

- สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มิได้เป็นของผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็น “สิทธิชุมชน” ซึ่งกลุ่มชุมชนที่เป็นผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้นเท่านั้นที่มีสิทธิผลิตสินค้าโดยใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์นั้นได้ ซึ่งสิทธิที่ได้รับไม่สามารถนำไปให้บุคคลอื่นใช้ต่อได้ รวมถึงผู้ผลิตอื่นไม่สามารถผลิตสินค้าโดยใช้ชื่อแหล่งภูมิศาสตร์เดียวกันมาแข่งขันได้ (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2547, น. 2) ดังนั้น แม้ว่าเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ในแต่ละพื้นที่ก็ตาม ผลิตภัณฑ์ในพื้นที่เดียวกันนั้นกลับไม่สามารถสร้างความแตกต่างระหว่างตราสินค้า (Brand) ได้ เกษตรกรแต่ละคนจึงจำเป็นต้องระบุตราสินค้าของตนควบคู่ไปกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นด้วย

อาจกล่าวได้ว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้ประโยชน์ต่อการเพิ่มมูลค่าหรือเพิ่มยอดขายให้กับผลิตภัณฑ์โดยรวมมากกว่าตราสินค้าย่อยในพื้นที่ ดังนั้น การที่จะสร้างความแตกต่างให้กับตราสินค้าย่อยแต่ละอัน ผู้ผลิตควรหาทางระบุความแตกต่างระหว่างตราสินค้าซึ่งอยู่ในพื้นที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เดียวกัน ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว ยิ่งสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีความแข็งแกร่งขึ้นเท่าไร ตราสินค้าของผู้ผลิตยิ่งมีความสำคัญลดลงไปเท่านั้น

- การระบุขอบเขตของพื้นที่ที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เดียวกันนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก อย่างไรก็ตาม การจำกัดขอบเขตของพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เป็นทางเดียวที่ผู้ผลิตในพื้นที่นั้นจะสามารถควบคุมการเพิ่มจำนวนของผู้ผลิตที่แอบอ้าง ซึ่งจะทำให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน และเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อภาพลักษณ์ของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น

- กลยุทธ์การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อาจก่อให้เกิดปัญหาทางธุรกิจ หากชื่อของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นกลายเป็นชื่อสามัญในตลาด เช่น อาหารจีน (Chinese Food) อิตาลีเลียนเดรสซิง (Italian

Dressing) เป็นต้น หรืออย่างในกรณีที่มีชื่อ เนยแข็ง Parmesan ของ Kraft หรือ โบโลญญา Bologna ของ Oscar Meyer ซึ่งเป็นชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่ได้ถูกนำมาเรียกจนติดปากจนกลายเป็นชื่อสามัญไปแล้ว ด้วยเหตุนี้ สหภาพยุโรปจึงได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ที่จะทำให้ผู้ผลิตที่มีได้อยู่ในความตกลงของสหภาพ ละเว้นการอ้างสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์บนผลิตภัณฑ์เพื่อผลทางการตลาด

นอกจากนี้ยังมีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะที่มีใช้เครื่องหมายการค้า เพื่อกำหนดตำแหน่งครองใจของตราสินค้า เช่น ผลิตภัณฑ์ Rice-A-Roni ใช้รูปรถรางซึ่งเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของเมืองซานฟรานซิสโกในสิ่งพิมพ์และภาพยนตร์โฆษณาที่มีข้อความว่า “The San Francisco Treat” เป็นการอ้างอิงด้วยการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างผลิตภัณฑ์ Rice-A-Roni กับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์คือเมืองซานฟรานซิสโก เป็นต้น อย่างไรก็ตาม วิธีการเช่นเดียวกันนี้ผู้ผลิตรายอื่นสามารถนำมาใช้ได้เช่นกัน เนื่องจากวิธีการดังกล่าวมิได้มีการคุ้มครองทางกฎหมาย (Agarwal and Barone, 2005)

2. สัญลักษณ์ / เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมถึงสัญลักษณ์ / เครื่องหมายประเภทอื่น

2.1 ตัวอย่างเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในโลกทุกวันนี้ มีรูปแบบหลักอยู่ 2 รูปแบบ คือรูปแบบที่ใช้ในกลุ่มสหภาพยุโรปและรูปแบบที่ใช้ในสหรัฐอเมริกา สำหรับประเทศไทยนั้น ข้อมูลจากกรมทรัพย์สินทางปัญญาระบุว่าประเทศไทยจะใช้เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แบบเดียว ไม่ว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตร คล้ายกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่กลุ่มประเทศสหภาพยุโรปใช้ ทั้งนี้ การใช้งานเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวจะใช้ร่วมกับตราสินค้าของแต่ละสินค้า โดยขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการออกแบบ คาดว่าจะแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2551 นี้

จากการศึกษาข้อมูลรวมถึงรูปแบบของเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และเครื่องหมายรับรองที่ประเทศต่างๆ ใช้ จะเห็นได้ว่าการใช้เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แบบเดียว ไม่ว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรตามแบบกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป อาจไม่สอดคล้องกับการใช้งานในบางพื้นที่ ภูมิศาสตร์ของประเทศไทยซึ่งมีทั้งผลผลิตทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์ที่เป็นภูมิปัญญาของชุมชน ยิ่งไปกว่านั้น ผลผลิตทางการเกษตรที่คล้ายคลึงกันแต่มาจากพื้นที่ภูมิศาสตร์ต่างกัน ต่างก็มีลักษณะเฉพาะที่ต้องการสร้างความแตกต่างที่ชัดเจนจากคู่แข่ง ยกตัวอย่างเช่น ส้มโอในประเทศไทยนั้นมีหลายพันธุ์และปลูกในหลายพื้นที่ภูมิศาสตร์ อาทิ ส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ของสมุทรสงคราม ส้มโอขาวแตงกวาของชัยนาท ส้มโอนครชัยศรี และส้มโอพันธุ์ทับทิมสยามของนครศรีธรรมราช เป็นต้น ซึ่งแต่ละพันธุ์ล้วนมีรสชาติและคุณลักษณะที่ต่างกันตามสายพันธุ์และสภาพดินฟ้าอากาศ การใช้งานเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แบบเดียวอาจไม่สามารถระบุความแตกต่างที่ชัดเจนได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าวิธีการของสหรัฐอเมริกาที่ใช้เครื่องหมายรับรองที่ทำหน้าที่เสมือนเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น น่าจะสอดคล้องกับประเทศไทยมากกว่า โดยผู้วิจัยจะได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทาง

ภูมิศาสตร์ให้แก่ผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดในกลุ่มภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ต่อไป

การออกแบบสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายใดๆก็ตาม สิ่งนี้นักออกแบบจะต้องคำนึงถึงคือความเป็นอัตลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นตัวตนที่ชัดเจน มีความแตกต่าง รวมถึงสื่อความหมายถึงสินค้าหรือบริการนั้นๆได้ ส่วนในเรื่องของรูปแบบกราฟิก (Graphic Style) นั้นสามารถเลือกใช้ได้หลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นภาพถ่าย ภาพวาดเหมือนจริง หรือภาพกราฟิกที่มีการตัดทอน เป็นต้น

ตัวอย่างเครื่องหมายระบุแหล่งกำเนิด และเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป (EU) ตกลงใช้ร่วมกันนั้นเป็นรูปแบบกราฟิกเดียวกัน แต่แตกต่างกันเฉพาะข้อความในวงกลมที่ล้อมรอบ เนื่องจากเครื่องหมายทั้ง 2 ทำหน้าที่อย่างเดียวกัน เพียงแต่มีการเรียกชื่อต่างกันในบางประเทศเท่านั้น ซึ่งในกรณีเช่นนี้ ประเทศแต่ละประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปจะต้องใช้สัญลักษณ์นี้ควบคู่ไปกับตราสินค้าของตน จะเห็นได้ว่ารูปแบบกราฟิกและสีที่ใช้ มีความเรียบง่าย ชัดเจน สื่อความหมายถึงการประสานความสัมพันธ์และความร่วมมือกันของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป (EU) ได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 2.1 : เครื่องหมายระบุแหล่งกำเนิด (Protected Designation of Origin หรือ PDO) และเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Protected Geographical Indication หรือ PGI) ที่กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป (EU) ตกลงใช้ร่วมกัน

ตัวอย่าง เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนใช้ภาพกราฟิกตัดทอนรูปวงข้าว ซึ่งสื่อความหมายแทนผลผลิตทางการเกษตร โดยมีภาพสถาปัตยกรรมของจีนอยู่บนพื้นหลัง

ภาพที่ 2.2 : เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

ตัวอย่าง เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เนื้อแกะจากประเทศนิวซีแลนด์ รูปแบบกราฟิกของสัญลักษณ์ จะเป็นการใช้ภาพถ่ายทุ่งหญ้า ภูเขา และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีความสมบูรณ์ แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะ เฉพาะของพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเลี้ยงสัตว์ สื่อความหมายว่าผู้บริโภคจะได้เนื้อแกะคุณภาพ ซึ่งเลี้ยงในสภาพดินฟ้าอากาศและอาหารที่เหมาะสมของประเทศนิวซีแลนด์เท่านั้น

ภาพที่ 2.3 : เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศนิวซีแลนด์

ตัวอย่างเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ชาดาร์จีลิงก์ของประเทศอินเดีย ใช้ภาพกราฟิกสื่อความหมายโดยใช้ภาพตัดทอนรูปผู้หญิงถือช่อดิบชา เป็นการตัดทอนภาพที่ยังคงเค้าร่างของความเป็นหญิงชาวอินเดียได้เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นภาพใบหน้าหรือเครื่องประดับที่เมื่อดูโดยรวมแล้วสามารถสื่อความหมายถึงความเป็นประเทศอินเดียได้อย่างชัดเจน

ภาพที่ 2.4 : เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศอินเดีย

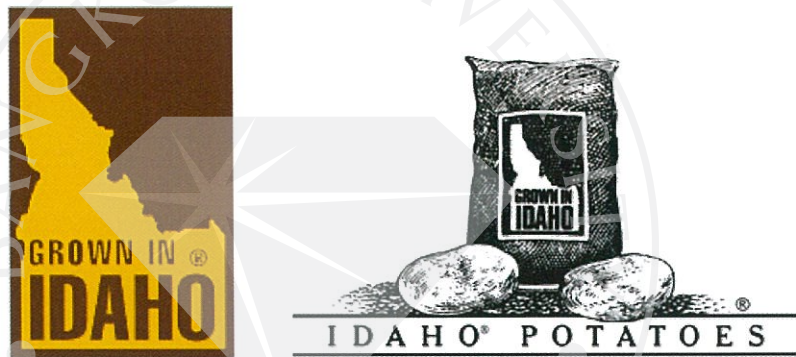
2.2 ตัวอย่างสัญลักษณ์ / เครื่องหมายประเภทอื่นที่ใกล้เคียงกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
สัญลักษณ์หรือเครื่องหมายประเภทอื่นที่มีลักษณะการใช้งานเสมือนเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
นั้นที่เห็นได้ชัด ได้แก่ เครื่องหมายรับรองของประเทศสหรัฐอเมริกา

ตัวอย่างเครื่องหมายรับรอง ส้มจากมลรัฐฟลอริดาประเทศสหรัฐอเมริกา ใช้ภาพกราฟิกเป็นรูปทะเลและดวงอาทิตย์ที่โผล่พ้นน้ำ สื่อความหมายถึงความเป็นรัฐทางใต้ที่อยู่ติดทะเลและมีแสงแดดตลอดปีของรัฐฟลอริดา แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะเฉพาะของสภาพดินฟ้าอากาศที่เอื้อต่อการปลูกส้มพันธุ์ดังกล่าว นอกจากนี้การใช้สีและรูปทรงกลมของดวงอาทิตย์ ยังเป็นการให้ความรู้สึกเชื่อมโยงถึงผลส้มด้วย

ภาพที่ 2.5 : เครื่องหมายรับรอง ส้มรัฐฟลอริดาของสหรัฐอเมริกา

ตัวอย่างเครื่องหมายรับรอง มัณฝรั่งไดาโฮของสหรัฐอเมริกา เป็นการนำรูปร่างของรัฐไดาโฮที่ปรากฏในแผนที่ประเทศสหรัฐอเมริกามาเป็นสัญลักษณ์ โดยใช้ข้อความกำกับว่าปลูกในไดาโฮ เป็นเครื่องหมายที่มีความชัดเจน สื่อความหมายแบบตรงไปตรงมา และจดจำได้ง่าย ส่วนการใช้สีที่เป็นโทนสีน้ำตาลก็มีความสอดคล้องกับผลผลิตได้ดี

ภาพที่ 2.6 : เครื่องหมายรับรอง มัณฝรั่งรัฐไดาโฮของสหรัฐอเมริกา

ตัวอย่างเครื่องหมายรับรอง แอปเปิ้ลจากรัฐวอชิงตัน ของสหรัฐอเมริกา เป็นภาพกราฟิกตัดทอนรูปแอปเปิ้ล คาดด้วยแถบตัวอักษรคำว่า วอชิงตัน จัดเป็นสัญลักษณ์ที่ชัดเจน และจดจำง่ายขึ้น

ภาพที่ 2.7 : เครื่องหมายรับรอง แอปเปิ้ลรัฐวอชิงตันของสหรัฐอเมริกา

ตัวอย่างเครื่องหมายรับรอง หัวหอมจากรัฐจอร์เจียของสหรัฐอเมริกา รูปแบบกราฟิกของสัญลักษณ์มีลักษณะเป็นภาพประกอบ มีการใช้แถบสีเหลืองสลับกับสีแดงนำสายตาเข้าหาศูนย์กลางของภาพซึ่งเป็นภาพหัวหอมที่มีอักษร “Vidalia Onions” ล้อมรอบ แถบสีดังกล่าวแทนความหมายถึงแสงของดวงอาทิตย์ แสดงให้เห็นถึงความเป็นรัฐทางใต้ที่มีแสงแดดตลอดปี การใช้สีและภาพประกอบคงความเป็นลักษณะพื้นบ้าน (Country Style) ที่สอดคล้องกับผลผลิตได้ดี

ภาพที่ 2.8 : เครื่องหมายรับรอง หัวหอมรัฐจอร์เจียของสหรัฐอเมริกา

นอกจากตัวอย่างเครื่องหมายรับรองของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว สำหรับประเทศไทยมีหลายหน่วยงานที่ได้กำหนดเครื่องหมายรับรองขึ้น เพื่อทำหน้าที่ให้การรับรองสินค้าหรือบริการต่างๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งในที่นี้จะขอยกตัวอย่างเฉพาะเครื่องหมายที่มีการใช้งานที่ใกล้เคียงเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เท่านั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างเครื่องหมายรับรอง ข้าวหอมมะลิของประเทศไทย ใช้ภาพกราฟิกรูปรวงข้าวเป็นสัญลักษณ์การวางตัวอักษรคำว่า “ข้าวหอมมะลิไทย” ในตำแหน่งดังกล่าว รวมถึงข้อความรอบวงกลมที่ยาวเกินไปทำให้ตัวอักษรบีบอัด ขาดความเด่นชัด และขาดกลืนอายุที่แสดงถึงความเป็นประเทศไทย เมื่อเทียบกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของชาติอื่นๆ ส่วนสีที่ใช้นั้นมีความสอดคล้องกับผลผลิตได้ดี

ภาพที่ 2.9 : เครื่องหมายรับรอง ข้าวหอมมะลิของประเทศไทย

สัญลักษณ์สำหรับสินค้าไทย (Thailand's Brand) ใช้เป็นเสมือนเครื่องหมายรับรองคุณภาพของผลิตภัณฑ์และบริการต่างๆ ของประเทศไทยในตลาดโลก โดยเน้นจุดขายคือ “ความหลากหลายและความประณีตพิถีพิถัน” (Diversity & Refinement) และด้วยเหตุที่เครื่องหมายนี้เป็นเครื่องหมายรับรองที่ออกโดยกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ดังนั้นการออกแบบเครื่องหมายจึงนำสัญลักษณ์ของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศมาเป็นองค์ประกอบหลัก โดยวางอยู่เหนือชื่อประเทศไทยและข้อความประกอบที่ว่า Land of Diversity & Refinement ล้อมรอบด้วยเส้นสีแดงและสีน้ำเงินที่เป็นสีของธงชาติไทย นับเป็นสัญลักษณ์ที่มีความเรียบง่าย และมีความเป็นสากล

ภาพที่ 2.10 : สัญลักษณ์สำหรับสินค้าไทย

สัญลักษณ์สำหรับสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นสัญลักษณ์ที่กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ได้ดำเนินการจดทะเบียนตราสัญลักษณ์ OTOP เป็นตราสัญลักษณ์ประเภทเครื่องหมายบริการ (Service Mark) เมื่อปี พ.ศ.2546 เพื่อใช้เป็นเสมือนเครื่องหมายรับรองผลิตภัณฑ์ในระดับหนึ่ง การออกแบบคำนึงถึงความเรียบง่าย และคงกลิ่นอายของความเป็นไทยด้วยการออกแบบตัวอักษร O ให้ดูคล้ายกับเลข ๑ ของไทย ซึ่งสอดคล้องกับอักษรย่อและความหมายของคำว่า One Tambon One Product ได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 2.11 : สัญลักษณ์สำหรับสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

สรุปโดยภาพรวมได้ว่าเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้มีการจดทะเบียนในแต่ละประเทศ หรือเครื่องหมายรับรองที่ทำหน้าที่เสมือนเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นมีรูปแบบกราฟิก (Graphic Style) ที่แตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาพถ่าย (Photography) ภาพวาดเหมือนจริง (Illustration) หรือ

แม้กระทั่งภาพกราฟิก (Graphic) ซึ่งขึ้นอยู่กับวิธีคิดและแนวทางของนักออกแบบแต่ละคน ส่วนการจะเลือกใช้สิ่งใดเป็นตัวแทนพื้นที่ภูมิศาสตร์นั้น อาจเลือกจากภาพถ่ายของพื้นที่ หรือลักษณะรูปร่างของพื้นที่ที่ปรากฏบนแผนที่ รูปลักษณะของผลผลิตทางการเกษตรหรือผลิตภัณฑ์นั้นๆ หรือแม้แต่เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่ภูมิศาสตร์นั้นๆ ก็ได้ อย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่นักออกแบบทุกคนเห็นตรงกันก็คือ สัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ออกแบบจะต้องมีลักษณะเฉพาะ เรียบง่าย ชัดเจนและสื่อความหมายถึงผลผลิตทางการเกษตรหรือผลิตภัณฑ์ของพื้นที่ภูมิศาสตร์นั้นๆ ได้เป็นสำคัญ

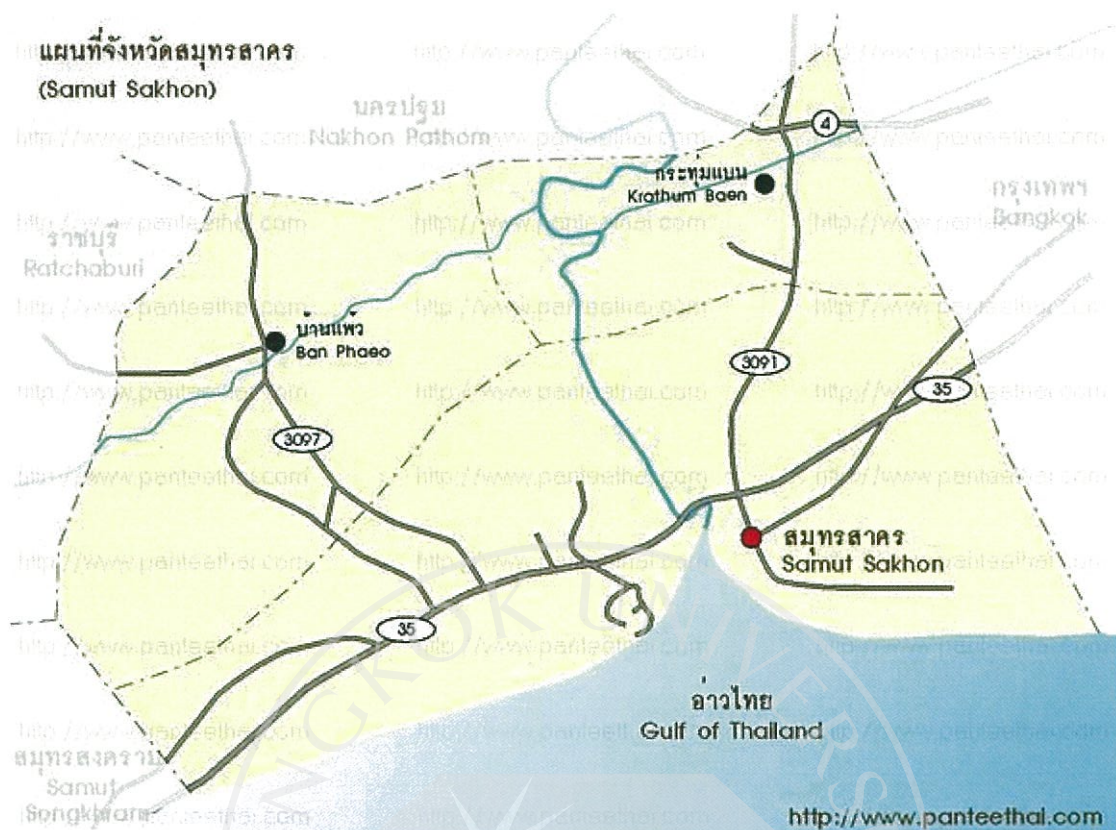
ดังนั้น เพื่อที่จะกำหนดว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของแต่ละจังหวัดในกลุ่มภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทยซึ่งประกอบด้วย จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์นั้น ควรจะเป็นผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตร รวมถึงความโดดเด่นของพื้นที่ภูมิศาสตร์นั้นๆ ที่อาจเป็นตัวกำหนดแนวทางในการออกแบบเพื่อให้สอดคล้องกับคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีพื้นถิ่น ฯลฯ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลของแต่ละจังหวัดโดยละเอียด เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของแต่ละจังหวัดที่สามารถสะท้อนถึงความเป็นตัวตนของแต่ละจังหวัดนั้นได้

3. ข้อมูลของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย

3.1 จังหวัดสมุทรสาคร

จังหวัดสมุทรสาครเดิมเป็นแหล่งทำการค้าระหว่างไทยและจีนในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีชื่อว่า "ท่าจีน" ได้ยกฐานะเป็นเมือง "สาครบุรี" ในสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ และได้เปลี่ยนชื่อเป็นเมืองสมุทรสาครซึ่งมีความหมายว่า "เมืองแห่งทะเลและแม่น้ำ" ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ประกาศตั้งสุขาภิบาลแห่งแรกของประเทศไทยขึ้นที่ตำบลท่าฉลอม และได้เปลี่ยนชื่อเป็น "จังหวัดสมุทรสาคร" ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดที่เล็กเป็นอันดับ 5 ของประเทศ ตั้งอยู่บนปากแม่น้ำท่าจีน ห่างจากกรุงเทพมหานครเพียง 30 กิโลเมตร ภูมิประเทศตอนบนเป็นที่ราบลุ่มพื้นที่ตอนล่างติดทะเล เป็นจังหวัดที่จับสัตว์น้ำได้เป็นอันดับหนึ่งของประเทศและมีนาเกลือมากที่สุดด้วย จังหวัดสมุทรสาครมี 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองสมุทรสาคร อำเภอกะทู้แม่บ่น และอำเภอบ้านแพ้ว ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายจีน และเชื้อสายรามัญ ประกอบอาชีพประมงและเกษตรกรรม มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ไม้ผล/ไม้ยืนต้น ข้าวและกล้วยไม้ตัดดอก สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ที่สำคัญ ได้แก่ ดอกไม้ประดิษฐ์ เครื่องเบญจรงค์ กะปิ อาหารทะเลแห้งบรรจุถุง แหมพุดสมุนไพร และผลิตภัณฑ์อาหารและผลไม้แปรรูป เป็นต้น (จังหวัดสมุทรสาคร, ออนไลน์, 2549)

ภาพที่ 2.12 : แผนที่จังหวัดสมุทรสาคร

มรดกทางธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ แม่น้ำท่าจีน ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของ ป่าชายเลนรวมถึงแหล่งกำเนิดห่วงโซ่อาหารชายฝั่งทะเล ด้านมรดกทางวัฒนธรรม มีโบราณสถานที่สำคัญได้แก่ วัดต่างๆที่ส่วนใหญ่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย อาทิ วัดโคกขาม วัดใหญ่จอมปราสาท เป็นต้น และด้วยเหตุที่เป็นจังหวัดชายทะเล จึงมีสถาปัตยกรรมหลายแห่งที่สร้างด้วยไม้ อาทิ โบสถ์น้ำเค็มวัดโกรกกราก ศาลาทำน้ำและศาลาคร่อมถนนวัดบางปลา บ้านศิลาสุวรรณซึ่งเป็นเรือนทรงมะนิลาสร้างด้วยไม้สักทองทั้งหลัง และบ้านชาวจีน เป็นต้น มีโบราณวัตถุที่สำคัญได้แก่ หลวงพ่อสัมฤทธิ์วัดโคกขาม และธรรมมาสน์ไม้ซึ่งสันนิษฐานว่าสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 ทรงสร้างถวายพระสงฆ์เพื่อใช้แสดงธรรมอุทิศส่วนกุศลแก่พันท้ายนรสิงห์ ซึ่งเป็นบุคคลตัวอย่างในเรื่องความซื่อสัตย์ ที่ขอรับโทษประหารชีวิตเนื่องจากนำเรือพระที่นั่งชนกิ่งไม้จนหัวเรือหัก นอกจากนั้นยังมีแหล่งโบราณคดีที่สำคัญได้แก่ ศาลพันท้ายนรสิงห์ ทุ่งเศรษฐี ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมสมัยกรุงศรีอยุธยา แหล่งเรือจมบ้านขอมที่พบภาชนะดินเผารูปแบบคล้ายภาชนะดินเผาสมัยทวารวดี ป้อมวิเชียรโชฎกซึ่งสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 และปล่อง เหลี่ยมซึ่งเดิมเป็นปล่องไฟโรงงานน้ำตาลของบริษัทน้ำตาลอินโดจีน ประเทศอังกฤษ ในสมัยรัชกาลที่ 5

ในส่วนที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนั้นมีหลายสิ่ง जिड़ว่าเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด ได้แก่ ตราประจำจังหวัดสมุทรสาครซึ่งเริ่มใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2483 เป็นรูปเรือสำเภาจีนแล่นในทะเล พื้นหลังเป็นศาลเทพเจ้าจอมเมือง และป้อมวิเชียรโชฎก ต่อมาประมาณปี พ.ศ.2547 จังหวัดได้จัดทำสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์จังหวัดสมุทรสาคร หรือ “Samut Sakhon Brand” เพื่อใช้เป็นเสมือนเครื่องหมายรับรองคุณภาพให้กับผลิตภัณฑ์ของจังหวัด โดยออกแบบให้ดูชัดเจนและมีความร่วมสมัยมากขึ้น รวมทั้งสอดคล้องกับคำขวัญของจังหวัดที่ว่า “เมืองประมง ดงโรงงาน ลานเกษตร เขตประวัติศาสตร์” และประเด็นยุทธศาสตร์ของจังหวัดที่กำหนดให้จังหวัดสมุทรสาคร “เป็นศูนย์กลางการผลิตอาหารทะเลเพื่อความเป็นหนึ่งในฐานะครัวของโลก เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่อาศัย”

ภาพที่ 2.13 : ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด และสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์จังหวัดสมุทรสาคร

จังหวัดสมุทรสาครยังมีสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์อื่นๆ ได้แก่ ต้นสัตตบรรณหรือต้นตีนเป็ดซึ่งเป็นต้นไม้ประจำจังหวัด มีหอยพิมพ์หรือที่มีชื่อเรียกว่า “ปีกนางฟ้า” (Angle's Wing) พบที่เดียวในประเทศไทยบริเวณอำเภอเมืองและบริเวณปากแม่น้ำท่าจีน ด้านเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสาครมีประเพณีและการละเล่นพื้นบ้านที่สำคัญ ได้แก่ ประเพณีรำผีของชาวไทยเชื้อสายมอญ เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในเรื่องการนับถือผี ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้งและตักบาตรดอกไม้งานช่างฝีมือที่สำคัญได้แก่ การทำเครื่องเบญจรงค์ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน นอกจากนี้จังหวัดสมุทรสาครยังมีเพลงซึ่งมีคำร้องเกี่ยวกับจังหวัด อาทิ เพลงสมุทรสาคร เพลงรำวงสมุทรสาครสัมพันธ์ เป็นต้น มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ ในน้ำมีปลาในนามีข้าว ประชาชนประกอบอาชีพประมง มีความโอบอ้อมอารี รักใคร่สามัคคี ช่วยกันปกป้องประเทศในยามศึกสงคราม และมีบุคคลที่เป็นตัวอย่างคือพันท้ายนรสิงห์ (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดสมุทรสาคร, 2542.)

3.2 จังหวัดสมุทรสงคราม

จังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และการดำรงชีวิตในวิถีแบบไทยๆ สันนิษฐานว่าเดิมเป็นชุมชนที่มีมาก่อนสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีชื่อเดิมว่า “แม่กลอง” ซึ่งอาจมีที่มาจากการที่นายอำเภอจากเมืองศรีสุพรรณ ได้นำขงต้นใหญ่จากจังหวัดกาญจนบุรีมาขุดทำกลองใบใหญ่ขึ้นแล้วนำมาถวายที่วัดใหญ่ หรือจากเรื่องเล่าสืบต่อกันมาว่ามีกลองใบใหญ่นอยมาติดหน้าวัดใหญ่ ชาวบ้านจึงเรียกว่า “แม่กลอง” จังหวัดสมุทรสงครามเป็นแหล่งผลิตพืชผลการเกษตรขนาดใหญ่ในภาคกลางของประเทศไทยมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ด้วยอิทธิพลของแม่น้ำแม่กลอง รวมทั้งได้ชื่อว่า “เมืองสามน้ำ” เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีวิธีจัดการน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด กล่าวคือ บริเวณน้ำจืดตอนบนทำสวนผลไม้ บริเวณน้ำกร่อยตอนกลางทำสวนมะพร้าวผลและมะพร้าวตาล ส่วนบริเวณน้ำเค็มปากอ่าวแม่กลองรวมถึงบริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกทำนาเกลือ ป่าโกงกางและประมง ยิ่งไปกว่านั้นแม่น้ำแม่กลองยังเป็นหนึ่งในเบญจสุทธิดังคาที่ไว้ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงรัชกาลปัจจุบัน และเป็นน้ำสงมรธาภิเษกในรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 4 อีกด้วย

จังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดที่สำคัญคือเป็นที่ประสูติของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยและพระอัครมเหสี เดิมมีเจ้าเมืองปกครองเป็นอิสระเหมือนหัวเมืองทั่วไป ในปี พ.ศ. 2435 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนแปลงระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งต่อมาได้รวมหัวเมือง 5 เมืองเข้าด้วยกันคือราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี ปรานบุรี และสมุทรสงคราม ตั้งเป็นมณฑลราชบุรีในปี พ.ศ. 2473 หลังจากนั้นได้มีพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2476 จัดระเบียบราชการส่วนภูมิภาคเป็นจังหวัด อำเภอ และยกเลิกมณฑลเทศาภิบาล เป็นการแบ่งเขตจังหวัดขึ้นตรงต่อการบริหารราชการส่วนกลาง

จังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่เพียง 416 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากจังหวัดสมุทรสาครไปทางตะวันตกห่างจากกรุงเทพมหานคร 72 กิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 อำเภอคือ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม อำเภอบางคนที และอำเภออัมพวา มีประชากรประมาณสองแสนคน มียุทธศาสตร์ของจังหวัดให้เป็น “เมืองแห่งอาหารทะเลและผลไม้ปลอดภัยจากสารพิษ เป็นศูนย์กลางการพักผ่อน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางลำคลองระดับชาติ เป็นดินแดนแห่งประชาชนรักถิ่นกำเนิด อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมอันดีงาม และรักษาความเป็นเมืองที่มีระบบนิเวศสามน้ำ” พื้นที่เกือบครึ่งหนึ่งของจังหวัดปลูกมะพร้าวเพื่อทำน้ำตาลมะพร้าวซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิม นอกนั้นได้แก่ สวนส้มโอ สวนลิ้นจี่ และปลูกผัก มีสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่สำคัญ ได้แก่ เกลือเม็ด ดอกเกลือ น้ำตาลมะพร้าวแม่กลอง กะปิ น้ำพริกต่าง ๆ เครื่องเบญจรงค์ ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว ส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ ลิ้นจี่พันธุ์คอมพิวเตอร์ ผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแปรรูป และผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป เป็นต้น (สมุทรสงคราม,ออนไลน์, 2549)

โบราณที่พบเฉพาะที่อำเภออัมพวาเท่านั้น) มีแร่ธาตุที่สำคัญคือ เกลือสมุทร ซึ่งจัดว่าเป็นเกลือที่มีความขาวและเค็มที่สุด และมีเกลือจืดซึ่งเป็นผลึกสารแคลเซียมซัลเฟตที่เหลืออยู่ในนาเกลือ เป็นสารที่ไม่ละลายน้ำ ใช้ทำแป้งนวล ซอสด์ ปูนปลาสเตอร์ เป็นต้น

มรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดสมุทรสงครามนั้นที่สำคัญที่สุด ได้แก่ ผลงานกวีนิพนธ์ทั้งร้อยแก้ว ร้อยกรอง นาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ รวมถึงงานช่างด้านอื่นๆ เช่น ช่างแกะสลัก ช่างทอง เป็นต้น ซึ่งเป็นผลงานในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงได้สร้างอุทยานพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยขึ้นเพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติแด่พระองค์ท่าน ณ บริเวณที่ทรงพระราชสมภพที่อำเภออัมพวา นอกจากนี้จังหวัดสมุทรสงครามยังมีโบราณสถานที่สำคัญ ได้แก่ วัดเพชรสมุทรวรวิหาร (วัดบ้านแหลม) ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่อบ้านแหลม วัดอัมพวันเจติยารามซึ่งมีพระปรางค์บรรจุพระศรีรังคารของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย วัดใหญ่ วัดบางกุ้ง และวัดบางกะพ้อม เป็นต้น (โบราณสถานและแหล่งโบราณคดีสำคัญ, ออนไลน์, 2549)

ด้านเอกลักษณ์ของจังหวัดนั้น จังหวัดสมุทรสงครามมีตราประจำจังหวัดสมุทรสงครามเป็นรูปกลองใบใหญ่ลอยน้ำ สองฝั่งแม่น้ำเป็นต้นมะพร้าว ซึ่งต่อมาจังหวัดได้นำตราประจำจังหวัดมาปรับเปลี่ยนเป็นเครื่องหมายรับรองผลิตภัณฑ์คุณภาพมาตรฐานจังหวัดสมุทรสงครามด้วยและมีคำขวัญประจำจังหวัดว่า “เมืองหอยหลอด ยอดลิ้นจี่ มีอุทยานฯ ร.2 แม่กลองไหลผ่าน นมัสการหลวงพ่อบ้านแหลม” มีต้นไม้ประจำจังหวัดคือ ต้นสนทะเล รวมถึงมีประเพณีที่มีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น เช่น ประเพณีนมัสการและสงฆ์น้ำหลวงพ่อบ้านแหลม ประเพณีชักพระ และประเพณีทอดผ้าป่าบวชชีซึ่งเป็นประเพณีเก่าแก่ที่มีแห่งเดียวในประเทศไทย เป็นต้น นอกจากนี้จังหวัดสมุทรสงครามยังมีสถาปัตยกรรมไทยที่เป็นแบบอย่างของงานช่างฝีมือที่สำคัญคือ เรือนไทยในอุทยาน ร.2 และเครื่องเบญจรงค์ที่อำเภออัมพวาซึ่งเป็นแหล่งผลิตเบญจรงค์ที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของประเทศไทย ส่วนอาหารที่มีชื่อของจังหวัดได้แก่ ปลาหูช้างสมุทรสงคราม กะปิคลองโคน หอยแครงดอน หอยหลอดผัดฉ่า และขนมลำป๋านี้ เป็นต้น

ภาพที่ 2.15 : ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด และสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์จังหวัดสมุทรสงคราม

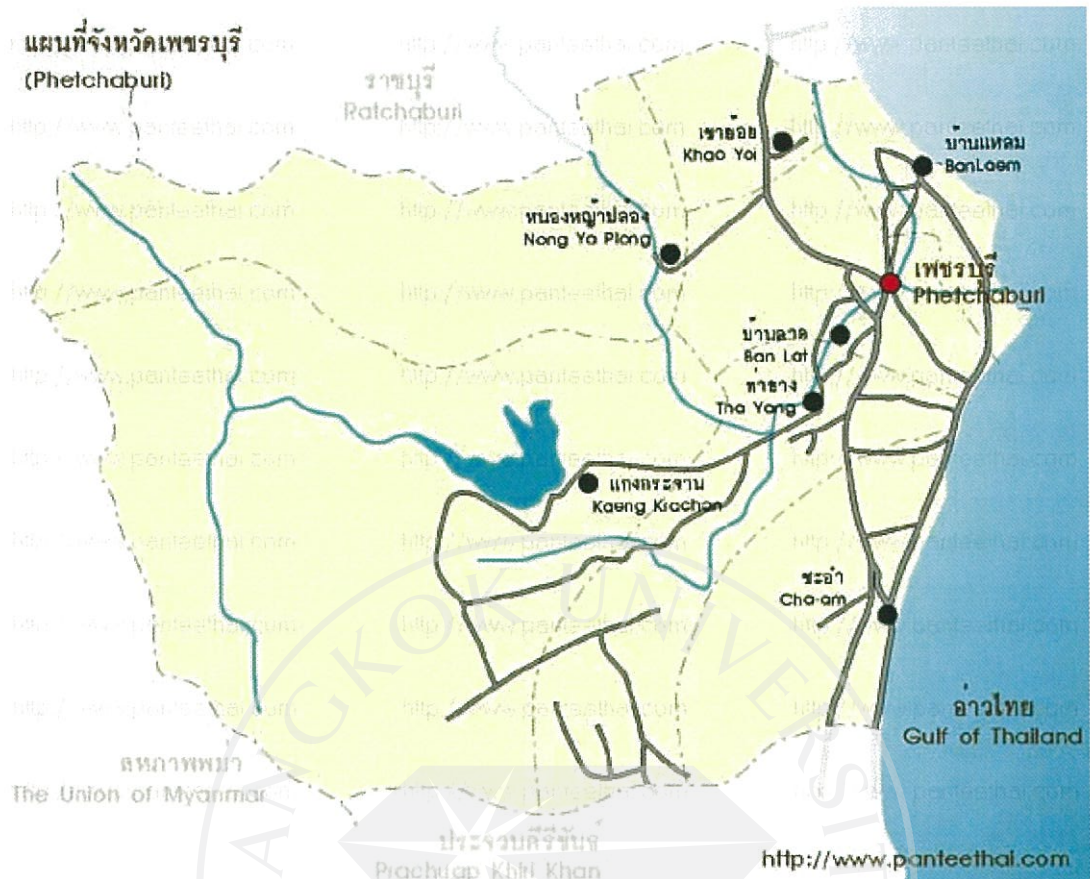
จังหวัดสมุทรสงครามมีเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับจังหวัดหลายเพลงด้วยกัน อาทิ เพลงแม่กลอง เพลงมนตรีกแม่กลอง และเพลงลาสาวแม่กลอง เป็นต้น ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่ของทุกเพลงจะเป็นการคร่ำครวญถึงคนรักที่ได้เคยชมความงามของแม่น้ำแม่กลองด้วยกัน ชมสาวงามอำเภอมอแก้วและอำเภอบางคนที งานประเพณีที่สำคัญคืองานวัดบ้านแหลม รวมถึงอาชีพที่สำคัญของจังหวัดคือประมง และการทำน้ำตาลมะพร้าวของอำเภอบางคนที (วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดสมุทรสงคราม, 2542.)

3.3 จังหวัดเพชรบุรี

จังหวัดเพชรบุรีเดิมเป็นชุมชนมาตั้งแต่สมัยทวารวดี มีชื่อเดิมว่า “เมืองพริบพรี” สันนิษฐานว่ามีที่มาจากภาษาต่างประเทศ (ชาววิสันดาเรียก “พิพรี” ส่วนชาวฝรั่งเศสเรียกว่า “พิพฟีล”) ชื่อ “เพชรบุรี” สันนิษฐานว่าอาจมีที่มาจากชื่อแม่น้ำเพชรบุรี หรือมาจากตำนานที่ว่าในเวลากลางคืนเคยมีผู้เห็นแสงระยิบระยับบนเขาเด่นดูราวกับมีเพชรพลอยอยู่ทั่วไป

เมืองเพชรบุรีเคยเป็นเมืองหน้าด่านในกลุ่มหัวเมืองตะวันตกที่สำคัญของไทย และเคยเป็นของเขมรในสมัยพระยาละแวก และเป็นของพม่าเมื่อครั้งเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดปรานเมืองเพชรบุรีมาก จึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชวัง “พระนครคีรี” หรือ “เขาวัง” บนเขามหาสวรรค์ใกล้กับตัวเมือง ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชวังขึ้นอีกแห่งหนึ่งคือ “พระรามราชนิเวศน์” หรือ “วังบ้านปืน” และในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชวัง “พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน” เพื่อใช้เป็นที่ประทับรักษาพระองค์ ณ ชายหาดชะอำ นอกจากนี้ น้ำจากแม่น้ำเพชรบุรีหรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “น้ำเพชร” ยังใช้เป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ในการพระราชพิธีสำคัญต่าง ๆ เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ฯลฯ รวมถึงเป็นน้ำเสวยของพระมหากษัตริย์ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งต่อมาได้ยกเลิกไปในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

จังหวัดเพชรบุรีมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายคือมีทั้งทะเล ป่า เขา แม่น้ำ วัด วัง โบราณสถาน และแหล่งศิลปวัตถุ แบ่งเป็น 8 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรี อำเภอชะอำ อำเภอท่ายาง อำเภอยะโฮย อำเภอบ้านแหลม อำเภอบ้านลาด อำเภอหนองหญ้าปล้อง และอำเภอแก่งกระจาน ประชากรมีอาชีพหลักคือเกษตรกรรม รองลงมาคือค้าขายและอุตสาหกรรม พืชเศรษฐกิจที่ทำชื่อเสียงให้กับจังหวัดเพชรบุรีมากได้แก่ ชมพู่ ซึ่งพันธุ์ที่นิยมปลูกคือ ชมพู่เพชรสุวรรณ ชมพู่เพชรสายรุ้ง เป็นต้น สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ที่สำคัญของจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ น้ำตาลโตนด ขนมไทยสูตรดั้งเดิม ขนมหม้อแกว ข้าวเกรียบงาอบเมืองเพชร ชมพู่เพชร ผ้าทอไทดำ ผ้าทอพื้นบ้าน ผลิตภัณฑ์กลึงไม้ตาล เป็นต้น (สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัดเพชรบุรี, ออนไลน์, 2549)

ภาพที่ 2.16 : แผนที่จังหวัดเพชรบุรี

มรดกทางธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ แม่น้ำเพชรบุรี มีพื้นที่ป่าไม้และทรัพยากรแร่ธาตุที่สำคัญทางเศรษฐกิจ ได้แก่ แร่หินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้างและอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ หินแกรนิต และหินอ่อน เป็นต้น (ยุทธศาสตร์จังหวัดเพชรบุรี, 2548) ด้านมรดกทางวัฒนธรรม จังหวัดเพชรบุรีมีโบราณสถานสำคัญที่เป็นพระราชวังถึง 3 แห่งดังได้กล่าวข้างต้น นอกจากนี้ยังมีโบราณสถานที่สำคัญ ได้แก่ วัดใหญ่สุวรรณาราม ปราสาทหินวัดกำแพงแลงซึ่งเป็นศิลปกรรมแบบบายนของเขมร และโบราณสถานทุ่งเศรษฐีซึ่งเป็นศาสนสถานแบบมหายานที่สร้างขึ้นตามรูปแบบสถาปัตยกรรมสมัยทวารวดี เป็นต้น

จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีชื่อทางด้านงานศิลปกรรมของสกุลช่างเมืองเพชรบุรีที่มีความงดงามแตกต่างจากจังหวัดอื่น ตัวอย่างเช่น ธรรมาสถ์วัดเกาะซึ่งมีความงดงามและเป็นแม่แบบของธรรมาสถ์อีกหลายแห่งในจังหวัดเพชรบุรี รวมถึงธรรมาสถ์วัดพระทองซึ่งเป็นงานจำหลักไม้ของบรมครูช่างเมืองเพชรบุรีในอดีต มีเรือนไทยเพชรบุรีและงานปูนปั้นเมืองเพชรซึ่งเป็นสกุลช่างอีกสาขาหนึ่งที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ มีช่างทองเมืองเพชรซึ่งมีรูปแบบการทำทองรูปพรรณที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีหม้อตาลเมืองเพชรซึ่งเป็นอุตสาหกรรมพื้นบ้านเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาที่มาจากผลผลิตคือน้ำตาลเมืองเพชร มีศิลปะ

การจัดเครื่องสดหรือการจัดดอกไม้สด ศิลปะการแทงหยวก การสร้างเมรุเมืองเพชรเพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบุพการี และมีเกวียนเมืองเพชรที่มีลักษณะรูปทรงสวยงาม เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของศิลปะสกุลช่างเพชรบุรี เป็นต้น

ยิ่งไปกว่านั้น จังหวัดเพชรบุรียังมีกลุ่มชนเผ่าไทยในท้องถิ่นที่เรียกว่า ไทยทรงดำหรือไทยดำ หรือไทยซ่ง หรือลาวซ่ง มีภาษาที่มีอักษรเขียนของตนเองและมีท่วงทำนองที่มีลักษณะเฉพาะ โดยท่วงทำนองของผู้หญิงจะมีถึง 8 แบบ ซึ่งแต่ละแบบจะแสดงถึงสถานภาพของสตรีผู้นั้น ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในอำเภอเขาชัย้อย อาชีพหลักคือทำนา ทำไร่ หาของป่าและจับสัตว์ป่า อาชีพรองคืออาชีพจักสาน นอกจากนี้จังหวัดเพชรบุรียังมีประเพณีและการละเล่นพื้นบ้านที่สำคัญ ได้แก่ ละครชาตรีซึ่งเป็นละครว่าที่ได้รับความนิยมจากละครของอินเดีย ประเพณีวัวลานหรือวัวระดอ ซึ่งมีวิวัฒนาการมาจากการใช้วัวนำข้าวในลานนวดข้าวเพื่อคัดเลือกวัวที่มีกำลังและฝีเท้าดี มีการประกวดวัวเทียมเกวียน การแข่งเรือยาว และการเห่เรือบก เป็นต้น อาหารที่เป็นภูมิปัญญาของชาวเพชรบุรี อาทิ ข้าวแช่ ซึ่งเป็นอาหารที่เหมาะสมกับฤดูร้อน ขนมโค แกงหัวตาล ขนมขี้หนู มะตูมเชื่อมแห้ง ข้าวเกรียบงา ขนมหม้อแกง และน้ำตาลโตนด เป็นต้น (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดเพชรบุรี, 2542.)

ในส่วนที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนั้นมีหลายสิ่งซึ่งจัดว่าเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด ได้แก่ ตราประจำจังหวัดเพชรบุรี เป็นรูปพระราชวัง ผืนนา และต้นตาลโตนดในวงกลมสี่เหลี่ยม โดยนำพระราชวังทั้งสามแห่งมาประยุกต์ในการออกแบบให้มีความหมายแทนถึงโบราณสถาน โบราณวัตถุหรืองานสกุลช่างแขนงต่าง ๆ ของจังหวัด และมีระลอกคลื่น 3 เส้นอยู่ใต้พระราชวังทั้งสาม เส้นที่ 1 แทนความหมายถึงทะเล เส้นที่ 2 แทนความหมายถึงแม่น้ำเพชรบุรี และเส้นที่ 3 แทนทะเลสาบเหนือเขื่อนแก่งกระจาน ส่วนผืนนาที่ขนาบข้างด้วยต้นตาลโตนด สื่อความหมายถึงอาชีพของประชากรส่วนใหญ่ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือทำนาเป็นอาชีพหลัก และทำตาลโตนดเป็นอาชีพรอง เป็นเมืองเกษตรกรรมที่อุดมสมบูรณ์ มีดีประจำจังหวัดคือ สี่เหลียงและสิน้าเงิน (ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์,ออนไลน์, 2546.)

ภาพที่ 2.17 : ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดเพชรบุรี

จังหวัดเพชรบุรีมีคำขวัญของจังหวัดว่า "เขาวังคู่บ้าน ขนมหวานเมืองพระเลิศล้ำศิลปะแดนธรรมชาติทะเลงาม" และมีประเด็นยุทธศาสตร์ของจังหวัดคือ "เป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่สวยสะอาด ปลอดภัย ชุมชนเข้มแข็ง เป็นเมืองท่องเที่ยวและเป็นศูนย์ประชุมสัมมนานันทนาการหลายรูปแบบ เป็นแหล่งผลิตผักผลไม้ปลอดสารพิษที่ไม่เป็นภัยต่อสภาพแวดล้อม รวมถึงอุตสาหกรรม SMEs และ OTOP" จังหวัดเพชรบุรีมีต้นไม้ประจำจังหวัดคือต้นหว้า แต่เมื่อเอ่ยชื่อจังหวัดเพชรบุรีคนส่วนใหญ่กลับนึกถึงต้นตาลมากกว่า เนื่องจากในอดีตจังหวัดเพชรบุรีมีต้นตาลมากที่สุดในประเทศไทย เมื่อนำมาทำน้ำตาลโตนดที่มีรสหวานหอม จึงเป็นที่มาของคำว่า "หวานเหมือนน้ำตาลเมืองเพชร" และได้กลายเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของจังหวัดเพชรบุรี ส่วนผลผลิตทางการเกษตรอื่น ได้แก่ ชมพูเพชร ซึ่งแม้จะนำพันธุ์ไปปลูกที่อื่นก็จะได้รสชาติดีเท่ากับปลูกที่จังหวัดเพชรบุรี (จังหวัดเพชรบุรี, ออนไลน์, 2548)

จังหวัดเพชรบุรีมีเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับจังหวัด อาทิ เพลงเพชรบุรี เพลงคนขึ้นต้นตาล เป็นต้น เนื้อหาของเพลงแรกจะเป็นการเปรียบเทียบเมืองเพชรบุรีราวกับเมืองสวรรค์ มีเพชรพราวระยิบระยับสมชื่อ และตำนานที่เล่าสืบกันมา รวมถึงเป็นเมืองที่พระมหากษัตริย์หลายพระองค์เสด็จมาประทับ และมีผลผลิตที่มีชื่อคือน้ำตาลโตนด ส่วนเพลงคนขึ้นต้นตาลจะพรรณนาถึงชีวิตของคนปาดตาล แสดงให้เห็นว่าการทำน้ำตาลโตนดเป็นอาชีพที่สำคัญของคนในจังหวัดเพชรบุรีตั้งแต่ออดีตจนถึงปัจจุบัน (ฐานข้อมูลท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ออนไลน์, 2546.)

3.4 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เคยเป็นที่ตั้งของเมืองนารังในสมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ได้มีการแบ่งหัวเมืองหลายครั้ง จนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้โปรดเกล้าฯ ให้รวมเมืองบางนางรม เมืองกุยบุรี และเมืองคลองวาฬเข้าด้วยกัน พระราชทานนามว่า "เมืองประจวบคีรีขันธ์" แปลว่า เมืองที่มีภูเขาเป็นหมู่ๆ คู่กับเกาะกงซึ่งพระราชทานนามว่า "เมืองประจันตคีรีเขต" (ปัจจุบันเกาะกงอยู่ในเขตราชอาณาจักรกัมพูชา) ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้รวมอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ อำเภอเมืองปราณบุรีซึ่งขึ้นอยู่กับเมืองเพชรบุรี และอำเภอเมืองกำเนิดนพคุณซึ่งขึ้นอยู่กับเมืองชุมพร ตั้งเป็นเมืองปราณบุรีโดยให้ขึ้นกับมณฑลราชบุรี ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อเมืองปราณบุรีที่ตำบลเกาะหลักซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองประจวบคีรีขันธ์ในปัจจุบันเป็น "เมืองประจวบคีรีขันธ์" และต่อมาได้ยกฐานะขึ้นเป็นจังหวัด ประกอบด้วยอำเภอต่างๆ คือ อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ อำเภอปราณบุรี อำเภอบางสะพาน อำเภอหัวหิน อำเภอทับสะแก อำเภอกุยบุรี และกิ่งอำเภอบางสะพานน้อย ต่อมาเมื่อเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพาในปี พ.ศ. 2484 กองทัพญี่ปุ่นได้ใช้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นเส้นทางผ่านด่านสิงขรไปยังประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งประเทศไทย (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, น. 25 -30)

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีโบราณสถานที่สำคัญคือพระที่นั่งคูหาคฤหาสน์ ในถ้ำพระยานคร อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด สันนิษฐานว่าพบในช่วงอยุธยาตอนปลายถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีรับสั่งให้พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจักรจรัสวงศ์ เป็นผู้ออกแบบสร้างพลับพลาจตุรมุข และนำมาประดิษฐาน ณ ถ้ำพระยานครเมื่อปี พ.ศ.2433 พระราชทานนามว่า "พระที่นั่งคูหาคฤหาสน์" (บันทึกตำนานเมืองปราณบุรี ประจวบคีรีขันธ์, 2544, น.95-97) สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์อีกแห่งหนึ่งคือบ้านหว่ากอก ตำบลคลองวาฬ อำเภอเมืองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นสถานที่ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงคำนวณว่าจะเกิดสุริยุปราคาเต็มดวงเห็นได้ชัดเจนที่บ้านหว่ากอก ในวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2411 และได้เสด็จมาทอดพระเนตรสุริยุปราคาพร้อมพระราชโอรส พระราชธิดา ข้าราชการบริพารและชาวต่างชาติ ด้วยเหตุนี้ ในปี พ.ศ. 2532 คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเห็นชอบให้จัดตั้งอุทยานวิทยาศาสตร์พระจอมเกล้า โดยได้รับพระราชทานนามจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า "อุทยานวิทยาศาสตร์พระจอมเกล้า ณ หว่ากอก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์"

ยิ่งไปกว่านั้น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังเป็นที่ตั้งของวังไกลกังวล หัวหิน พระราชวังริมทะเลซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2469 เพื่อพระราชทานแด่สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้โปรดเกล้าฯ ให้ซ่อมแซมและสร้างพระตำหนักเพิ่มเติมอีกหลายหลังพระราชทานนามให้คล้องจองกัน ได้แก่ พระตำหนักเปี่ยมสุข ปลูกเกษม เือบเปรม เอมปรีดิ์ ปัจจุบันทางราชการได้ขนานพระนามพระราชนิเวศน์แห่งนี้ว่าวังไกลกังวล หัวหิน ซึ่งใช้เป็นที่แปรพระราชฐานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบันมาจนทุกวันนี้

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดในภาคกลางตอนล่างซึ่งเป็นประตูสู่ภาคใต้คือจังหวัดชุมพร มีลักษณะเป็นคาบสมุทรยาวและแคบ ส่วนที่แคบที่สุดมีระยะทางเพียง 11 กิโลเมตร แต่มีชายทะเลจากแบ่งเป็น เขตป่าสงวนแห่งชาติ 20 แห่ง และอุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน รวมถึงเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอีก 9 แห่ง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มี 7 อำเภอ กับ 1 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอหัวหิน อำเภอปราณบุรี อำเภอกุยบุรี อำเภอเมือง อำเภอทับสะแก อำเภอบางสะพาน อำเภอบางสะพานน้อย และกิ่งอำเภอสามร้อยยอด ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนไทยและไทยเชื้อสายจีน นอกนั้นได้แก่ชนเผ่าไทยทรงดำหรือลาวโซ่ง และชนเผ่ากะเหรี่ยงที่อพยพมาจากสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพเมียนมาร์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญคือ สับปะรด ซึ่งปลูกมากที่สุดในประเทศ รองลงมาคือมะพร้าวปลูกมากที่อำเภอทับสะแก ซึ่งเป็นมะพร้าวที่มีขนาดและคุณภาพได้มาตรฐาน จึงใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดราคากลางของมะพร้าวทั้งประเทศด้วย มีสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ที่สำคัญ อาทิ ผลิตภัณฑ์อาหารจากสับปะรดและกล้วย น้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ ศิลปประดิษฐ์จากเกล็ดปลา และกะลามะพร้าว เป็นต้น (สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ออนไลน์, 2549)

ภาพที่ 2.18 : แผนที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

มรดกทางธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์คือป่าไม้และสัตว์ป่า เช่น ช้างป่ากุยบุรี นกกก หรือนกกาก้าง ซึ่งเป็นนกเงือกหนึ่งในจำนวน 12 ชนิดที่ใกล้จะสูญพันธุ์ นอกนั้นได้แก่ นกนางนวลเกลบเล็ก นกหัวโตมลายู และนกอีแอ่นหรือนกแอ่นกินรัง เป็นต้น มีแม่น้ำสำคัญคือแม่น้ำปราณบุรี ซึ่งเป็นเส้นแบ่งเขตระหว่างอำเภอหัวหินและอำเภอปราณบุรี ไหลลงสู่อ่าวไทยที่บ้านปากน้ำปราณ นอกจากนั้นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังมีแหล่งแร่ทองคำที่อำเภอบางสะพาน ซึ่งนับเป็นหนึ่งในจำนวน 3 แหล่งแร่ทองคำของประเทศไทย นอกเหนือจากอำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี และอำเภอสุดิริน จังหวัดนราธิวาส

มรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ พระที่นั่งคูหาคฤหาสน์ ในถ้ำพระยานคร ถ้ำคีรีวงค์ ในเขตบ้านถ้ำคีรีวงค์ อำเภอบางสะพาน อุทยานวิทยาศาสตร์พระจอมเกล้า ณ หว้ากอ วัดไกลกังวล หัวหิน รวมทั้งยังมีสถาปัตยกรรมดีเด่น ได้แก่ โฮเต็ลหัวหิน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้สร้างที่พักตากอากาศที่หรูหราแบบโรงแรมในยุโรปขึ้นที่ชายทะเลหัวหิน ต่อมาภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็น โรงแรมรถไฟหัวหิน และโรงแรมโซฟิเทล เซ็นทรัล หัวหิน ตามลำดับ

นอกจากนั้นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีโบราณวัตถุที่สำคัญ ได้แก่ พระแสงราชศาสตราประจำเมืองประจวบคีรีขันธ์ ฝีมือช่างทองหลวง ได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2455

ในส่วนที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนั้นมีหลายสิ่ง जिจัดว่าเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด ได้แก่ ตราประจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นรูปศาลามณฑป และมีภาพเกาะอยู่เบื้องหลัง ศาลามณฑป หมายถึง พระที่นั่งคูหาคุณาสโนหนิถ้ำพระยานคร ภาพเกาะเบื้องหลัง หมายถึง เกาะหลัก ซึ่งเป็นสถานที่ที่กองทัพเรือได้ตั้งหลักสำหรับวัดระดับน้ำทะเลบริเวณเกาะกลางอ่าวประจวบฯ เพื่อใช้ในการตรวจสอบระดับน้ำทะเลขึ้น-ลงในแต่ละวัน ("จังหวัดประจวบคีรีขันธ์", การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ออนไลน์, 2007) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้สร้างสัญลักษณ์ "ของดีประจวบคีรีขันธ์" ขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ.2547 เพื่อใช้เป็นเสมือนเครื่องหมายรับรองคุณภาพให้กับผลิตภัณฑ์ของจังหวัด โดยใช้รูปดอกเกดซึ่งเป็นต้นไม้ประจำจังหวัดมาเป็นสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ของจังหวัด แทนการใช้ตราประจำจังหวัดที่เป็นรูปพระที่นั่งคูหาคุณาสโนหนิอยู่เหนือครุฑ ซึ่งไม่เหมาะสมกับการนำไปใช้งานโดยทั่วไป

ภาพที่ 2.19 : ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด และสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เดิมมีคำขวัญประจำจังหวัดว่า "สับปะรดหวาน น้ำตาลขาว มะพร้าวหอม น้ำผึ้งเดือน 5 น้ำปลากลมกล่อม น้ำทะเลใส น้ำใจโอบอ้อมอารี" ต่อมาในปี พ.ศ. 2540 นายประสงค์ พิพุทธกิจจา ผู้ว่าราชการจังหวัดได้ทบทวนคำขวัญประจำจังหวัดโดยเปลี่ยนเป็น "เมืองทองเนื้อเก้า มะพร้าว สับปะรด สวยสดหาด เขา ถ้ำงามล้ำน้ำใจ " และได้กำหนดยุทธศาสตร์ของจังหวัดว่า "เป็นเมืองหลวงแห่งการผลิตและแปรรูปสับปะรดส่งออก เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมเหล็กที่ได้มาตรฐาน เพื่อตอบสนองตลาดภายในประเทศ พัฒนาสภาพแวดล้อมชายฝั่งและสิ่งแวดล้อมเมือง ยกกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และเป็นเมืองท่องเที่ยวสำหรับครอบครัวและสุขภาพ "

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีสัตว์ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดได้แก่ "ปูคีรีขันธ์" ซึ่งเป็นปูน้ำจืดสายพันธุ์ใหม่มีที่เดียวในโลก จัดอยู่ในกลุ่มปูน้ำตก พบที่ลำห้วยสาขาของแม่น้ำปราณบุรีที่ไหลมาจากเทือกเขาตะนาวศรี โดยพันเอกประสาธ อิมทิพย์เมื่อปี พ.ศ. 2539 และได้ตั้งชื่อเป็นเกียรติแก่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ว่า "ปูคีรีขันธ์" เมื่อปี พ.ศ. 2542 ด้านเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีประเพณีและ

นาฏศิลป์พื้นบ้านที่แตกต่างจากจังหวัดอื่นคือ ระบำร่อนทอง ซึ่งมีทำรำมาจากทำร่อนทองของคนในอำเภอบางสะพาน และมีประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ เช่น ประเพณีการเล่นผีฟุ้งได้ ประเพณีทำบุญทุ่ง ทำบุญอ่างเก็บน้ำ ประเพณีวิ่งสงกรานต์ ประเพณีตักบาตรดาวดั่งส์ และประเพณีการเล่นเรือบก เป็นต้น มีวรรณกรรมที่เป็นตำนานพื้นบ้านซึ่งคนทั่วไปรู้จักกันดีคือ เรื่องตาม่องล่าย เป็นวรรณกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง การติดต่อกับชาวต่างชาติ และภูมิทัศน์ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของจังหวัด มีเพลงประจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คือเพลงประจวบมิ่งขวัญ ซึ่งพรรณนาถึงความงามของชายฝั่งทะเลและเกาะต่างๆที่เรียงรายอยู่ในอ่าวประจวบฯ มีสถานที่สำคัญคือเกาะหลัก รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในอดีตคือแร่ทอง และสับปะรดซึ่งเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญของจังหวัด นอกจากนี้ยังมีศิลปินที่มีผลงานด้านศิลปกรรมที่สำคัญของจังหวัด เช่น นายเอนก คงกระพันธุ์ นายปยุต เภากระจำง นายณรงค์ฤทธิ์ ศักดาณรงค์ เป็นต้น

ด้วยเหตุที่เป็นจังหวัดเชื่อมต่อระหว่างภาคกลางและภาคใต้ ภาษาท้องถิ่นในเขตประจวบฯเหนือจะใช้ภาษากลาง ส่วนประจวบฯใต้จะใช้ภาษาใต้ อาหารที่เป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาวประจวบคีรีขันธ์ เช่น แกงส้มปลาเลี้ยวเขียว หรือที่เรียกโดยทั่วไปว่าปลาวิวกิว และจับหลัก ซึ่งทำจากเนื้อปลาไหลกับน้ำพริกแกงป่นเป็นก้อนยาวเสียบไม้แล้วนำไปย่างจึงเรียกว่า จับหลัก (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, น.108 -109)

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าแต่ละจังหวัดในกลุ่มภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทยล้วนมีประวัติศาสตร์ มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม รวมถึงผลผลิตซึ่งมีความแตกต่างและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่มีความน่าสนใจ ควรให้การสนับสนุนและสร้างความเข้มแข็งให้กับผลผลิตในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เหล่านั้น ด้วยการสร้างความเข้าใจแก่คนในชุมชนให้ร่วมกันพัฒนาและรักษาคุณภาพของผลผลิตของชุมชนให้มีคุณลักษณะแตกต่างที่มีได้เฉพาะพื้นที่ภูมิศาสตร์หรือจังหวัดนั้นเท่านั้น โดยจังหวัดอื่นไม่สามารถลอกเลียนแบบหรือแข่งขันได้ และเป็นการผลักดันให้ชุมชนในพื้นที่ภูมิศาสตร์ของจังหวัดอื่นจะต้องพยายามค้นหาหรือสร้างคุณลักษณะเฉพาะให้แก่สินค้าของตน เกิดความแตกต่างของสินค้าในแต่ละพื้นที่ โดยไม่มีการลอกเลียนแบบและแอบอ้างชื่อดังเช่นปัจจุบัน

การที่จะออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ดีได้นั้น ผู้วิจัยจำเป็นต้องทราบถึงคุณลักษณะองค์ประกอบ รวมถึงรูปแบบของสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ดีเสียก่อน เพื่อจะได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบต่อไป

4. สัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ดี

เครื่องหมายอาจเป็นเพียงชื่อ ตัวอักษร หรือเป็นการผสมผสานระหว่างภาพกับตัวอักษร หรือภาพที่เกิดจากองค์ประกอบกราฟิกเพียงลำพังก็ได้ เครื่องหมายนั้นอาจสื่อความหมายโดยตรงถึงชื่อหรือลักษณะของสินค้าหรืออาจเป็นภาพนามธรรม (Abstract) ที่ไม่มีความหมายใดๆ ก็ได้ ในการใช้งานของเครื่องหมายหลายคนยอมรับว่าสิ่งที่เรียบง่ายและดูธรรมดาที่สุดมักจะทำให้เกิดการรับรู้และจดจำได้มากกว่าสิ่งที่ดูซับซ้อนวุ่นวาย รวมทั้งสิ่งที่ดูเป็นจริงหรือสมเหตุสมผลกว่า จะทำให้เกิดการยอมรับได้ง่ายกว่าเช่นกัน

องค์ประกอบโดยทั่วไปของสัญลักษณ์หรือเครื่องหมาย

1. ภาพกราฟิก (Pictorial Graphic)

ภาพกราฟิกอาจเป็นภาพถ่าย ภาพถ่าย หรือภาพตัดทอนที่มีรายละเอียดน้อยลง เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำ อาจเป็นภาพที่สื่อความหมายหรือเป็นภาพนามธรรมก็ได้

2. ตัวอักษร (Typography)

ตัวอักษรเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญ of เครื่องหมาย สร้างการรับรู้และจดจำได้ง่ายกว่าเครื่องหมายที่ใช้ภาพเป็นองค์ประกอบแต่เพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม การจะเลือกใช้เฉพาะภาพหรือตัวอักษร หรือใช้ทั้งภาพและตัวอักษรร่วมกันนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการใช้งานเป็นสำคัญ

3. สีเอกลักษณ์ (Color Signature)

สีเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สร้างการรับรู้และจดจำให้เกิดในใจผู้บริโภค ตัวอย่างเช่น เมื่อนึกถึงน้ำมันเชลล์ เราจะมีได้นึกถึงเพียงแค่สัญลักษณ์รูปหอยเชลล์เท่านั้น แต่ยังมีนึกถึงสีเหลืองและสีแดงที่ใช้ในสัญลักษณ์นั้นด้วย

4. ข้อความประกอบ (Tag Line)

ข้อความประกอบ เป็นข้อความสั้นๆ ได้ชื่อหรือสัญลักษณ์เพื่ออธิบายถึงคุณลักษณะเฉพาะของสินค้าหรือการบริการนั้นๆ ซึ่งการใช้ข้อความประกอบนั้นจะมีหรือไม่ก็ได้

รูปแบบของสัญลักษณ์หรือเครื่องหมาย

1. เครื่องหมายกราฟิก (Graphic Marks) ได้แก่เครื่องหมายที่นำลักษณะหรือเค้าโครงของรูปร่างใดๆ มาตัดทอนให้มีความเรียบง่าย แต่ยังคงความเป็นสิ่งนั้นๆ ได้ชัดเจนเพียงพอที่จะทำให้เกิดการรับรู้และเข้าใจได้ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ เครื่องหมายภาพ (Picture Marks) และเครื่องหมายตัวอักษร (Letter Marks) เครื่องหมายภาพอาจใช้ประโยชน์ในการสื่อความหมายถึงประเภทของสินค้าหรือบริการได้ดีกว่า ในขณะที่เครื่องหมายตัวอักษรจะช่วยให้จดจำชื่อได้ง่ายกว่า เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงมีหลายสินค้าหรือบริการที่ใช้เครื่องหมายทั้ง 2 ประเภทนี้ร่วมกัน

1.1 เครื่องหมายภาพ (Picture Marks) ได้แก่เครื่องหมายสัญลักษณ์ (Symbol) เป็นการนำรูปร่าง รูปทรงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นรูปคน สัตว์ สิ่งของ รูปทรงเรขาคณิต ตลอดจนรูปทรงที่ไม่มีมีความหมาย (Abstract) มาใช้เป็นสัญลักษณ์ เครื่องหมายประเภทนี้อาจแบ่งวิธีคิดออกได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ กล่าวคือ เป็นการสร้างสัญลักษณ์โดยเน้นที่การสื่อความหมาย หรือเน้นที่การสร้างภาพลักษณ์มากกว่าการสื่อความหมาย แบ่งเป็น

1.1.1 เครื่องหมายที่แสดงรูปร่าง (Figurative Marks) หมายถึงเครื่องหมายที่สามารถสื่อความหมายโดยใช้รูปร่างของวัตถุเป็นตัวแทน แบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ

- เครื่องหมายที่สื่อความหมายตรงถึงประเภทของสินค้าหรือบริการ เช่น The Pizza Company ใช้รูปถาดพิซซ่าเป็นสัญลักษณ์ร่วมกับตัวอักษร
- เครื่องหมายอุปมา เช่น น้ำมันบางจากใช้รูปใบไม้เป็นสัญลักษณ์อุปมาถึงการเป็นองค์กรที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม รถไฟฟ้า BTS ใช้เส้นตรงและเส้นโค้งตัดกัน สื่อความหมายถึงเส้นทางของรถไฟฟ้า

- เครื่องหมายที่นำรูปร่างที่มีอยู่ทั่วไป เช่น ใบไม้ เปลือกหอย เป็นต้น

1.1.2 เครื่องหมายที่ไม่แสดงรูปร่าง (Non-figurative Marks) เครื่องหมายลักษณะนี้ไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่นำเสนอกับตัววัตถุ เป็นเครื่องหมายที่ไม่แสดงถึงรูปร่างรูปทรงใดๆ แต่จะคำนึงถึงความสวยงาม สะดุดตา เป็นสำคัญ เช่น เครื่องหมาย Wool Mark

1.2 เครื่องหมายตัวอักษร (Letter Marks) หรือที่เราคุ้นเคยว่าโลโก้ (Logo) เป็นการออกแบบเครื่องหมายที่ใช้ตัวอักษร (Fonts) เป็นหลัก การเลือกใช้ตัวอักษรที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับธุรกิจหรือภาพลักษณ์ขององค์กรมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการสื่อความหมาย เช่น Yves Saint Laurent, Canon บางครั้งอาจใช้ตัวอักษรในลักษณะของชื่อย่อ เช่น NASA, FBI เป็นต้น

เครื่องหมายตัวอักษรมีข้อได้เปรียบเครื่องหมายภาพคือสื่อสารได้ชัดเจนกว่า สามารถสร้างการรับรู้และจดจำได้ง่ายกว่า แต่ขณะเดียวกันก็อาจจะไม่สามารถสื่อความหมายถึงคุณลักษณะหรือประเภทของธุรกิจนั้นๆ ได้ดีเหมือนเครื่องหมายภาพ บ่อยครั้งที่พบว่าสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายบางอัน อาจมีการใช้ทั้งเครื่องหมายภาพและเครื่องหมายตัวอักษรรวมกันที่เรียกว่า Combination Mark เพื่อให้เครื่องหมายนั้นสามารถสื่อความหมายและสร้างการจดจำได้ง่ายขึ้น

คุณลักษณะของสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ดี

1. มีความเรียบง่าย (Simplicity) สัญลักษณ์ที่มีความเรียบง่าย จะจดจำได้ง่ายกว่าสัญลักษณ์ที่มีรายละเอียดปลีกย่อยมาก
2. มีลักษณะเฉพาะตัว (Uniqueness) การสร้างให้มีลักษณะเฉพาะตัวหรือไม่ซ้ำแบบใคร จะทำให้ผู้บริโภคจดจำและรับรู้ในลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างจากผู้อื่นได้

3. มีคุณค่า (Value) ความมีคุณค่าของสัญลักษณ์อาจมาจากองค์ประกอบในการออกแบบ ไม่ว่าจะเป็นรูปทรง สี สัน ที่สร้างความมีพลังให้เกิดแก่สัญลักษณ์นั้น ทำให้เกิดการจดจำได้ดี
4. มีความแตกต่าง (Differentiate) ความแตกต่างจะทำให้สินค้าหรือบริการนั้นมีความพิเศษ ไม่เหมือนคู่แข่ง ทำให้สัญลักษณ์นั้นไม่เป็นเพียงสัญลักษณ์ทั่วไป ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการออกแบบสัญลักษณ์
5. ให้รายละเอียด (Descriptive) สัญลักษณ์สามารถสื่อความหมายได้ชัดเจน หรือเชื่อมโยงถึงสินค้าหรือบริการด้วยการผสมผสานภาพที่แสดงถึงธุรกิจนั้นๆ เพื่อให้ผู้บริโภคทราบว่าเป็นธุรกิจประเภทใด
6. อธิบายภาพลักษณ์ (Tone of Voice) การใช้คุณลักษณะที่แฝงอยู่ในสัญลักษณ์ในการอธิบายภาพลักษณ์ของสินค้าหรือบริการ เช่น ผลิตจากธรรมชาติ หรือเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
7. มีความงาม (Graphic Excellence) ความมีคุณค่าของสัญลักษณ์ มักเกี่ยวข้องกับเรื่องความงาม ความโดดเด่น สะดุดตาที่ทำให้ผู้บริโภคเหลียวมองและจดจำได้ตั้งแต่วันที่แรกที่ได้เห็นสัญลักษณ์นั้น
8. ใช้งานได้นาน (Longevity) สัญลักษณ์ที่ดีจะต้องใช้งานได้นาน ไม่ล้าสมัยง่าย การออกแบบจึงไม่ควรยึดติดกับสิ่งที่เป็แพ้นซึ่งเปลี่ยนแปลงบ่อย และจะทำให้สัญลักษณ์ของเราล้าสมัยตามไปด้วย

สรุป

เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศต่างๆทั่วโลกที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ล้วนมีรูปแบบที่หลากหลาย สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดของแต่ละประเทศในการพยายามสร้างความเฉพาะตัว ชัดเจน และแตกต่าง แต่ขณะเดียวกันก็พยายามสื่อสารถึงคุณลักษณะเฉพาะของผลผลิตทางการเกษตรหรือพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้นๆด้วย ทั้งนี้ ภาพที่ใช้อาจเป็นได้ตั้งแต่ภาพถ่าย ภาพวาด หรือภาพกราฟิกที่ดูเรียบง่าย มีทั้งที่เน้นการสื่อสารด้วยภาพเพียงอย่างเดียว และการใช้ทั้งภาพและตัวอักษรร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการใช้รูปแบบใด สิ่งที่เหมาะสมอย่างหนึ่งก็คือการพยายามสร้างให้เกิดการรับรู้และจดจำในเครื่องหมายนั้นเพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าของตนเอง

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยเพื่อการออกแบบและการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตร: ศึกษาเฉพาะกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษา วิเคราะห์ และกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับผลิตภัณฑ์และผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดต่างๆ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการวิจัยออกเป็น 4 ส่วนคือ

1. การวิเคราะห์เอกสาร

1.1 วิเคราะห์ตราประจำจังหวัด

1.2 วิเคราะห์ข้อมูลของจังหวัดในประเด็นต่างๆดังนี้

- สภาพทางภูมิศาสตร์
- ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม
- ผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรเด่นของจังหวัด

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) บุคคลในระดับต่างๆในแต่ละจังหวัดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้สำหรับนำมาใช้ในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

3. การวิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยวิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่การออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในประเด็นต่างๆดังนี้

- เอกลักษณ์ของจังหวัด
- ผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรเด่นของจังหวัด
- ลักษณะของการเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
- คุณลักษณะที่สำคัญของสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ดี

4. การออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้กับกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

1. การวิเคราะห์เอกสาร

เพื่อเป็นการเตรียมแนวทางสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และตัวอย่างเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศต่างๆ รวมถึง

1.1 คำนคว้าเอกสารประวัติความเป็นมา แนวทางการพัฒนาของจังหวัด ตราประจำจังหวัด

1.2 คำนคว้าเพื่อหาเอกลักษณ์ที่สำคัญของจังหวัดทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี พื้นบ้านที่สำคัญ โบราณสถาน โบราณวัตถุ รวมถึงผลิตภัณฑ์และผลผลิตทางการเกษตรที่เด่นของแต่ละจังหวัด เพื่อที่จะค้นหาประเด็นคำถามต่างๆสำหรับการสร้างแบบสอบถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนแต่ละระดับ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยได้กำหนดบุคคลที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยแบ่งบุคคลที่เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ออกเป็น 3 ระดับในแต่ละจังหวัด กล่าวคือ ระดับจังหวัด ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน เนื่องจากผู้วิจัยต้องการทราบถึงความคิดเห็นและมุมมองของบุคคลทุกระดับในแต่ละจังหวัด เพื่อเป็นการสะท้อนแนวคิดของคนในชุมชนที่มีความใกล้ชิดกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้น มากกว่าผู้บริหารระดับสูงซึ่งส่วนใหญ่มักจะไม่ใช่มคนในพื้นที่ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่าบุคคลที่เป็นตัวแทนในระดับจังหวัดซึ่งเป็นข้าราชการประจำสังกัดกระทรวงมหาดไทย เป็นบุคลากรที่มักจะมีการเปลี่ยนแปลงหมุนเวียนกันไปปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งมักมีการสับเปลี่ยนบ่อยกว่าตำแหน่งอื่น อันเนื่องมาจากหลายปัจจัย รวมถึงปัจจัยทางการเมืองด้วย ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จากบุคคลในระดับจังหวัดจึงค่อนข้างจะเป็นข้อมูลเชิงนโยบายหรือกลยุทธ์ของจังหวัด ในขณะที่ข้อมูลจากบุคคลในระดับตำบลและหมู่บ้าน จะเป็นข้อมูลในมุมมองของคนในชุมชนซึ่งใช้ชีวิตอยู่ในจังหวัดนั้นนานกว่า ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้วิธีเลือกตัวแทนในแต่ละระดับของจังหวัดในการให้ข้อมูล เพื่อเป็นการสอบถามข้อมูลจากมุมมองที่แตกต่างกัน อันจะทำให้ผู้วิจัยได้รับทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์และถูกต้องแม่นยำที่สุด และนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อมูลเอกสารเพื่อนำไปใช้ในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้กับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทยต่อไป

ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก

จากขอบเขตของการวิจัยที่ต้องการศึกษาว่ามีผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรใดของจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย ที่มีความโดดเด่นและมีคุณสมบัติที่ควรแก่การผลักดันให้มีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองแก่ผลผลิตหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนนั้นๆ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดบุคคลที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเลือกตัวแทนแต่ละระดับของแต่ละจังหวัด แบ่งเป็น ระดับจังหวัด ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมาย

ในฐานะตัวแทนผู้บริหารระดับสูงจำนวน 1 คน เพื่อให้ทราบข้อมูลเชิงนโยบาย วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ของ จังหวัด ระดับตำบล ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 1 คน ในฐานะตัวแทนผู้บริหารระดับต้น ซึ่งเป็นผู้รับและถ่ายทอดนโยบายจากจังหวัดสู่ชุมชน และระดับหมู่บ้าน ได้แก่ ประธานกลุ่มแม่บ้านจำนวน 1 คน ในฐานะตัวแทนผู้ปฏิบัติงาน เพื่อสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ให้ ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีรายละเอียดดังนี้

จังหวัดสมุทรสาคร

- ระดับจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดได้มอบหมายให้หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนา สำนักงาน พัฒนาชุมชน เป็นผู้ให้ข้อมูล
- ระดับตำบล สัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางโทรัด
- ระดับหมู่บ้าน สัมภาษณ์ประธานกลุ่มแม่บ้านตำบลบางโทรัดและประธานกลุ่มสตรีอำเภอเมือง

จังหวัดสมุทรสงคราม

- ระดับจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดได้มอบหมายให้เกษตรจังหวัดสมุทรสงครามเป็นผู้ให้ข้อมูล
- ระดับตำบล สัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวง
- ระดับหมู่บ้าน สัมภาษณ์ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านบางแก้ว

จังหวัดเพชรบุรี

- ระดับจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรีเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง
- ระดับตำบล สัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ
- ระดับหมู่บ้าน สัมภาษณ์เลขานุการกลุ่มองค์กรสตรีจังหวัดเพชรบุรี (แทนประธานคณะกรรมการ พัฒนาสตรีจังหวัดเพชรบุรี)

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

- ระดับจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดได้มอบหมายให้นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 8 ว เป็นผู้ให้ ข้อมูล
- ระดับตำบล สัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหลัก
- ระดับหมู่บ้าน สัมภาษณ์ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร่องแก้ว และประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตร ระดับจังหวัด

3. การวิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่จะนำไปสู่การออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ดังนี้

- เอกลักษณ์ของจังหวัด
- ผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่โดดเด่นของจังหวัด
- ลักษณะของการเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง กล่าวคือ การใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นั้นๆ
- สัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ดี

4. การออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้กับกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย

ผู้วิจัยจะนำกรอบแนวคิดที่ได้จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่การออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาสรุปเป็นแนวทางในการออกแบบ และดำเนินการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้กับกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิเคราะห์เอกสาร

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แนวคิดและวิธีปฏิบัติในเรื่องการใช้เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในต่างประเทศ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสำหรับเป็นแนวทางที่จะใช้ในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย รวมทั้งได้วิเคราะห์ถึงแนวคิดและความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่มีความโดดเด่น หรือมีความแตกต่างจากจังหวัดอื่น โดยนำข้อมูลที่ได้มาประมวลรวมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับจังหวัดทั้ง 4 จังหวัดต่อไป

2. การดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยได้แบ่งการเดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็น 2 ครั้ง ครั้งแรกเดินทางไปเก็บข้อมูลที่จังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดสมุทรสงคราม และครั้งที่ 2 เดินทางไปที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยได้เข้าพบและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละท่านตามวันเวลาที่ได้นัดหมายไว้ล่วงหน้า และดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกตามแบบสอบถามไร้โครงสร้าง (Unstructured Questions) ในภาคผนวก ก. เพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และเครื่องหมายรับรองประเภท

ต่างๆ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เตรียมตัวอย่างภาพเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และเครื่องหมายรับรองประเภทต่างๆ สำหรับใช้ประกอบการสัมภาษณ์ด้วย ทำให้การสัมภาษณ์ง่ายขึ้น เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์หลายคนไม่รู้จักชื่อเรียกที่เป็นทางการของเครื่องหมายต่างๆ เหล่านั้น ทั้งๆที่แต่ละท่านรู้จักและสามารถจดจำรายละเอียดของเครื่องหมายรับรองเหล่านั้นได้ดี

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ต่อในเรื่องความรู้เกี่ยวกับจังหวัด สัญลักษณ์และคำขวัญประจำจังหวัด รวมถึงสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นบุคคล สถานที่ ผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญของจังหวัด

แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยได้ทำการสืบค้นแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และเครื่องหมายรับรองประเภทต่างๆ รวมถึงข้อมูลของจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทยทั้ง 4 จังหวัด เพื่อนำมาประกอบในการตั้งคำถาม ในการเก็บข้อมูลสำหรับนำมาใช้ในการออกแบบ ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับเครื่องหมายต่างๆ แบ่งเป็น

1.1 เครื่องหมายรับรองประเภทต่างๆ เช่น เครื่องหมาย Thailand's Brand เครื่องหมาย OTOP เครื่องหมาย ออย. เป็นต้น เนื่องจากผู้วิจัยต้องการทราบถึงความเข้าใจของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเครื่องหมายรับรองประเภทต่างๆ ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน รวมถึงการรับรู้และจดจำเครื่องหมายเหล่านั้น

1.2 เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผู้วิจัยต้องการทราบถึงความเข้าใจของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในเรื่องของความหมายและความสำคัญของเครื่องหมาย รวมถึงรูปแบบที่มีการใช้งานกันในต่างประเทศ

2. ความรู้เกี่ยวกับจังหวัด แบ่งเป็น

2.1 คำขวัญและตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด ผู้วิจัยต้องการทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างคำขวัญและตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด รวมถึงการรับรู้และจดจำของบุคคลที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนั้นๆ เพื่อค้นหาแนวทางที่จะใช้ในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัด

2.2 การสื่อความหมายและความเป็นสากลของตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด ผู้วิจัยต้องการทราบถึงการรับรู้ความหมายที่ปรากฏอยู่บนตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด รวมถึงความเป็นสากลที่คนทั่วไปสามารถรับรู้และเข้าใจความหมายได้

2.3 ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดและเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผู้วิจัยต้องการทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์ประจำจังหวัดและเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อนำมากำหนดแนวทางในการออกแบบ

2.4 สิ่งที่มีความโดดเด่นหรือเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตร ผู้วิจัยต้องการทราบถึงความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับสิ่งที่มีความโดดเด่นหรือเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดในมุมมองของบุคคลระดับต่างๆของจังหวัด

3. การวิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ผู้วิจัยจะนำผลการวิเคราะห์เอกสารและผลการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ เพื่อสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบ โดยวิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่การออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเด็นต่างๆดังนี้

- เอกลักษณ์ของจังหวัด
- ผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรเด่นของจังหวัด
- ลักษณะของการเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
- สัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ดี

บทที่ 4

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพและวิจัยเชิงปฏิบัติการ กล่าวคือ ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งเป็นการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และนำมาสู่การวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้กับกลุ่มจังหวัดในภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย ประกอบด้วยจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดละ 1 แบบ ซึ่งแต่ละจังหวัดในกลุ่มภาคกลางตอนล่างนี้ ล้วนมีประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม ผลิตภัณฑ์และผลผลิตทางการเกษตรที่มีความเฉพาะตัวที่ควรได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผู้วิจัยจึงแบ่งการเสนอผลการวิจัยในแต่ละจังหวัดเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์เอกสาร

1.1 วิเคราะห์ตราประจำจังหวัด

1.2 วิเคราะห์ข้อมูลของจังหวัด แบ่งเป็น

- สภาพทางภูมิศาสตร์
- ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม
- ผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่เด่นของจังหวัด

2. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

3. การวิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัด ประกอบด้วย

- เอกลักษณ์ของจังหวัด
- ผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่เด่นของจังหวัด
- ลักษณะของการเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง
- สัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ดี

จังหวัดสมุทรสาคร

1. ผลการวิเคราะห์เอกสาร

1.1 วิเคราะห์ตราประจำจังหวัด

จากการศึกษาเอกสารต่างๆของจังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยพบว่าจังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดที่ทำการค้าระหว่างไทยและจีนมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดซึ่งใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2483 จึงได้นำรูปเรือสำเภาจีนมาใช้เป็นองค์ประกอบหลักในตราสัญลักษณ์ โดยมีสถานที่สำคัญของจังหวัดคือศาลเทพเจ้าจอมเมือง ป้อมวิเชียรโชฎก และปล่องเหลี่ยมจัดวางบนพื้นหลังเป็นองค์ประกอบรอง ซึ่งจะเห็นได้ว่าการบรรจุเรื่องราวจำนวนมากลงในตราสัญลักษณ์ จะทำให้องค์ประกอบรองเหล่านั้นมีขนาดเล็กและขาดความชัดเจนในรายละเอียดจนยากที่จะระบุได้ว่าคือภาพของอะไร ภาพของปล่องไฟอาจดูคล้ายกับปล่องควันของโรงงานอุตสาหกรรมมากกว่าจะสื่อความหมายถึงปล่องเหลี่ยม ซึ่งเป็นปล่องไฟของโรงงานน้ำตาลที่ประเทศอังกฤษมาตั้งบริษัทตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ยิ่งไปกว่านั้น จังหวัดสมุทรสาครได้ใช้ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดนี้มาเกือบ 70 ปีแล้ว เรื่องราวในสัญลักษณ์นั้นย่อมไม่สอดคล้องและสื่อความหมายถึงความเป็นจังหวัดสมุทรสาครในปัจจุบัน

ภาพที่ 4.1 : ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดสมุทรสาคร

ตราประจำจังหวัดสมุทรสาครเป็นเครื่องหมายแบบผสม (Combination Mark) ที่ใช้ภาพร่วมกับตัวอักษรชื่อของจังหวัด รูปแบบของภาพเป็นภาพวาดลักษณะเหมือนจริงซึ่งมีองค์ประกอบค่อนข้างมากจึงขาดความเรียบง่ายและจดจำได้ยาก การให้รายละเอียดที่มากเกินไปของตราสัญลักษณ์ทำให้ขาดความชัดเจนและไม่สามารถระบุถึงสถานที่สำคัญที่ปรากฏอยู่ในสัญลักษณ์ได้ ควรมีการตัดทอนรายละเอียดให้ดูง่ายและมีความร่วมสมัยมากขึ้น ส่วนการสื่อความหมายนั้นภาพเรือสำเภาอาจแทนความหมายถึงการค้าแต่มีอาจสื่อความหมายถึงจังหวัดสมุทรสาครได้ มีเพียงคนในจังหวัดเท่านั้นจึงจะเข้าใจและจดจำได้

1.2 วิเคราะห์ข้อมูลของจังหวัด

- สภาพทางภูมิศาสตร์

จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดหนึ่งในเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร เป็นแหล่งประมงที่สำคัญของ

ประเทศ สอดคล้องกับคำขวัญและยุทธศาสตร์จังหวัดที่เน้นความเป็นเมืองประมงและศูนย์กลางการผลิตอาหารทะเลเพื่อความเป็นหนึ่งในฐานะครัวของโลก ปัจจุบันจังหวัดสมุทรสาครเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก จึงทำให้มีพื้นที่ที่ทำเกษตรกรรมในสัดส่วนที่น้อยมาก

- ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม

จังหวัดสมุทรสาครมีบุคคลในประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นที่ยกย่องว่าเป็นตัวอย่างของความซื่อสัตย์คือ พันท้ายนรสิงห์ ซึ่งเป็นนายท้ายเรือพระที่นั่งในสมัยสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 สิ่งที่มีความโดดเด่นทางศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ รูปแบบสถาปัตยกรรมของวัดวาอารามต่างๆที่เป็นแบบสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย รวมถึงงานช่างฝีมือที่สำคัญ ได้แก่ การทำเครื่องเบญจรงค์

- ผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่โดดเด่นของจังหวัด

ผลิตภัณฑ์ที่เป็นงานหัตถกรรมเด่นของจังหวัด ได้แก่ เครื่องเบญจรงค์ ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปต่างๆ และดอกไม้ประดิษฐ์ ส่วนผลผลิตทางการเกษตรเน้นที่กล้วยไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ และมะพร้าวอ่อน ปลายปี พ.ศ.2547 จังหวัดสมุทรสาครได้สร้างตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์จังหวัดสมุทรสาครหรือ Samut Sakhon Brand ขึ้น เพื่อทำหน้าที่เสมือนเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของจังหวัดโดยใช้รูปเรือประมง ปลาในทะเล และใบไม้ เพื่อสื่อความหมายถึงผลผลิตภาคเกษตรกรรมซึ่งประกอบด้วยการประมงและเกษตรกรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่าทางจังหวัดเองก็ได้พยายามพัฒนารูปแบบสัญลักษณ์ Samut Sakhon Brand ให้จดจำได้ง่ายขึ้น มีรูปลักษณะที่ร่วมสมัย รวมทั้งมีความเป็นสากลมากขึ้น และในขณะเดียวกันก็ได้ปรับเปลี่ยนเรื่องราวและองค์ประกอบในสัญลักษณ์ให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงมากขึ้นด้วย

ภาพที่ 4.2 : สัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์จังหวัดสมุทรสาคร

จะเห็นได้ว่า สัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์จังหวัดสมุทรสาคร เป็นสัญลักษณ์ที่ออกแบบได้ดีขึ้นหนึ่งและสอดคล้องกับหน้าที่ของการเป็นเครื่องหมายรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของจังหวัด แต่การเลือกใช้ภาพสัญลักษณ์เรือหาปลาและทะเลนั้น ยังไม่สามารถสื่อความหมายถึงความเฉพาะตัวของจังหวัดสมุทรสาครได้ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนของจังหวัดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่จะสามารถระบุความเป็นตัวตนที่ชัดเจนของจังหวัดสมุทรสาครยิ่งขึ้น

2. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกของจังหวัดสมุทรสาคร

ผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลที่จังหวัดสมุทรสาครเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2549 ซึ่งเป็นวันที่ 2 ของการเดินทางไปเก็บข้อมูลครั้งแรก โดยได้นัดหมายเพื่อขอสัมภาษณ์ท่านผู้ว่าราชการจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และตัวแทนกลุ่มแม่บ้านในคราวเดียวกันเพื่อให้สะดวกต่อการเดินทางไปเก็บข้อมูล ซึ่งในช่วงเช้าได้เดินทางไปสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มแม่บ้าน และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ตามลำดับดังนี้

ผู้วิจัยได้เดินทางไปยังที่ทำการกลุ่มแม่บ้านตำบลบางโทรัด เพื่อสัมภาษณ์ประธานกลุ่มแม่บ้านตำบลบางโทรัดและประธานกลุ่มสตรีอำเภอเมืองซึ่งมีอายุ 64 ปี การศึกษาดำรงปริญญาตรี ทำงานกลุ่มแม่บ้านมากกว่า 20 ปี เคยทำงานเกี่ยวกับดอกไม้ประดิษฐ์เป็นเวลากว่า 5 ปีก่อนจะมาทำเครื่องเบญจรงค์ซึ่งทำมาเกือบ 10 ปีแล้ว ประธานกลุ่มแม่บ้านตำบลบางโทรัดได้ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี และได้นำผลิตภัณฑ์เครื่องเบญจรงค์แบบต่างๆ รวมถึงผลงานที่เคยได้รับรางวัลมาให้ชมด้วย หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงได้เริ่มดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยการใช้แบบสอบถาม เพื่อวัดความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นลำดับแรก ผู้วิจัยถามว่ารู้จักเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือไม่ ประธานกลุ่มแม่บ้านฯค่อนข้างลังเลไม่แน่ใจ เมื่อผู้วิจัยอธิบายพร้อมทั้งให้ดูตัวอย่างประกอบ ประธานกลุ่มแม่บ้านฯตอบว่า “ฉันไม่รู้จักรอก” และเมื่อถามถึงเครื่องหมาย Thailand's Brand ของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ประธานกลุ่มแม่บ้านฯตอบว่า “ไม่รู้จัก” เช่นกัน แต่รู้จักและจดจำเครื่องหมายรับรองอื่น ได้แก่ เครื่องหมาย OTOP เครื่องหมาย ออย. เครื่องหมาย มอก. และเครื่องหมาย Q ได้เป็นอย่างดี

ในส่วนความรู้เกี่ยวกับจังหวัดที่สอบถามถึงคำขวัญ รายละเอียดของภาพตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด ประธานกลุ่มแม่บ้านฯตอบว่า “ทราบ เป็นรูปเรือสำเภาแล่นอยู่ในน้ำ และมีคำขวัญว่า เมืองประมง ดงโรงงาน ลานเกษตร เขตประวัติศาสตร์” แต่ไม่แน่ใจในความเป็นมาของตราสัญลักษณ์และให้ความเห็นว่า “ฉันว่าการใช้รูปเรือเป็นสัญลักษณ์เป็นเพราะเป็นย่านที่ทำประมงมากและเป็นอาชีพหลักละกะมัง” ในด้านความโดดเด่นหรือลักษณะเฉพาะของจังหวัดสมุทรสาครนั้น ประธานกลุ่มแม่บ้านฯตอบโดยไม่ลังเลว่า “พันท้ายนรสิงห์ เพราะเป็นบุคคลที่ชาวสมุทรสาครทุกคนนับถือในเรื่องของความซื่อสัตย์ รองลงมาคือท่าฉลอม ตั้งเป็นเทศบาลเป็นที่แรก” ส่วนคำถามเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่เด่นของจังหวัด ประธานกลุ่มแม่บ้านฯตอบทันทีว่า “ผลิตภัณฑ์เด่นคือเครื่องเบญจรงค์ของกลุ่มแม่บ้านบางโทรัด เป็นกลุ่มแม่บ้านของจังหวัดกลุ่มเดียวที่ทำ ลวดลายต่างๆฉันก็คิดเองบ้างมีลูกสาวช่วยบ้าง” พร้อมทั้งนำตัวอย่างเครื่องเบญจรงค์มาให้ผู้วิจัยได้ชมด้วย ส่วนผลผลิตทางการเกษตรที่เด่นตอบว่า “เดี๋ยวนี้มีกล้วยไม้ตัดดอกของอำเภอกะทุ่มแบบปลูกมาก ฉันว่าน่าจะเป็นกล้วยไม้”

ในส่วนคำถามเกี่ยวกับตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดที่ว่าจดจำได้ง่ายหรือไม่นั้น ประธานกลุ่มแม่บ้านฯตอบว่า “ฉันว่าจำได้ยาก จะรู้จักเฉพาะคนในพื้นที่เท่านั้น แต่ถ้าเป็นคนจากจังหวัดอื่นจะไม่ค่อยรู้จัก” ในส่วนของการสื่อความหมายนั้น ประธานกลุ่มแม่บ้านตำบลบางโทรัดไม่แน่ใจว่าจะสื่อความหมายได้และกล่าวเสริมว่า “ฉันว่าไม่เป็นสากล ควรใช้ชื่อจังหวัดประกอบจะสื่อได้มากกว่า” ในกรณีของเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทาง

ภูมิศาสตร์ ประธานกลุ่มแม่บ้านฯ เห็นว่าไม่จำเป็นจะต้องมีตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดร่วมอยู่ด้วย แต่ควรใช้การระบุชื่อของจังหวัดจะชัดเจนกว่า ส่วนเอกลักษณ์อื่นที่นอกเหนือจากตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดที่อาจนำมาใช้ในการออกแบบเครื่องหมายดังกล่าว ประธานกลุ่มแม่บ้านฯ เสนอ “ฉันว่าควรเป็นพันท้ายนรสิงห์ อันนะเสียตาย อันที่จริงพันท้ายนรสิงห์ควรจะเป็นสัญลักษณ์ของเมืองสมุทรสาคร อันที่จริงเขาไม่นำเอาไปทำเป็นยี่ห้อสินค้า ฉันว่าหากจะใช้จริงๆ ก็คงต้องหาวิธีทำให้แตกต่างจากยี่ห้อพันท้ายนรสิงห์ที่ใช้อยู่”

หลังจากนั้นผู้วิจัยได้เดินทางไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลบางโทรัด เพื่อสัมภาษณ์ตัวแทนระดับตำบล ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางโทรัดซึ่งมีอายุ 64 ปี การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ดำรงตำแหน่งนายก อบต.ประมาณ 3 ปีจากที่ได้ทำงานมานานถึง 18 ปี ผู้วิจัยได้กล่าวแนะนำตนเองและดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยการใช้แบบสอบถาม เพื่อวัดความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยพบว่านายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางโทรัดไม่เข้าใจถึงชื่อเรียกและความสำคัญของเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เช่นกัน แต่รู้จักและจดจำเครื่องหมายรับรองอื่นได้แก่ เครื่องหมาย Thailand's Brand เครื่องหมาย OTOP เครื่องหมาย อย. เครื่องหมาย มอก. และเครื่องหมาย Q ได้ดี

ในส่วนความรู้เกี่ยวกับจังหวัดที่สอบถามถึงคำขวัญ และรายละเอียดของภาพตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางโทรัดตอบว่า “เมืองประมง ดงโรงงาน ลานเกษตร เขตประวัติศาสตร์ ส่วนตราประจำจังหวัดเป็นรูปเรือสำเภาแล่นอยู่ในทะเล” ในส่วนความเป็นมาของตราสัญลักษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางโทรัดตอบว่า “คิดว่ามาจากที่จังหวัดสมุทรสาครเป็นเมืองที่ค้าขายกับประเทศจีนมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาละกระมัง” ด้านความโดดเด่นหรือลักษณะเฉพาะตัวของจังหวัดสมุทรสาครนั้น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางโทรัดหยุดคิดนิดหนึ่งก่อนตอบว่า “ผมว่าพระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 5 มั้ง อย่างอื่นก็อาจเป็นการตั้งเทศบาลท่าฉลอม หรืออนุสาวรีย์พันท้ายนรสิงห์ที่ตำบลโคกขามก็เป็นทีที่คนนับถือกันมาก” ส่วนคำถามเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่เด่นของจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางโทรัดตอบว่า “ผลิตภัณฑ์เด่นของสมุทรสาครผมว่าเครื่องเบญจรงค์นะ อย่างอื่นก็เป็นพวกอาหารทะเลแช่แข็งและอาหารทะเลสำเร็จรูป สมุทรสาครเป็นแหล่งอาหารทะเลอยู่แล้ว ส่วนผลผลิตทางการเกษตรก็เป็นพวกผลไม้ พืชสวนของอำเภอบ้านแพ้ว พวกส้ม องุ่น ะไรทำนองนี้แหละ”

ในส่วนคำถามเกี่ยวกับตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดที่ว่าจดจำได้ง่ายหรือไม่นั้น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางโทรัดตอบว่า “จำได้ และคนต่างพื้นที่ก็น่าจะจำได้” ส่วนเรื่องการสื่อความหมายนั้น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางโทรัดตอบว่า “สื่อความหมายได้ ผมคิดว่าไม่ซ้ำกับจังหวัดชายทะเลอื่นๆนะ ของเรามีรูปเรือสำเภาที่ไม่ซ้ำกับของใครอยู่แล้ว ประมาณปี 47 จังหวัดเคยทำสัญลักษณ์ใช้กับสินค้า OTOP ก็ดูเป็นสากลมากกว่าตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด” ในกรณีของเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางโทรัดตอบว่า “ผมว่าควรมีตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดร่วมอยู่ด้วยนะ จะได้ดูเป็นจังหวัดสมุทรสาคร ส่วนเอกลักษณ์อื่นก็อาจเป็นเรือตังเก หรือปลาทะเลกระมัง”

ต่อมาในช่วงบ่ายผู้วิจัยได้เดินทางไปยังศาลากลางจังหวัด เพื่อสัมภาษณ์ตัวแทนระดับจังหวัดคือ หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนา สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งท่านผู้ว่าราชการจังหวัดได้มอบหมายให้เป็นผู้ให้สัมภาษณ์แทน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีจากหัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาและนักวิชาการพัฒนาชุมชน 7 ว. ซึ่งมาร่วมให้ข้อมูลต่างๆด้วย ผู้วิจัยได้แนะนำตนเองและเรียนให้ทราบถึงโครงการวิจัยอย่างคร่าวๆ หลังจากนั้นจึงได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยการใช้แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องหมายต่างๆ และข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัด โดยเริ่มจากคุณวุฒิและประสบการณ์ในการทำงานของหัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนา ซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท และรับราชการมานานถึง 27 ปี แต่เพิ่งจะย้ายมาประจำที่จังหวัดสมุทรสาครได้ประมาณ 6 เดือน (ณ วันที่ให้สัมภาษณ์) ผู้วิจัยได้สอบถามถึงความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พบว่าหัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาไม่เข้าใจถึงชื่อเรียกของเครื่องหมาย เนื่องจากเป็นชื่อเรียกเฉพาะซึ่งน้อยคนจะคุ้นเคย แต่เมื่อผู้วิจัยได้อธิบายพร้อมทั้งแสดงภาพตัวอย่างของเครื่องหมาย หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาตอบว่า “ผมคิดว่าผมรู้จักนะ แต่ไม่ทราบชื่อเรียก พอเห็นตัวอย่างจึงรู้ว่าใช้อย่างที่คิด” เมื่อถามถึงเครื่องหมายรับรองประเภทอื่น ได้แก่ เครื่องหมาย Thailand's Brand ของกรมส่งเสริมการค้าส่งออก หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนามีความเข้าใจแต่จดจำรายละเอียดได้บางส่วน ส่วนเครื่องหมายรับรองอื่นอันได้แก่ เครื่องหมาย OTOP เครื่องหมาย ออย. เครื่องหมาย มอก. และเครื่องหมาย Q นั้น หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาจำได้และจดจำได้ดี

ในส่วนความรู้เกี่ยวกับจังหวัดที่สอบถามเกี่ยวกับคำขวัญ รายละเอียดของภาพตราสัญลักษณ์และความเป็นมาของตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาทราบรายละเอียดต่างๆ เป็นอย่างดี และให้ความเห็นว่า “การใช้รูปเรือเป็นสัญลักษณ์เพราะเป็นจังหวัดที่เน้นการประมงมากกว่าอาชีพอื่น” ในเรื่องความโดดเด่นหรือลักษณะเฉพาะตัวของจังหวัดสมุทรสาคร หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาสังเกตไม่แน่ใจและตอบว่า “สิ่งที่เด่นของจังหวัดก็น่าจะเป็นพวกเครื่องเบญจรงค์ของอำเภอมะขาม พวกอาหารทะเล หรือน้ำหวานของอำเภอบ้านแพ้ว ด้านผลผลิตทางการเกษตรที่โดดเด่นคือ มะพร้าวของอำเภอบ้านแพ้ว ซึ่งมีทั้งมะพร้าวน้ำหอมและมะพร้าวตาล”

ในส่วนคำถามเกี่ยวกับตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดที่จำได้ง่ายหรือไม่นั้น หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาตอบว่า “จำได้ยาก จะจำได้เฉพาะกลุ่มคนในจังหวัดหรือกลุ่มคนที่มีความเกี่ยวข้องกับงานราชการของจังหวัดเท่านั้นจึงจะจำได้” ส่วนในเรื่องของการสื่อความหมายนั้นเห็นว่า “สื่อความหมายถึงความเป็นเมืองประมงและเมืองท่าในอดีต ซึ่งอาจไม่เป็นสากลมากนัก แต่ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดมีความคลาสสิก แสดงถึงคุณค่าของความเป็นเมืองเก่าแก่ในอดีต ซึ่งอาจจะปรับให้ดูง่ายและสวยงามขึ้น” และในกรณีที่หากจังหวัดจะมีการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาเห็นว่าควรจะมีตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดร่วมอยู่ในเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นด้วย ส่วนเอกลักษณ์อื่นที่นอกเหนือจากตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด ที่อาจนำมาใช้ในการออกแบบเครื่องหมาย

ดังกล่าว หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาตอบว่า “ผมว่าควรเป็นศาลพันท้ายนรสิงห์ เพราะเป็นที่เคารพ นับถือของคนสมุทรสาคร จึงน่าจะเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดได้”

สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยพบว่าตัวแทนของจังหวัดทุกท่านไม่รู้จักเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่มีความเข้าใจในเรื่องของเครื่องหมายรับรองอื่นๆดี และเห็นว่าตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดนั้นสื่อความหมายได้บ้างแต่ยังขาดความเป็นสากล และเห็นว่าอาจจดจำได้เฉพาะคนในจังหวัดหรือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานราชการเท่านั้น ส่วนการใช้ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดร่วมอยู่ในเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น อาจใช้หรือไม่ก็ได้ หรืออาจใช้เพียงชื่อของจังหวัดแทนตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดเพื่อให้สื่อสารได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และยังมีความเห็นค่อนข้างตรงกันว่าพันท้ายนรสิงห์คือเอกลักษณ์ของจังหวัดที่อาจนำมาใช้ร่วมในเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อสื่อความหมายถึงจังหวัดสมุทรสาคร และด้วยเหตุที่จังหวัดสมุทรสาครมีความชัดเจนในเรื่องความเป็นเมืองอุตสาหกรรมและประมงมากกว่าเป็นเมืองเกษตรกรรม จึงมีความเห็นตรงกันอีกประการหนึ่งว่า เครื่องเบญจรงค์มีความเหมาะสมที่จะเป็นผลิตภัณฑ์ที่นำไปขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสาคร

ตารางที่ 4.1: ตารางเปรียบเทียบข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนของจังหวัดสมุทรสาคร

	เอกสาร/ ข้อมูล ของจังหวัด	ประวัติศาสตร์ ตำนาน / บทเพลง	สัมภาษณ์ตัวแทน ระดับจังหวัด	สัมภาษณ์ตัวแทน ระดับตำบล	สัมภาษณ์ ตัวแทนกลุ่ม แม่บ้าน
คำขวัญ	- ประมง - อุตสาหกรรม (โรงงาน) - เกษตร - ประวัติศาสตร์	- ประมง	จำได้	จำได้	จำได้
ยุทธศาสตร์จังหวัด	- ครัวของโลก - ศูนย์กลางอาหารทะเล	- ความอุดมสมบูรณ์ ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว	จำได้	จำไม่ได้	จำไม่ได้
ตราสัญลักษณ์	- ลำไยจีน - ศาลเทพเจ้าจอมเมือง - ป้อมวิเชียรโชฎก - ปล่องเหลี่ยม	-	- จำได้ยาก - สื่อความหมาย ความเป็นเมืองท่า ในอดีต - ไม่เป็นสากล	- จำได้ - สื่อความหมาย - ไม่เป็นสากล	- จำได้ยาก - ไม่ค่อย สื่อความหมาย - ไม่เป็นสากล (ควรใช้ชื่อจังหวัด)

	เอกสาร/ ข้อมูล ของจังหวัด	ประวัติศาสตร์ ตำบล / บทเพลง	สัมภาษณ์ตัวแทน ระดับจังหวัด	สัมภาษณ์ตัวแทน ระดับตำบล	สัมภาษณ์ ตัวแทนกลุ่ม แม่บ้าน
สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม	- ดันลัดตบรรณ - หอยพิมพ์ - สถาปัตยกรรมสมัย อยุธยาตอนปลาย - หัตถกรรม (เครื่องเบญจรงค์)	- พันท้ายนรสิงห์	- ความเป็นเมืองท่า ในอดีต - ประมง	- อนุสาวรีย์ ร.5 - ศาลพันท้าย นรสิงห์ - สุขาภิบาลแห่ง แรกที่ท่าฉลอม	- พันท้ายนรสิงห์ - สุขาภิบาลแห่ง แรกที่ท่าฉลอม
เอกลักษณ์ ที่คนทั่วไปรับรู้	- พันท้ายนรสิงห์ (ความซื่อสัตย์)	- พันท้ายนรสิงห์	- ศาลพันท้ายนรสิงห์	- เรือประมง - ปลาทะเล	- พันท้ายนรสิงห์
เอกลักษณ์ ที่ควรใช้ประกอบใน เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ ทางภูมิศาสตร์	- เมืองประมง	- เมืองประมง - พันท้ายนรสิงห์	- ตราประจำจังหวัด	- ตราประจำจังหวัด	- ไม่จำเป็น - พันท้ายนรสิงห์ (ต้องไม่ดูซ้ำกับ ตราสินค้าที่มีอยู่) - ชื่อจังหวัด (ตัวอักษร)
ผลผลิตการเกษตร ที่โดดเด่น	- กุ้งแม่น้ำ - ผลไม้ - มะพร้าวอ่อน	- ความอุดมสมบูรณ์ ในน้ำมีปลา ในนา มีข้าว	- มะพร้าว	- ผลไม้ (ส้ม, ฝรั่ง)	- กุ้งแม่น้ำ
ผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่น	- เครื่องเบญจรงค์	-	- เครื่องเบญจรงค์ - อาหารทะเล	- เครื่องเบญจรงค์ - อาหารทะเล	- เครื่องเบญจรงค์

3. การวิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสาคร

จากตารางเปรียบเทียบข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนของบุคคลในจังหวัดสมุทรสาคร ข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่การออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งประกอบด้วย

- เอกลักษณ์ของจังหวัด

จากข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนของบุคคลในจังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยได้นำประเด็นหลักของคุณลักษณะของสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ดี มาเป็นกรอบในการพิจารณาเปรียบเทียบเพื่อให้ได้ข้อสรุปของสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสมุทรสาคร ดังนี้

ตารางที่ 4.2: ตารางเปรียบเทียบเพื่อสรุปสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสมุทรสาคร

	มีความเฉพาะตัว	มีความแตกต่าง	สื่อความหมาย	การรับรู้/จดจำ
ตราประจำจังหวัด	✓	✓	-	-
เมืองประมง	-	-	✓	✓
เมืองท่าในอดีต	✓	-	-	-
พันท้ายนรสิงห์	✓	✓	✓	✓

จากตารางเปรียบเทียบข้างต้น จะเห็นได้ว่า พันท้ายนรสิงห์มีความเฉพาะตัว ความแตกต่าง การสื่อความหมาย และการรับรู้/จดจำ ได้ดีกว่าสิ่งอื่น ทำให้ได้ข้อสรุปว่า พันท้ายนรสิงห์คือเอกลักษณ์ของจังหวัดสมุทรสาคร

- ผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่โดดเด่นของจังหวัด

จากข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนของบุคคลในจังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยพบว่าตัวแทนในแต่ละระดับมีความเห็นตรงกัน คือเครื่องเบญจรงค์เป็นงานหัตถกรรมที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในจังหวัดสมุทรสาคร

- ลักษณะของการเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง กล่าวคือ การใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นั้นๆ เช่น การใช้ชื่อ “เบญจรงค์สมุทรสาคร” เป็นต้น

- คุณลักษณะที่สำคัญของสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ดี ได้แก่ ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว จดจำง่าย และสื่อความหมายถึงผลิตภัณฑ์และจังหวัดสมุทรสาคร

ดังนั้น จากปัจจัยข้างต้น ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสาครได้ว่า สิ่งที่เหมาะสมมาเป็นองค์ประกอบในเครื่องหมายดังกล่าวคือเครื่องเบญจรงค์และพันท้ายนรสิงห์ โดยมีชื่อกำกับว่า “เบญจรงค์สมุทรสาคร” ซึ่งจะต้องออกแบบให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและจดจำง่าย

อย่างไรก็ดี แนวคิดที่จะนำภาพพันท้ายนรสิงห์มาใช้เป็นสัญลักษณ์นั้น คงมิได้หมายความว่าจะเป็นการนำ “ภาพ” ของพันท้ายนรสิงห์มาใช้โดยตรงเท่านั้น แต่ผู้วิจัยเห็นว่าการใช้ภาพของพันท้ายนรสิงห์ อาจเป็นเพียงแนวคิดเริ่มต้นซึ่งควรจะได้มีการพัฒนาความคิดในเรื่องของความเป็น “พันท้ายนรสิงห์” ที่เป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรง โดยอาจใช้ภาพกราฟิกตัดทอนภาพพันท้ายนรสิงห์ หรือใช้ภาพนามธรรมที่สื่อความหมายถึงคุณสมบัติดังกล่าวของพันท้ายนรสิงห์ มาใช้ในการออกแบบร่วมกับสัญลักษณ์ภาพเบญจรงค์ ซึ่ง

ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นคุณสมบัติที่เหมาะสมและสอดคล้องในการช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ให้กับ “เบญจรงค์สมุทรสาคร” ได้

จังหวัดสมุทรสงคราม

1. ผลการวิเคราะห์เอกสาร

1.1 วิเคราะห์ตราประจำจังหวัด

จากการศึกษาเอกสารต่างๆของจังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยพบว่าจังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดซึ่งประชากรมีวิถีชีวิตที่มีความเกี่ยวข้องกับแม่น้ำแม่กลองมาก พื้นที่เกือบครึ่งของจังหวัดทำสวนมะพร้าว ด้วยเหตุนี้ ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดจึงเป็นรูปแม่น้ำแม่กลองที่ขนาบด้วยสวนมะพร้าว และมีกลองใบใหญ่ลอยน้ำอยู่ตรงกลางได้สัญลักษณ์ครุฑ รูปแบบของภาพเป็นภาพวาดลักษณะเหมือนจริงที่เน้นภาพกลองใบใหญ่หรือ “แม่กลอง” เป็นจุดเด่นกลางภาพ สื่อความหมายถึงชื่อเรียกเดิมของจังหวัดคือ “แม่กลอง” ซึ่งเป็นชื่อที่คนบางกลุ่มอาจมีความคุ้นเคยอยู่บ้าง แต่ไม่ใช่ชื่อที่เป็นสากล

ภาพที่ 4.3 : ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดสมุทรสงคราม

ตราประจำจังหวัดสมุทรสงครามเป็นเครื่องหมายแบบผสม (Combination Mark) ที่ใช้ภาพร่วมกับตัวอักษรชื่อของจังหวัด แม้ว่าจะมีองค์ประกอบในตราสัญลักษณ์ไม่มากเกินไปกว่า แต่การสื่อความหมายด้วยเรื่องราวที่ค่อนข้างมีความเฉพาะตัว ซึ่งคนทั่วไปอาจไม่เคยรับรู้เรื่องราวเหล่านั้นมาก่อน จึงทำให้ยากต่อการสื่อความหมายที่ชัดเจนถึงความเป็นจังหวัดสมุทรสงครามได้

1.2 วิเคราะห์ข้อมูลของจังหวัด

- สภาพทางภูมิศาสตร์

จังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดที่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร เป็นแหล่งผลผลิตทางการเกษตรขนาดใหญ่ของภาคกลางมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ได้ชื่อว่า “เมืองสามน้ำ” เนื่องจากน้ำในแม่น้ำแม่กลองมีทั้งน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม เป็นตัวอย่างที่น่าศึกษาถึงวิถีชีวิตชุมชนที่มีการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรและการค้าของชุมชนอย่างฉลาด โดยเรือกลสวนแต่ละแห่งจะมีการขุดคลองเชื่อมโยงระหว่างกันเพื่อใช้เป็นคลอง

ส่งน้ำ และขณะเดียวกันก็ได้ใช้เป็นเส้นทางนำผลผลิตทางการเกษตรจากเรือทอนเหล่านั้นมาออกจำหน่ายที่เรารู้จักกันดี เช่น ตลาดน้ำอัมพวา และตลาดน้ำท่าคา เป็นต้น เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งว่า ปัจจุบันสวนมะพร้าวได้ลดจำนวนลงอย่างมาก เนื่องจากพื้นที่สวนเหล่านั้นได้ถูกนำไปสร้างเป็นที่พักสำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและเชิงวัฒนธรรมที่นับวันจะทำลายวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของคนในชุมชนอย่างน่าเสียดาย นอกจากนี้ บริเวณปากแม่น้ำแม่กลองยังมีสันดอนขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นที่อาศัยของหอยหลอดจำนวนมากแห่งเดียวในประเทศไทย มีชื่อเรียกว่า “ดอนหอยหลอด”

- ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม

จังหวัดสมุทรสงครามเป็นเมืองที่ประสูติของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยและพระอัครมเหสีเป็นจังหวัดที่มีผลงานกวีนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย สืบเนื่องไปถึงโบราณสถานที่สำคัญคือ อุทยานพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ซึ่งเป็นสถานที่ที่ทรงพระราชสมภพ มีวัดสำคัญคือวัดอัมพวันเจติยาราม และวัดเพชรสมุทรวรวิหารซึ่งเป็นประดิษฐานหลวงพ่อบ้านแหลม ส่วนงานช่างฝีมือที่สำคัญได้แก่ การทำเครื่องเบญจรงค์ และเรือนไทยสมุทรสงคราม

- ผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่โดดเด่นของจังหวัด

ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ มะพร้าว ส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ ลิ้นจี่พันธุ์คอมพิวเตอร์ ส่วนผลิตภัณฑ์ที่สำคัญของจังหวัดสมุทรสงคราม ได้แก่ น้ำตาลมะพร้าว ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากกะลามะพร้าว เครื่องเบญจรงค์ และผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแปรรูป

จังหวัดสมุทรสงครามได้สร้างสัญลักษณ์เครื่องหมายรับรองผลิตภัณฑ์คุณภาพมาตรฐานจังหวัดสมุทรสงครามเช่นเดียวกัน โดยได้นำตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดมาดัดแปลงด้วยการตัดสัญลักษณ์ครุฑอันเป็นสัญลักษณ์ตราแผ่นดินและเครื่องหมายทางราชการออก แต่ส่วนอื่นยังคงเดิม ซึ่งจะเห็นได้ว่าในแง่ของการสื่อสารด้วยภาพนั้นยังมิได้มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดการรับรู้มากขึ้นแต่อย่างใด

ภาพที่ 4.4 : สัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์จังหวัดสมุทรสงคราม

2. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจังหวัดสมุทรสงคราม

ในการเดินทางเพื่อไปเก็บข้อมูลครั้งแรกเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ.2549 นั้น ผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูล ณ ที่ทำการเกษตรจังหวัดสมุทรสงครามเป็นที่แรก โดยได้นัดหมายกับเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัดให้เป็นผู้ให้สัมภาษณ์แทน และได้ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี เกษตรจังหวัดสมุทรสงครามมีอายุ 46 ปี การศึกษาปริญญาโท รับราชการมา 23 ปี แต่มาประจำที่จังหวัดสมุทรสงครามเพียงหนึ่งปีครึ่ง ผู้วิจัยได้กล่าวแนะนำตนเอง และดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยการใช้แบบสอบถามเพื่อวัดความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นลำดับแรก ผู้วิจัยพบว่าในช่วงแรกเกษตรจังหวัดสมุทรสงครามไม่เข้าใจถึงชื่อเรียกเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่เมื่อผู้วิจัยได้อธิบายพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ เกษตรจังหวัดสมุทรสงครามตอบว่า “อ้อ ผมรู้จัก แต่ผมไม่รู้ว่าเขามีชื่อเรียกว่าอย่างนี้” และเมื่อถามถึงเครื่องหมายรับรองอื่นๆ เกษตรจังหวัดสมุทรสงครามรู้จักเครื่องหมายรับรองทุกชนิดเป็นอย่างดี ในส่วนความรู้เกี่ยวกับจังหวัดที่สอบถามถึงคำขวัญ รายละเอียดของภาพตราสัญลักษณ์และความเป็นมาของตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด เกษตรจังหวัดสมุทรสงครามสามารถให้รายละเอียดต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ด้านความโดดเด่นหรือลักษณะเฉพาะตัวของจังหวัดสมุทรสงครามนั้น เกษตรจังหวัดสมุทรสงครามตอบว่า “ผมว่าสิ่งที่โดดเด่นของสมุทรสงครามคือ วัดเพชรสมุทรวรวิหารซึ่งมีหลวงพ่อบ้านแหลมเป็นที่เคารพสักการะทั้งของคนสมุทรสงครามเองและของคนทั่วไป ถัดมาคือวิถีชีวิตของชุมชนซึ่งยังคงเหลือให้เห็นถึงวิถีชีวิตแบบเดิมอยู่บ้าง” ส่วนคำถามเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่โดดเด่นของจังหวัด เกษตรจังหวัดสมุทรสงครามเห็นว่า “ผลิตภัณฑ์ที่เด่นของจังหวัดคือ มะพร้าว น้ำตาล มะพร้าวขอเบญจรงค์ปิ่นสุวรรณ และขนมจำมุงกุฏ ส่วนผลผลิตทางการเกษตรที่เด่นคือส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ของอำเภอมัทพวาและอำเภอบางคนที เป็นส้มโอเนื้อขาวบริสุทธิ์ น้ำไม่แฉะ หวาน และไม่มีเมล็ด” ทั้งนี้ เกษตรจังหวัดสมุทรสงครามยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า “ท่านผู้ว่าราชการจังหวัด ท่านต้องการส่งเสริมผลผลิตของส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ จึงได้ว่าจ้างนักออกแบบให้ออกแบบกล่องบรรจุส้มโอเพื่อให้เหมาะที่จะซื้อเป็นของฝากกลับบ้าน” พร้อมทั้งได้นำบรรจุภัณฑ์ดังกล่าวมาให้ชมด้วย

ในส่วนคำถามเกี่ยวกับตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดที่ว่าจดจำได้ง่ายหรือไม่นั้น เกษตรจังหวัดสมุทรสงครามเห็นว่า “ตราประจำจังหวัดรูปกลองใบใหญ่ลอยน้ำจำได้ง่าย และสื่อความหมายได้ดี” ส่วนคำถามที่ถามถึงความเป็นสากล้นนั้น เกษตรจังหวัดสมุทรสงครามเห็นว่า “สัญลักษณ์รูปกลองลอยน้ำดูเป็นสากล้นได้ ถ้าใช้ในประเทศควรใช้ชื่อ “แม่กลอง” แต่ถ้าต้องการเป็นสากล้นควรใช้ชื่อ “สมุทรสงคราม” ในกรณีของเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เกษตรจังหวัดสมุทรสงครามให้ความเห็นว่า “ผมว่าควรมีตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดร่วมอยู่ด้วย ส่วนเอกลักษณ์อื่นนอกเหนือจากตราประจำจังหวัด ตลาดน้ำอัมพวา หรือชุมชนอัมพวา น่าจะแสดงความเป็นจังหวัดสมุทรสงครามได้ดี”

ต่อจากนั้นผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ตัวแทนระดับตำบลคือนายกองคการบริหารส่วนตำบลสวนหลวง อำเภออัมพวา ซึ่งได้กรุณาเดินทางมาให้สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการเกษตรจังหวัดด้วย นายกองคการบริหารส่วนตำบล

สวนหลวงมีอายุ 58 ปี การศึกษาดำรงว่าปริญญาตรี ทำงานมาประมาณ 10 ปี ผู้วิจัยได้กล่าวแนะนำตนเอง และดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยการใช้แบบสอบถาม เพื่อวัดความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยพบว่านายกองค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวงไม่เข้าใจถึงชื่อเรียกและความสำคัญของเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่รู้จักและจดจำเครื่องหมายรับรองอื่นได้บ้าง เช่น เครื่องหมาย OTOP และเครื่องหมาย ออย. ส่วนเครื่องหมาย Thailand's Brand เครื่องหมาย มอก. และเครื่องหมาย Q นั้นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวงไม่รู้จัก

ในส่วนความรู้เกี่ยวกับจังหวัดที่สอบถามถึงคำขวัญและความเป็นมาของตราสัญลักษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวงตอบว่า “ทราบ คำขวัญว่า ‘เมืองหอยหลอด ยอดลิ้นจี่ มีอุทยานฯ ร.2 แม่กลองไหลผ่าน นมัสการหลวงพ่อบ้านแหลม’ ตราประจำจังหวัดนะเหอจำได้ว่าเป็นรูปกลองลอยน้ำ ส่วนที่มา น่าจะมาจากเรื่องเล่าต่อกันมาว่าแม่กลองใบใหญ่ลอยมาติดที่หน้าวัดใหญ่” ด้านความโดดเด่นหรือลักษณะเฉพาะตัวของจังหวัดนั้น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวงตอบว่า “จังหวัดสมุทรสงครามเป็นเมืองสามน้ำ มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยน้ำที่ใช้ในการปลูกพืชสวน” ส่วนคำถามเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่โดดเด่นของจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวงเห็นว่า “ผลิตภัณฑ์เด่นคือของทะเล ส่วนผลผลิตการเกษตรที่เด่นคือ ลิ้นจี่พันธุ์คอมพิวเตอร์ดีกว่าเชียงรายอีก นอกนั้นก็เป็ส้มโอขาวใหญ่กับมะพร้าว”

ในส่วนคำถามเกี่ยวกับตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดที่ว่าจดจำได้ง่ายหรือไม่นั้น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวงหยุดคิดครู่หนึ่งก่อนตอบว่า “ผมว่าต้องผ่านตาถึงจะนึกได้ ถ้าให้บอกว่ามีภาพอะไรบ้างนั้นจะจำได้ไม่ครบถ้วน” ส่วนเรื่องการสื่อความหมายนั้นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวงตอบว่า “สื่อได้ แต่ถ้าต้องการให้เป็นสากล ควรตัดทอนบางส่วนออกเพื่อให้ดูง่ายขึ้น และผมว่าไม่จำเป็นต้องมีตราประจำจังหวัดในเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ใช้ตัวอักษรชื่อจังหวัดกำกับก็น่าจะพอ หรือไม่อย่างนั้นก็เป็นหลวงพ่อบ้านแหลม หรือพระบรมราชานุสรณ์ ร. 2 ก็น่าจะสื่อได้”

หลังจากนั้นในช่วงบ่ายผู้วิจัยได้เดินทางไปสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มแม่บ้านคือ ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านบางแก้ว ณ ที่ทำการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านบางแก้ว ซึ่งได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีจากประธานกลุ่มแม่บ้านฯและกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านบางแก้ว ในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยเดินทางไปถึงนั้น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านบางแก้ว กำลังรอต้อนรับกลุ่มแม่บ้านจากจังหวัดอื่นที่ขอมาศึกษางานผลิตภัณฑ์ OTOP ด้วย ผู้วิจัยจึงมีโอกาสดูชมการสาธิตการทำน้ำพริกต่างๆ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ของบ้านบางแก้ว นอกเหนือจากหอยแมลงภู่ดองซึ่งเป็นสินค้าที่มีชื่ออย่างหนึ่งของจังหวัดสมุทรสงคราม หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยการใช้แบบสอบถาม เพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องหมายต่างๆ และข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัด ประธานกลุ่มแม่บ้านฯมีการศึกษาดำรงว่าปริญญาตรีและทำงานกับกลุ่มแม่บ้านมาประมาณ 5 ปี ผู้วิจัยได้สอบถามเกี่ยวกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประธานกลุ่มแม่บ้านฯตอบว่า “ฉันไม่รู้หรอก ไม่เคยได้ยิน” แต่เมื่อถามถึงเครื่องหมายรับรองประเภทอื่น ประธานกลุ่มแม่บ้านฯมี

ความคุ้นเคยและรู้จักเครื่องหมาย OTOP เครื่องหมาย อย. และเครื่องหมาย Q แต่มีความไม่แน่ใจกับเครื่องหมาย Thailand's Brand และเครื่องหมาย มอก. ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าประธานกลุ่มแม่บ้านฯ จะมีความคุ้นเคยกับเครื่องหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับงานของตนเองเป็นหลัก

ในส่วนความรู้เกี่ยวกับคำขวัญและภาพตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด ประธานกลุ่มแม่บ้านฯ ทราบคำขวัญและรายละเอียดในตราประจำจังหวัด แต่ไม่ทราบถึงความเป็นมาของตราสัญลักษณ์ในเรื่องความโดดเด่นหรือลักษณะเฉพาะตัวของจังหวัดสมุทรสงคราม ประธานกลุ่มแม่บ้านฯ ตอบว่า "มีหลายอย่าง น้ำตาลมะพร้าว ดอนหอยหลอด น้ำปลา นาเกลือ ถ้าถามถึงผลิตภัณฑ์เด่นก็พวกน้ำตาลมะพร้าว น้ำปลา ส่วนทางเกษตรก็พวก น้ำตาลมะพร้าว ลิ้นจี่ และก้านาเกลือ"

ในส่วนคำถามเกี่ยวกับตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดที่ว่าจดจำได้ง่ายหรือไม่นั้น ประธานกลุ่มแม่บ้านฯ ตอบว่า " จำได้ แต่คิดว่าไม่ครบถ้วน ถ้าถามว่าสื่อไหมฉันว่าดูจากภาพกลองลอยน้ำก็สื่อถึงแม่กลองได้นะ" ส่วนในเรื่องของความเป็นสากลนั้น ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านบางแก้วไม่แน่ใจว่าจะเป็นสากลหรือไม่และให้ความเห็นว่า "ฉันว่า ควรมีตราประจำจังหวัดอยู่ในเครื่องหมายอะไรนั้นด้วย นอกนั้นฉันว่าเป็นต้นมะพร้าวและดอนหอยหลอด"

สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยพบว่าบุคคลที่เป็นตัวแทนของจังหวัดสมุทรสงครามส่วนใหญ่ไม่รู้จักเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่มีความเข้าใจในเรื่องของเครื่องหมายรับรองอื่นๆ ดี และเห็นว่าตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดสื่อความหมายถึงชื่อ "แม่กลอง" ได้ แต่อาจไม่สื่อความหมายถึงจังหวัดสมุทรสงคราม หากจะให้เป็นสากลควรใช้ชื่อ "จังหวัดสมุทรสงคราม" ส่วนสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนั้น มีความเห็นแตกต่างกันออกไป แบ่งเป็น ตลาดน้ำอัมพวา หลวงพ่อวัดบ้านแหลม พระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 2 และดอนหอยหลอด ส่วนเรื่องผลผลิตทางการเกษตรทุกท่านมีความเห็นค่อนข้างตรงกันคือ ส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ ลิ้นจี่พันธุ์คอมพิวเตอร์ และมะพร้าว ผลิตภัณฑ์ที่มีความโดดเด่นของจังหวัด ได้แก่ น้ำตาลมะพร้าว และอาหารทะเลแปรรูปต่างๆ

ตารางที่ 4.3: ตารางเปรียบเทียบข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ตัวแทนของจังหวัดสมุทรสงคราม

	เอกสาร/ข้อมูล ของจังหวัด	ประวัติ/ภาพ ลักษณ์ / บทเพลง	สัญลักษณ์ ตัวแทนระดับ จังหวัด	สัญลักษณ์ ตัวแทนระดับ ตำบล	สัญลักษณ์ ตัวแทนกลุ่ม แม่บ้าน
ดัชนีชี้วัด	- เมืองหอยหลอด - ยอดลิ้นจี่ - อุทยาน ร. 2 - แม่น้ำแม่กลอง - หลวงพ่อวัดบ้านแหลม	- แม่น้ำแม่กลอง	จำได้	จำได้	จำได้

	เอกสาร/ข้อมูล ของจังหวัด	ประวัติศาสตร์/ ศิลปวัฒนธรรม	สัมภาษณ์ ตัวแทนระดับ จังหวัด	สัมภาษณ์ ตัวแทนระดับ ตำบล	สัมภาษณ์ ตัวแทนกลุ่ม แม่บ้าน
ยุทธศาสตร์จังหวัด	- เมืองอาหารทะเล - ผลไม้ปลอดสารพิษ - ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ - รักษาระบบนิเวศน์ 3 น้ำ	- อาชีพประมง	- จำได้ (จังหวัดสนับสนุน สัมโพนธ์ ชาวใหญ่)	- จำไม่ได้	- จำไม่ได้
ตราสัญลักษณ์	- กลองใบใหญ่ลอยน้ำ - แม่น้ำแม่กลอง - สวนมะพร้าว	- กลองใบใหญ่ ลอยน้ำ - แม่น้ำแม่กลอง - สวนมะพร้าว	- จำได้ - สื่อความหมาย - ไม่เป็นสากล ถ้าใช้ต่างประเทศ ควรใช้ชื่อจังหวัด	- จำได้บางส่วน - สื่อความหมาย - ไม่เป็นสากล ถ้าใช้ต่างประเทศ ควรใช้ชื่อจังหวัด	- จำได้บางส่วน - สื่อความหมาย - ไม่เป็นสากล ถ้าใช้ต่างประเทศ ควรใช้ชื่อจังหวัด
สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม	- ดันสนทะเล - แม่น้ำแม่กลอง - ดอนหอยหลอด - วัดบ้านแหลม - ผลงานของ ร.2 - เรือไทย (อุทยาน ร. 2)	- แม่น้ำแม่กลอง	- วัดบ้านแหลม - วิถีชีวิตชุมชน	- การจัดการน้ำ ในแม่น้ำแม่กลอง (เมือง 3 น้ำ)	- ดอนหอยหลอด
เอกลักษณ์ ที่ควรไปเรียนรู้	- หลวงพ่อวัดบ้านแหลม - อุทยาน ร. 2 - วิถีชีวิตชุมชน - ดอนหอยหลอด	- แม่น้ำแม่กลอง - งานวัดบ้านแหลม	- ตลาดน้ำอัมพวา - วิถีชีวิตชุมชน	- เมือง 3 น้ำ - หลวงพ่อวัด บ้านแหลม - อุทยาน ร. 2	- ดอนหอยหลอด - นาเกลือ - น้ำตาลมะพร้าว - น้ำปลา
เอกลักษณ์ ที่ควรไปประกอบใบ เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ ทางภูมิศาสตร์	- แม่น้ำแม่กลอง (เมือง 3 น้ำ) - มะพร้าว	- สวนมะพร้าว - แม่น้ำแม่กลอง	- ตลาดน้ำอัมพวา	- ชื่อจังหวัด	- ตราประจำ จังหวัด - ดันมะพร้าว
ผลิตภัณฑ์เกษตร ที่โดดเด่น	- มะพร้าว - ลิ้นจี่ - ส้มโอ - มะม่วงอกร่องหอม	- มะพร้าว	- ส้มโอ - ลิ้นจี่	- ลิ้นจี่ - ส้มโอ - มะพร้าว	- มะพร้าว - ลิ้นจี่ - เกลือสมุทร
ผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่น	- น้ำตาลมะพร้าว - เกลือสมุทร	- น้ำตาลสด (น้ำตาลมะพร้าว)	- น้ำตาลมะพร้าว - เครื่องเบญจรงค์	- ผลิตภัณฑ์ อาหารทะเล แช่แข็งและแปรรูป	- น้ำตาลมะพร้าว - น้ำปลา

3. การวิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสงคราม

จากตารางเปรียบเทียบข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนของบุคคลในจังหวัดสมุทรสงครามข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าปัจจัยที่นำไปสู่การออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วย

- เอกลักษณ์ของจังหวัด

จากข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนของบุคคลในจังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยได้นำประเด็นหลักของคุณลักษณะที่สำคัญของสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ดี มาเป็นกรอบในการพิจารณาเปรียบเทียบเพื่อให้ได้ข้อสรุปของสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสมุทรสงคราม ดังนี้

ตารางที่ 4.4: ตารางเปรียบเทียบเพื่อสรุปสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสมุทรสงคราม

	มีความเฉพาะตัว	มีความแตกต่าง	สื่อความหมาย	การรับรู้/จดจำ
ตราประจำจังหวัด	✓	✓	-	-
แม่น้ำแม่กลอง เมืองสามน้ำ	✓	✓	✓	✓
ตลาดน้ำอัมพวา วิถีชีวิตชุมชน	✓	-	✓	✓
ดอนหอยหลอด	✓	✓	✓	✓
สวนมะพร้าว	-	-	✓	✓

จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้ แม้ว่าจะมีความเห็นที่แตกต่างกันในเรื่องเอกลักษณ์ของจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นแม่น้ำแม่กลอง/เมืองสามน้ำ ตลาดน้ำอัมพวา/วิถีชีวิตชุมชน ดอนหอยหลอด หรือสวนมะพร้าว หากพิจารณาให้ดีจะพบว่าสิ่งที่กล่าวถึงเหล่านั้นล้วนเป็นสิ่งที่ได้รับผลมาจากแม่น้ำแม่กลองทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าแม่น้ำแม่กลองคือสิ่งที่เป็นจุดเด่นและเอกลักษณ์ของจังหวัดสมุทรสงคราม ในส่วนที่ตัวแทนของจังหวัดบางท่านเห็นว่าหลวงพ่อวัดบ้านแหลม และพระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 2 เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนั้น เนื่องจากทั้ง 2 สิ่งดังกล่าวเป็นสิ่งที่เป็นที่เคารพสักการะของประชาชนทั่วไป จึงไม่สมควรนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ในเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าประเด็นเรื่องเมืองสามน้ำ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการจัดการน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุดของจังหวัดสมุทรสงคราม มีความพิเศษต่างจากจังหวัดอื่น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรจะนำประเด็นเรื่องเมืองสามน้ำมาเป็นแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสงคราม

- ผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่โดดเด่นของจังหวัด

แม้ว่าจังหวัดสมุทรสงครามจะมีนโยบายสนับสนุนผลผลิตทางการเกษตรอื่น ได้แก่ ส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ และลิ้นจี่พันธุ์ค่อมลำเจียกก็ตาม แต่จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยพบว่าตัวแทนในแต่ละระดับมีความเห็นตรงกันว่าควรเป็นมะพร้าว (น้ำตาลมะพร้าว) เนื่องจากเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่เป็นอาชีพเก่าแก่

ของคนในจังหวัด ยิ่งไปกว่านั้น ผู้วิจัยยังพบว่ามะพร้าวของจังหวัดสมุทรสงครามมีทั้งมะพร้าวน้ำหอม มะพร้าวสำหรับทำน้ำตาล และมะพร้าวซอที่ใช้ทำเป็นกะโหลกซอคู่และซอสสามสาย ซึ่งเป็นมะพร้าวหายาก และราคาแพง ผู้วิจัยจึงเห็นว่าจังหวัดสมุทรสงครามควรที่จะเลือกผลผลิตทางการเกษตรคือมะพร้าว ในการขอ ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

- ลักษณะของการเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง กล่าวคือ การใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับ ผลิตภัณฑ์นั้นๆ เช่น การใช้ชื่อ “มะพร้าวสมุทรสงคราม” เป็นต้น

- คุณลักษณะที่สำคัญของสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ดี ได้แก่ ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว จดจำ ง่าย และสื่อความหมายถึงผลิตภัณฑ์และจังหวัดสมุทรสงคราม

ดังนั้น จากปัจจัยข้างต้น ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสงครามได้ว่า สิ่งที่จะนำมาเป็นองค์ประกอบในเครื่องหมายดังกล่าวคือมะพร้าว ในภาพรวมแทนการเลือกผลิตภัณฑ์น้ำตาลมะพร้าวซึ่งอาจไม่ครอบคลุมถึงมะพร้าวทุกพันธุ์ของจังหวัด และ จะนำแนวคิดเกี่ยวกับเมืองสามน้ำมาใช้ประกอบในเครื่องหมายเพื่อแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด สมุทรสงครามโดยมีชื่อกำกับว่า “น้ำตาลมะพร้าวสมุทรสงคราม” ซึ่งจะต้องออกแบบให้มีเอกลักษณ์ เฉพาะตัวและจดจำง่าย

จังหวัดเพชรบุรี

1. ผลการวิเคราะห์เอกสาร

1.1 วิเคราะห์ตราประจำจังหวัด

จากการศึกษาเอกสารต่างๆของจังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยพบว่าจังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญ ทางประวัติศาสตร์ กล่าวคือเป็นที่ตั้งของพระราชวังถึง 3 แห่ง ได้แก่ พระนครคีรี พระรามราชนิเวศน์หรือ พระราชวังบ้านปืน และพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน จึงเป็นที่มาของการออกแบบตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด ที่ได้นำพระราชวังทั้ง 3 แห่งมาเป็นตัวแทนของโบราณสถานที่สำคัญของจังหวัด ด้านล่างเป็นภาพผืนนาที่มี ต้นตาลโตนดขนาดอยู่ทั้ง 2 ข้าง แสดงถึงความเป็นเมืองกสิกรรมที่มีการทำนาเป็นอาชีพหลักและทำ ตาลโตนดเป็นอาชีพรอง โดยมีสีประจำจังหวัดคือสีเหลืองและสีน้ำเงิน

ภาพที่ 4.5 : ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดเพชรบุรี

ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดเพชรบุรีเป็นเครื่องหมายแบบผสม (Combination Mark) ที่ใช้ภาพร่วมกับตัวอักษรชื่อของจังหวัด รูปแบบของภาพเป็นภาพวาดลักษณะเหมือนจริง มีองค์ประกอบและรายละเอียดของเรื่องราวมากมาย ทำให้จดจำได้ยากและขาดความชัดเจน รวมถึงไม่สามารถเข้าใจถึงรายละเอียดเหล่านั้นได้ จึงควรมีการลดเรื่องราวต่างๆลงบ้าง รวมถึงตัดทอนรายละเอียดของภาพให้มีความเรียบง่ายขึ้นซึ่งจะทำให้จดจำได้ง่ายขึ้นด้วย

1.2 วิเคราะห์ข้อมูลของจังหวัด

- สภาพทางภูมิศาสตร์

จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีเขตที่ราบชายฝั่งทะเลเป็นแหล่งเศรษฐกิจที่สำคัญทั้งด้านการประมงและการท่องเที่ยว มีแม่น้ำเพชรบุรีซึ่งเป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้ในพระราชพิธีสำคัญต่าง ๆ เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก และพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมคือทำนามากที่สุด อาชีพอื่นได้แก่การค้าขายและอุตสาหกรรม

- ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม

นอกเหนือจากพระราชวังทั้ง 3 แห่งแล้ว จังหวัดเพชรบุรียังมีโบราณสถานที่สำคัญ เช่น วัดใหญ่สุวรรณาราม ปราสาทหินวัดกำแพงแลงซึ่งเป็นศิลปกรรมแบบบาเยนของเขมร และโบราณสถานทุ่งเศรษฐีซึ่งเป็นศาสนสถานที่สร้างขึ้นตามรูปแบบสถาปัตยกรรมสมัยทวารวดี รวมถึงงานศิลปกรรมสกุลช่างเพชรบุรี เช่น ช่างทองเมืองเพชร ศิลปะการแทงหยวก การจัดเครื่องสดหรือการจัดดอกไม้สด ศิลปกรรมจำหลักไม้ ศิลปะปูนปั้น และเรือนไทยเพชรบุรี เป็นต้น

- ผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่โดดเด่นของจังหวัด

ผลิตภัณฑ์ที่สำคัญของจังหวัดเพชรบุรี เช่น น้ำตาลโตนด ขนหม้อแกง ผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล เป็นต้น ส่วนพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ตาลโตนดและชมพู เช่น ชมพูเพชรสุวรรณ ชมพูเพชรสายรุ้ง เป็นต้น

2. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกของจังหวัดเพชรบุรี

ในการเดินทางเพื่อไปเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 นั้น ผู้วิจัยได้นัดหมายที่จะเดินทางไปเก็บข้อมูลของจังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ในคราวเดียวกัน ทั้งนี้ ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรีได้นัดหมายวันเวลาที่จะให้สัมภาษณ์ด้วยตนเองในวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ.2549 ซึ่งตรงกับวันที่ 2 ของการเดินทางในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เดินทางไปยังศาลากลางจังหวัดเพชรบุรีในช่วงเช้า โดยท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรีได้ให้การต้อนรับด้วยความยินดีและเต็มใจ พร้อมกับหัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งได้มาร่วมให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ด้วย ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรีมีอายุ 56 ปี การศึกษาปริญญาโท เพิ่งจะมารับตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรีได้ประมาณ 1 เดือน (ณ วันที่ให้สัมภาษณ์) ท่านเคยดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมพัฒนาชุมชนประมาณ 7 ปี และเป็นผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทยก่อนที่จะมาดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยได้กล่าวแนะนำตนเองและโครงการวิจัยอย่าง

คร่าวๆ และดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยการใช้แบบสอบถาม เพื่อวัดความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นลำดับแรก ซึ่งผู้วิจัยพบว่าผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรีมีความใส่ใจไม่แน่ใจในเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และเครื่องหมาย Thailand's Brand ส่วนเครื่องหมายรับรองอื่นๆนั้นรู้จักเป็นอย่างดี

ในส่วนความรู้เกี่ยวกับจังหวัดที่สอบถามถึงคำขวัญ รายละเอียดของภาพตราสัญลักษณ์และความเป็นมาของตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรีทราบและสามารถให้รายละเอียดต่างๆ ได้เป็นอย่างดีรวมทั้งกล่าวเสริมด้วยว่า “ตราประจำจังหวัดเพชรบุรีสะท้อนให้เห็นถึงจุดเด่นของจังหวัดในแง่ของประวัติศาสตร์ รวมถึงวิถีชีวิตของคนในจังหวัดผ่านทางรูปผืนนาและต้นตาลโตนด เป็นสัญลักษณ์ที่บอกกล่าวเรื่องราวของจังหวัดได้ดี”

ต่อจากนั้นผู้วิจัยได้เรียนถามถึงความโดดเด่นหรือลักษณะเฉพาะตัวของจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรีระบุว่า “จังหวัดเพชรบุรีมีจุดเด่น 3 ด้าน ลำดับแรกโดดเด่นทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากเป็นที่ตั้งของพระราชวังถึง 3 แห่ง และเป็นพื้นที่ในโครงการพระราชดำริมากที่สุด ลำดับที่ 2 โดดเด่นด้านการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติซึ่งได้แก่ ป่า อุทยานแห่งชาติ น้ำตก ทะเล ป่าชายเลน และอื่นๆ รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น ช่างสิบหมู่ ชนเผ่าไทยทรงดำ และลำดับที่ 3 โดดเด่นด้านความอุดมสมบูรณ์ของอาหารการกิน ทั้งผลผลิตทางการเกษตรและอาหารคาวหวาน ที่เห็นได้ชัด เช่น ข้าวแช่เมืองเพชร และขนมหม้อแกง” ส่วนคำถามเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่โดดเด่นของจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรีตอบว่า “ผลผลิตทางการเกษตรที่โดดเด่นได้แก่ มะนาว ที่เพชรบุรีนี้ปลูกมะนาวมากที่สุดในประเทศ รองลงมาก็ชมพูเพชรและกล้วยหอมทอง ส่วนผลิตภัณฑ์ที่เด่นคือ น้ำตาลโตนด และขนมหม้อแกง ถ้าจังหวัดเพชรบุรีจะขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผมเห็นว่าน่าจะเป็นน้ำตาลโตนดนะ เพราะมีรสหวานหอม เป็นวัตถุดิบในการทำขนมไทยที่ขึ้นชื่อของจังหวัดเพชรบุรีด้วย”

ในส่วนคำถามเกี่ยวกับตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดที่ว่าจดจำได้ง่ายหรือไม่นั้น ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรีตอบว่า “จำได้ง่าย แม้ว่าจะมีองค์ประกอบมากไปหน่อย ผมว่าส่วนที่เป็นภาพของพื้นที่นาอาจไม่จำเป็นเท่าไรนัก” ส่วนคำถามที่ถามถึงการสื่อความหมายและความเป็นสากลนั้น ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรีเห็นว่า “สื่อความหมายได้ แต่ยังไม่เป็นสากล และไม่จำเป็นต้องมีตราประจำจังหวัดร่วมอยู่ในเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ถ้าจะมีก็ให้ใช้รูปต้นตาลเป็นสัญลักษณ์ เพราะสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนเมืองเพชรได้ดี”

ต่อจากนั้นผู้วิจัยได้ตามหัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด มายังห้องประชุมกลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี เพื่อมาสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มแม่บ้านคือเลขานุการกลุ่มองค์กรสตรีจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นผู้ให้สัมภาษณ์แทนประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัดเพชรบุรีที่ติดภารกิจ เลขานุการกลุ่มองค์กรสตรีจังหวัดเพชรบุรีอายุ 49 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี และทำงานกับกลุ่มแม่บ้านมาประมาณ 16 ปี ผู้วิจัยได้เริ่มการสัมภาษณ์ด้วยการใช้แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องหมายต่างๆ โดยเริ่มจากความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

พบว่าเลขานุการกลุ่มองค์กรสตรีฯไม่เข้าใจและไม่ทราบถึงความสำคัญของเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และเครื่องหมาย Thailand's Brand ส่วนเครื่องหมายรับรองอื่นๆนั้นรู้จักเป็นอย่างดี

ในส่วนความรู้เกี่ยวกับจังหวัด เลขานุการกลุ่มองค์กรสตรีฯทราบเกี่ยวกับคำขวัญประจำจังหวัด แต่ยังไม่แน่ใจเมื่อถามถึงรายละเอียดของตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด และความเป็นมา “ดิฉันไม่ค่อยแน่ใจ จำได้แต่พระราชวัง นอกนั้นก็ยังไม่ทราบว่าป็นภาพอะไร ส่วนความหมายก็ทราบคร่าวๆว่าเคยมีพระมหากษัตริย์เสด็จมาประทับที่เขาวัง อะไรทำนองนี้แหละค่ะ” เรื่องความโดดเด่นหรือลักษณะเฉพาะของจังหวัด เลขานุการกลุ่มองค์กรสตรีฯตอบว่า “ดิฉันว่าแม่น้ำเพชรค่ะ เพราะเป็นแม่น้ำที่ใช้ในการทำพิธีที่สำคัญของพระมหากษัตริย์ นอกนั้นก็ป็นพวกขนมหวาน ขนมไทยต่างๆ” ส่วนคำถามเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่โดดเด่นของจังหวัด เลขานุการกลุ่มองค์กรสตรีฯตอบว่า “ผลิตภัณฑ์เด่นของจังหวัดป็นพวกผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล ของไข่ ของตกแต่งบ้าน ขนมหม้อแกง เดียวนี้ทำบรรจุกระป๋องส่งไปขายเมืองนอกด้วย ส่วนผลผลิตทางการเกษตรเด่นก็ป็นพวกมะนาว ชมพู่เพชร และกัลล้วยหอมทอง”

ในส่วนคำถามเกี่ยวกับตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดที่ว่าจดจำได้ง่ายหรือไม่นั้น เลขานุการกลุ่มองค์กรสตรีฯ ตอบว่า “จำได้ยาก มีภาพหลายอย่างมากเกินไป แต่สื่อความหมายได้ในความเป็นต้นตาล ซึ่งดูไม่ค่อยเป็นสากลนัก เพราะมีเรื่องราวมากเกินไป ส่วนคำถามที่ว่าควรมีตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดร่วมอยู่ในเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วยหรือไม่นั้น เลขานุการกลุ่มองค์กรสตรีฯตอบว่า “น่าจะมียัก 1 อย่างคือต้นตาลอยู่ในเครื่องหมาย”

ในช่วงบ่ายวันเดียวกันผู้วิจัยได้เดินทางไปยังที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ เพื่อสัมภาษณ์ตัวแทนระดับตำบลคือนายกองการบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ ซึ่งมีอายุ 45 ปี ระดับการศึกษาปริญญาโท ทำงานมาประมาณ 8 ปี (เคยเป็นกำนันมาก่อน 5 ปี) ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยการใช้แบบสอบถาม เพื่อวัดความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยพบว่านายกองการบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อไม่เข้าใจถึงชื่อเรียกและความสำคัญของเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และเครื่องหมาย Thailand's Brand แต่รู้จักและจดจำเครื่องหมายรับรองอื่นๆได้ดี ได้แก่ เครื่องหมาย OTOP เครื่องหมาย อย. เครื่องหมาย มอก. และเครื่องหมาย Q

ในส่วนความรู้เกี่ยวกับจังหวัดที่สอบถามถึงคำขวัญและรายละเอียดของภาพตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด นายกองการบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ ทราบและจดจำได้ แต่ไม่ทราบถึงความเป็นมาของตราประจำจังหวัด ด้านความโดดเด่นหรือลักษณะเฉพาะตัวของจังหวัด นายกองการบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อตอบว่า “จังหวัดเพชรบุรีเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่มีพระราชวังถึง 3 แห่ง” ส่วนคำถามเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่โดดเด่นของจังหวัด นายกองการบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อให้ข้อมูลว่า “จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่และแหล่งน้ำเป็นต้นเหตุ ทำให้ได้มะนาว ชมพู่เพชร และกัลล้วยหอมทองของอำเภอท่ายางเป็นผลผลิตที่ทำรายได้ให้แก่จังหวัด” และยังกล่าวเสริมด้วยว่า “ปัจจุบันเมืองเพชรมีต้นตาลเหลือน้อยลงทุกที คนต่างตัดตาลมาขายทำให้ไม่มีเหลือที่จะเกิดเป็นต้นใหม่ จังหวัดเพชรบุรีจึงมี

โครงการปลูกต้นตาลหนึ่งล้านต้นถวายเป็นหลวง ในโอกาสที่ทรงมีพระชนมายุ 80 พรรษา เป็นโครงการระยะยาวที่ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 – 2551 เพื่อให้จังหวัดเพชรบุรีคงความเป็นเมืองที่มีต้นตาลมากที่สุดเหมือนในอดีต" และส่วนผลิตภัณฑ์ที่เด่นของจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ ตอบว่า "ผลิตภัณฑ์จากต้นตาล น้ำตาลโตนด เฟอ์นิเจอร์และของใช้ที่ทำจากไม้ตาล"

ในส่วนคำถามเกี่ยวกับตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดที่ว่าจดจำได้ง่ายหรือไม่นั้น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อตอบว่า "จำได้ง่าย แต่ถ้าไม่ใช่คนเพชรบุรีจะไม่เข้าใจ อาจเข้าใจเฉพาะตัวเขาว่า 'ไม่เข้าใจทั้งหมด'" ส่วนในเรื่องของการสื่อความหมายนั้นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อตอบว่า "สื่อความหมายได้ แต่ไม่เป็นสากล ถ้าจะปรับควรยังคงความเป็นจังหวัดเพชรบุรีโดยนำมาปรับให้ดูง่ายขึ้น และเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ไม่จำเป็นต้องมีตราประจำจังหวัดร่วมอยู่ด้วย แต่อาจเหลือไว้บางสิ่ง เช่น พระราชวัง เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีของความเป็นเมืองประวัติศาสตร์" ส่วนคำถามที่ว่าสิ่งที่สามารถแสดงถึงเอกลักษณ์ของจังหวัดที่นอกเหนือจากตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดนั้น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อตอบว่า "ต้นตาลโตนด"

สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยพบว่าบุคคลที่เป็นตัวแทนของจังหวัดเพชรบุรีทุกท่านไม่รู้จักเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่รู้จักเครื่องหมายรับรองประเภทอื่นดี ยกเว้นสัญลักษณ์สำหรับสินค้าไทย (Thailand's Brand) และมีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ทราบถึงความเป็นมาและรายละเอียดของตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด และทั้งหมดเห็นว่าสื่อความหมายได้ แต่มีองค์ประกอบมากเกินไปขาดความเป็นสากล ส่วนการใช้ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดร่วมกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น ทุกท่านเห็นว่าไม่ควรนำมาใช้ เนื่องจากตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดมีภาพของพระราชวังร่วมอยู่ด้วย รวมทั้งให้ความเห็นตรงกันว่าควรใช้ต้นตาลเป็นสัญลักษณ์ในเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี ส่วนคำถามที่ว่าสิ่งใดที่ควรใช้เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด ทุกท่านมีความเห็นตรงกันเช่นกันว่าคือต้นตาล

ตารางที่ 4.5: ตารางเปรียบเทียบข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนของจังหวัดเพชรบุรี

	เอกสาร/ข้อมูล ของจังหวัด	ประวัติศาสตร์ ด้านเกษตร / บทเพลง	สัมภาษณ์ ตัวแทนระดับ จังหวัด	สัมภาษณ์ ตัวแทนระดับ ตำบล	สัมภาษณ์ ตัวแทนกลุ่ม แม่บ้าน
คำขวัญ	- เขาวัง (พระราชวัง) - ชนมหวาน - เมืองธรรมะ - งานศิลปกรรม (สกุลช่างเพชรบุรี) - เมืองชายทะเล	- พระราชวัง	จำได้	จำได้	จำได้
ยุทธศาสตร์จังหวัด	- เมืองประวัติศาสตร์ - เมืองท่องเที่ยว - ผลไม้ปลอดภัย - อุตสาหกรรม SMEs และ OTOP	- พระราชวัง	จำได้	จำไม่ได้	จำไม่ได้
ตราสัญลักษณ์	- พระราชวัง 3 แห่ง - ต้นตาล - หุ่น	- พระราชวัง - ต้นตาล	- จำได้ - สื่อความหมาย (สะท้อนประวัติ ศาสตร์ วิถีชีวิต และอาชีพ) - ไม่เป็นสากล	- จำได้ - สื่อความหมาย - ไม่เป็นสากล	- จำได้บางส่วน - สื่อความหมาย (มีภาพต้นตาล) - ไม่เป็นสากล (รายละเอียด มากเกินไป)
เอกลักษณ์ภาพ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม	- ต้นหว่า - แม่น้ำเพชรบุรี - พระราชวัง 3 แห่ง - ศิลปะสกุลช่างเพชรบุรี	- แม่น้ำเพชรบุรี - เขื่อนแก่งกระจาน - เขาวัง - เขาหลวง	- ประวัติศาสตร์ (พระราชวัง) - สถานที่ท่องเที่ยว ที่หลากหลาย - อาหารคาว/หวาน	- เมือง ประวัติศาสตร์ มีพระราชวังถึง 3 แห่ง	- แม่น้ำเพชรบุรี
เอกลักษณ์ ที่ควรให้ไปรับรู้	- พระราชวัง 3 แห่ง - น้ำตาลโดนด (น้ำตาลเมืองเพชร)	- เขาวัง - เขาหลวง - น้ำตาลโดนด	- เขาวัง - น้ำตาลโดนด	- พระราชวัง	- แม่น้ำเพชรบุรี - ขนมไทย
เอกลักษณ์ ที่ควรให้ประกอบใน เครื่องหมายถึงปณ ทางภูมิศาสตร์	- ต้นตาล	- ต้นตาล	- ต้นตาล	- ต้นตาล	- ต้นตาล
ผลิตภัณฑ์เกษตร ที่โดดเด่น	- ดาลโดนด - ชมพูเพชร	- น้ำตาลโดนด	- มะนาว - ชมพูเพชร - กล้วยหอมทอง	- มะนาว - ชมพูเพชร - กล้วยหอมทอง	- มะนาว - ชมพูเพชร - กล้วยหอมทอง
ผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่น	- น้ำตาลโดนด - ขนมไทย - ผ้าทอพื้นบ้าน - ผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล	- น้ำตาลโดนด	- น้ำตาลโดนด (เป็นผลิตภัณฑ์ ที่ควรขึ้นทะเบียน สิ่งปดซ์)	- ผลิตภัณฑ์จาก ไม้ตาล - น้ำตาลโดนด	- ผลิตภัณฑ์จาก ไม้ตาล - ขนมหม้อแกง บรรจุกระป๋อง

3. การวิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี

จากตารางเปรียบเทียบข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนของบุคคลในจังหวัดเพชรบุรีข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าปัจจัยที่นำไปสู่การออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรีประกอบด้วย

- เอกลักษณ์ของจังหวัด

จากข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนของบุคคลในจังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยได้นำประเด็นหลักของคุณลักษณะที่สำคัญของสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ดี มาเป็นกรอบในการพิจารณาเปรียบเทียบเพื่อให้ได้ข้อสรุปของสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี ดังนี้

ตารางที่ 4.6: ตารางเปรียบเทียบเพื่อสรุปสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี

	มีความเฉพาะตัว	มีความแตกต่าง	สื่อความหมาย	การรับรู้ / จดจำ
ตราประจำจังหวัด	✓	✓	-	-
พระราชวังทั้ง 3 แห่ง	✓	✓	✓	✓
แม่น้ำเพชรบุรี	✓	-	✓	-
ต้นตาลโตนด	✓	✓	✓	✓

จะเห็นได้ว่า พระราชวังทั้ง 3 แห่งและต้นตาลโตนดมีคุณสมบัติที่เหมาะสมแก่การเลือกเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี แต่ตัวแทนของจังหวัดค่อนข้างไม่เห็นด้วยกับการนำพระราชวังมาเป็นเอกลักษณ์เนื่องจากเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ จึงไม่ควรนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ในเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และด้วยเหตุที่ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ทำชื่อเสียงให้กับจังหวัดล้วนผลิตมาจากต้นตาลโตนด รวมทั้งจังหวัดเพชรบุรีเคยเป็นจังหวัดที่ปลูกต้นตาลมากที่สุดในประเทศ ผู้วิจัยจึงสรุปว่าเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรีที่ควรนำมาใช้ในเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ ต้นตาลโตนด

- ผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่โดดเด่นของจังหวัด

ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนของจังหวัดเพชรบุรีมีความสอดคล้องและตรงกันว่าต้นตาลโตนด หรือผลิตภัณฑ์น้ำตาลเมืองเพชร ซึ่งเป็นผลผลิตที่ได้จากต้นตาลโตนดเป็นผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่โดดเด่นของจังหวัด ผู้วิจัยจึงเห็นว่าจังหวัดเพชรบุรีควรจะขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ผลิตภัณฑ์น้ำตาลเมืองเพชร

- ลักษณะของการเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง กล่าวคือ การใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นั้นๆ เช่น การใช้ชื่อ “น้ำตาลโตนดเมืองเพชร” เป็นต้น

- คุณลักษณะที่สำคัญของสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ดี ได้แก่ ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว จดจำง่าย และสื่อความหมายถึงผลิตภัณฑ์และจังหวัดเพชรบุรี

ดังนั้น จากปัจจัยข้างต้น ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรีได้ว่า สิ่งที่เหมาะสมมาเป็นองค์ประกอบในเครื่องหมายดังกล่าวคือต้นตาลโตนด ซึ่งแทนความหมายถึงทั้งตัวผลิตภัณฑ์และเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรีโดยมีชื่อกำกับว่า “น้ำตาลโตนดเมืองเพชร” ซึ่งจะต้องออกแบบให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและจดจำง่าย

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

1. ผลการวิเคราะห์เอกสาร

1.1 วิเคราะห์ตราประจำจังหวัด

จากการศึกษาเอกสารต่างๆของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยพบว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ พระที่นั่งคูหาคฤหาสน์ ในถ้ำพระยานคร อูทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด ซึ่งสร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเกาะหลักซึ่งเป็นสถานที่ที่กองทัพเรือตั้งหลักวัดน้ำกลางอ่าวประจวบคีรีขันธ์ เพื่อใช้ตรวจสอบระดับน้ำทะเลขึ้น-ลงในแต่ละวัน ด้วยเหตุนี้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์จึงได้นำสถานที่สำคัญทั้ง 2 แห่งนี้มาใช้เป็นองค์ประกอบในตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด โดยใช้ภาพพระที่นั่งคูหาคฤหาสน์วางซ้อนกับภาพเกาะหลักวางอยู่เหนือรูปครุฑ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ตราแผ่นดินและเครื่องหมายทางราชการ แม้ว่าองค์ประกอบในตราสัญลักษณ์จะไม่มากเกินไปกว่าตาม แต่การรับรู้ความหมายของภาพบางภาพ เช่น ภาพเกาะหลักที่วางอยู่ด้านหลังพระที่นั่งคูหาคฤหาสน์นั้น ไม่สามารถสื่อความหมายให้คนทั่วไปรับรู้และเข้าใจได้หากไม่เคยทราบข้อมูลมาก่อน

ภาพที่ 4.6 : ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นเครื่องหมายแบบผสม (Combination Mark) ที่ใช้ภาพร่วมกับตัวอักษรชื่อของจังหวัด รูปแบบของภาพค่อนข้างเป็นภาพกราฟิกตัดทอนมากกว่าตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดที่กล่าวมาทั้งหมด แม้จะมีองค์ประกอบและรายละเอียดไม่มากนักก็ตาม แต่การจัดวางซ้อนกันโดยที่องค์ประกอบเหล่านั้นขาดความชัดเจน ทำให้ไม่สามารถเข้าใจถึงรายละเอียดเหล่านั้นได้ หากไม่เคยทราบเรื่องราวของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มาก่อน

1.2 วิเคราะห์ข้อมูลของจังหวัด

- สภาพทางภูมิศาสตร์

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดที่เป็นประตูสู่ภาคใต้ พื้นที่มีลักษณะเป็นคาบสมุทรที่แคบและยาว ส่วนที่แคบที่สุดมีระยะทางเพียง 11 กิโลเมตร แต่มีชายทะเลจากเหนือจรดใต้ถึง 212 กิโลเมตร ทำให้มีแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลจำนวนมาก และมีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติคิดเป็นร้อยละ 54 ของพื้นที่ทั้งหมด จากการที่มีพื้นที่ป่าเป็นบริเวณกว้างจึงทำให้มีสัตว์หลายชนิด เช่น ช้างป่ากุยบุรี นกกกหรือนกกาง้าง ซึ่งปัจจุบันใกล้จะสูญพันธุ์ และมีปูคีรีขันธ์ซึ่งเป็นปูน้ำจืดพันธุ์ใหม่พบที่เดียวในโลก รวมทั้งเป็น 1 ใน 3 จังหวัดของไทยที่มีแหล่งแร่ทองคำ ซึ่งพบที่อำเภอบางสะพาน

- ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีโบราณสถานที่สำคัญคือ พระที่นั่งคูหาตฤณาสถาในถ้ำพระยานคร ถ้ำคีรีวงค์ และอุทยานวิทยาศาสตร์พระจอมเกล้า ณ หว้ากอ ตำบลคลองวาฬ ซึ่งเป็นสถานที่ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จมาทอดพระเนตรสุริยุปราคาที่เกิดตามเวลาที่ได้ทรงคำนวณไว้ มีวังไกลกังวล หัวหิน พระราชวังริมนทะเลที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าให้สร้างขึ้น เพื่อพระราชทานแด่สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ซึ่งปัจจุบันใช้เป็นที่พักสำหรับแปรพระราชฐานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน มีงานสถาปัตยกรรมที่ได้ชื่อว่าเป็นสถาปัตยกรรมดีเด่น ได้แก่ ไฮเต็ลหัวหิน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริให้สร้างเป็นสถานที่พักตากอากาศตามแบบโรงแรมในยุโรป และยังมีโบราณวัตถุที่สำคัญคือพระแสงศัสตราประจำเมืองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานไว้เมื่อปี พ.ศ. 2455

นอกจากนี้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังมีวรรณกรรมตำนานพื้นบ้านที่คนทั่วไปรู้จักกันดีคือเรื่องตามองลาย ซึ่งกล่าวถึงความสัมพันธ์กับประเทศใกล้เคียง รวมถึงความเป็นมาของภูมิประเทศที่เป็นทะเลและเกาะต่างๆ ของอ่าวประจวบฯ ด้วย

- ผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่โดดเด่นของจังหวัด

จากวิสัยทัศน์และประเด็นยุทธศาสตร์ของจังหวัดที่ต้องการให้ "จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นเมืองหลวงแห่งสับปะรด" จึงทำให้เป็นจังหวัดที่ปลูกสับปะรดมากที่สุดในประเทศ รองลงมาคือ มะพร้าวของอำเภอทับสะแก ซึ่งจัดว่าเป็นมะพร้าวที่มีขนาดและคุณภาพได้มาตรฐาน ใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดราคากลางของ

มะพร้าวทั้งประเทศ มีผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อของจังหวัด เช่น ผลิตภัณฑ์จากสับปะรดและกล้วย น้ำมันมะพร้าว บริสุทธิ์ เป็นต้น

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้สร้างสัญลักษณ์ “ของดีประจวบคีรีขันธ์” ขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ.2547 เพื่อใช้เป็นเสมือนเครื่องหมายรับรองคุณภาพให้กับผลิตภัณฑ์ของจังหวัด โดยใช้รูปดอกเกดซึ่งเป็นต้นไม้ประจำจังหวัดมาเป็นสัญลักษณ์ แทนการใช้ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดที่เป็นรูปพระที่นั่งคูหาคฤหาสน์อยู่เหนือครุฑ ซึ่งไม่เหมาะสมกับการนำไปใช้งานทั่วไป

ภาพที่ 4.7 : สัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

วันแรกของการเดินทางไปเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2549 ผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อเข้าเขตจังหวัด ผู้วิจัยได้พบผู้นำรูปสับปะรดขนาดใหญ่รวมถึงภาพสับปะรดพร้อมข้อความประกอบตลอดเส้นทางที่เข้าสู่ตัวจังหวัด ซึ่งแสดงถึงความชัดเจนของยุทธศาสตร์จังหวัดที่ต้องการให้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นเมืองหลวงแห่งสับปะรด เมื่อเดินทางถึงจังหวัด ผู้วิจัยได้เดินทางไปทำการเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งผู้วิจัยได้นัดหมายกับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 8 ว. ผู้ได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัดให้เป็นผู้ให้สัมภาษณ์แทน นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 8 ว.ท่านนี้มีอายุ 55 ปี การศึกษาปริญญาตรี รับราชการมา 29 ปี (เฉพาะที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 14 ปี) ได้ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี หลังจากนั้นผู้วิจัยได้กล่าวแนะนำตนเองและโครงการวิจัยอย่างคร่าวๆ และดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยการใช้แบบสอบถาม เพื่อวัดความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นลำดับแรก ซึ่งผู้วิจัยพบว่านักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 8 ว. มีความลังเลไม่แน่ใจในชื่อเรียกของเครื่องหมาย และเมื่อถามถึงความสำคัญของเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 8 ว.ตอบว่า “ไม่ทราบ” จึงทำให้ผู้วิจัยค่อนข้างแน่ใจว่านักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 8 ว.ไม่รู้จักเครื่องหมายดังกล่าว เมื่อถามถึงเครื่องหมายรับรองประเภทอื่นๆนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 8 ว. รู้จักเครื่องหมายทุกชนิดเป็นอย่างดี

ในส่วนความรู้เกี่ยวกับจังหวัดที่สอบถามถึงคำขวัญ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 8 ว.ตอบว่า “เมืองทองเนื้อเก้า มะพร้าว สับปะรด สวยสดหาด เขา ถ้ำงามล้ำน้ำใจ” และกล่าวเสริมด้วยว่า “ยุทธศาสตร์จังหวัดเน้นให้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นเมืองหลวงแห่งสับปะรด” ส่วนรายละเอียดของตราสัญลักษณ์และความ

เป็นมาของตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 8 ว. ทราบและสามารถให้รายละเอียดต่างๆได้ดี รวมทั้งกล่าวด้วยว่า “พระที่นั่งคูหาคฤหาสน์ที่อยู่ในตราประจำจังหวัดเป็นที่ประทับของรัชกาลที่ 5 เมื่อคราวเสด็จประพาสเขาสามร้อยยอด”

ต่อจากนั้นผู้วิจัยได้ถามถึงความโดดเด่นหรือลักษณะเฉพาะของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ซึ่งนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 8 ว. ตอบว่า “จังหวัดประจวบฯเป็นที่ตั้งของพระราชวัง และมีสถานที่ท่องเที่ยวเก่าแก่คือ ชายหาดหัวหิน มีเกาะหลักเป็นที่วัดระดับน้ำทะเลขึ้นลงของประเทศ และเป็นจังหวัดที่ทุกอำเภอติดทะเลและติดชายแดน เรียกได้ว่าหลังติดเขา หน้าติดทะเล” ส่วนคำถามเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่เด่นของจังหวัด นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 8 ว. ตอบว่า “ผลิตภัณฑ์ที่เด่นคือ ขนมันบั้งไส้สับปะรด มะพร้าวอบ ปลายสมุนไพร ได้ OTOP 5 ดาว กล้องใส่เครื่องประดับ ทองเนื้อเก้า น้ำมันมะพร้าว Virgin Oil ใช้ทำบำรุงผิว เป็นสินค้าตัวใหม่ที่กำลังเป็นที่นิยม” ส่วนผลผลิตทางการเกษตรที่เด่นนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 8 ว. ตอบว่า “สับปะรด จังหวัดประจวบฯเป็นแหล่งแรกที่ปลูกและปลูกถึงร้อยละ 60 ของผลผลิตทั้งประเทศ ถัดมาคือมะพร้าว มีความมันและมีคุณภาพดีที่สุด มะพร้าวของอำเภอทับสะแกใช้เป็นตัวกำหนดราคากลางที่กระทรวงพาณิชย์ใช้กับมะพร้าวทั่วประเทศด้วย”

ในส่วนคำถามเกี่ยวกับตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดที่ว่าจดจำได้ง่ายหรือไม่นั้น นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 8 ว. ตอบว่า “จดจำได้ง่าย แต่ไม่เหมาะที่จะนำมาใช้กับผลิตภัณฑ์ของจังหวัดเนื่องจากมองว่าเป็นของสูง เป็นของพระเจ้าแผ่นดิน จึงไม่เหมาะที่จะนำมาใช้งานทั่วไป” ส่วนคำถามที่ถามถึงการสื่อความหมายและความเป็นสากลนั้น นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 8 ว. ตอบว่า “ตราประจำจังหวัดยังไม่สื่อความหมายถึงจังหวัดเท่าไรนัก และยังขาดความเป็นสากล หากใช้กับสินค้าที่ส่งไปขายต่างประเทศ ชาวต่างชาติจะยังไม่เข้าใจ” ส่วนในกรณีของเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 8 ว. ให้ความเห็นว่า “คิดว่าถ้ามีตราประจำจังหวัดอยู่ในเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ก็ดีนะ แต่ต้องไม่ใช่พระที่นั่งคูหาคฤหาสน์ เพราะเป็นพระที่นั่งที่ประทับของพระมหากษัตริย์ อาจเป็นสถานที่อื่น เช่น เขาช่องกระเจก เขาสามร้อยยอด เกาะหลัก อ่าวมะนาว หรือโรงแรมรถไฟหัวหิน” ส่วนเอกลักษณ์อื่นนอกเหนือจากตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด ที่อาจนำมาใช้เป็นองค์ประกอบในการออกแบบเครื่องหมายดังกล่าว นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 8 ว. ตอบว่า “ควรเป็นหอดูดาว หัวากอ”

ต่อจากนั้นผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ตัวแทนระดับตำบลคือนายกองคการบริหารส่วนตำบลเกาะหลัก และประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร่องแก้ว ซึ่งดำรงตำแหน่งประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับจังหวัดด้วย โดยนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 8 ว. ได้กรุณานัดหมายให้ตัวแทนทั้ง 2 ท่านเดินทางมาให้สัมภาษณ์ ที่ทำการเกษตรจังหวัดในคราวเดียวกัน เพื่อลดเวลาในการเดินทางแก่ผู้วิจัย นายกองคการบริหารส่วนตำบลเกาะหลักอายุ 43 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี ทำงานมาประมาณ 3 ปี ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม เพื่อวัดความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยพบว่านายกองคการบริหารส่วนตำบลเกาะหลัก ไม่เข้าใจถึงชื่อเรียกและความสำคัญของเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้

ทางภูมิศาสตร์ แต่รู้จักและจดจำเครื่องหมายรับรอง เช่น เครื่องหมาย OTOP เครื่องหมาย ออย. เครื่องหมาย Thailand's Brand และเครื่องหมาย มอก. แต่ไม่รู้จักเครื่องหมาย Q

ในส่วนความรู้เกี่ยวกับจังหวัดที่สอบถามถึงคำขวัญ รายละเอียดของตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดและความเป็นมา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหลักทราบถึงคำขวัญ แต่ไม่ทราบถึงความเป็นมา ส่วนรายละเอียดของตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดนั้น ตอบว่า “จำได้บางส่วน จำได้ว่ามีรูปพระที่นั่ง ส่วนอื่นไม่แน่ใจว่าเป็นรูปอะไร” ด้านความโดดเด่นหรือลักษณะเฉพาะของจังหวัดนั้น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหลักตอบว่า “จังหวัดประจวบฯ มีจุดที่แคบและยาวที่สุด มีพื้นที่ติดชายทะเลตลอดแนวปลูกสับปะรดมากที่สุดในประเทศไทย มีพระที่นั่งคูหาคฤหาสน์ พระราชวัง และเป็นที่ตั้งจุดที่วัดระดับน้ำทะเลของประเทศด้วย” ส่วนคำถามเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่โดดเด่นของจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหลักตอบว่า “จังหวัดประจวบฯ เด่นในเรื่องอุตสาหกรรมเหล็ก ถลุงเหล็ก ผลิตเหล็กเส้นที่อำเภอบางสะพาน ผลิตภัณฑ์ OTOP ของจังหวัดยังไม่โดดเด่นเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น มีผลผลิตทางการเกษตรที่โดดเด่นคือ สับปะรด”

ในส่วนคำถามเกี่ยวกับตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดที่ว่าจดจำได้ง่ายหรือไม่นั้น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหลักตอบว่า “จำได้ง่าย แต่ไม่ค่อยสื่อความหมาย เพราะคนส่วนใหญ่จะนึกถึงทะเลมากกว่าพระที่นั่ง และยังไม่เป็นสากล แต่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวประจวบฯ” ในกรณีของเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหลักตอบว่า “น่าจะมีสัญลักษณ์ของประจวบฯ อยู่ด้วย แต่ไม่ควรนำรูปพระที่นั่งมาใช้ เพราะเป็นของสูง เป็นของพระเจ้าแผ่นดิน ปัจจุบันจังหวัดใช้สัญลักษณ์รูปดอกเกดเป็นเครื่องหมายรับรองของจังหวัด ถ้าไม่ใช่คนประจวบฯ ก็จะไม่เข้าใจว่าเป็นต้นไม้ประจำจังหวัด ควรมีสิ่งที่สื่อความเป็นจังหวัดให้มากขึ้นก็จะดี” และยังคงกล่าวเสริมด้วยว่า “การใช้รูปดอกเกดเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอที่จะทำให้เข้าใจได้ชัดเจน”

ต่อจากนั้นผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มแม่บ้านคือประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร่องแก้ว ซึ่งได้มารอให้สัมภาษณ์อยู่แล้ว พร้อมกับนำสินค้าตัวอย่างของจังหวัดมาให้ชมด้วย ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร่องแก้ว อายุ 46 ปี การศึกษาด้านกว่าปริญญาตรี และทำงานกับกลุ่มแม่บ้านมาประมาณ 14 ปี ผู้วิจัยได้เริ่มการสัมภาษณ์ด้วยการใช้แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องหมายต่างๆ และความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พบว่าประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร่องแก้ว ไม่เข้าใจและไม่ทราบถึงความสำคัญของเครื่องหมายดังกล่าว เมื่อถามถึงเครื่องหมายรับรองประเภทอื่น ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร่องแก้ว มีความคุ้นเคยและรู้จักเครื่องหมายทุกชนิดเป็นอย่างดี เป็นเพราะเครื่องหมายเหล่านั้นล้วนมีความเกี่ยวข้องกับงานของประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร่องแก้ว

ในส่วนความรู้เกี่ยวกับจังหวัดที่สอบถามเกี่ยวกับคำขวัญ ความเป็นมาและรายละเอียดของตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร่องแก้ว ทราบรายละเอียดต่างๆ เป็นอย่างดี ในเรื่องความโดดเด่นหรือลักษณะเฉพาะของจังหวัด ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร่องแก้ว ตอบว่า “ของจังหวัด

ประจวบฯมีหลายอย่าง อย่างแรกคือพระราชวังไกลกังวล มีศูนย์วิทยาศาสตร์หว่ากอ สับปะรดปัตตาเวีย มะพร้าว โรงถลุงเหล็กบางสะพาน และแร่ทองบางสะพาน ปัจจุบันเหลือน้อยแล้ว” ส่วนคำถามเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่เด่นของจังหวัด ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร่องแก้ว ตอบว่า “ผลิตภัณฑ์ที่เด่นคือ สับปะรดกวน ขนมังคุดชีสไส้สับปะรด ปลาอบสมุนไพร กระดาษใยสับปะรดใช้ห่อของขงวัญก็ขายดี ส่วนผลผลิตทางการเกษตรก็คือสับปะรด”

ในส่วนคำถามเกี่ยวกับตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดที่ว่าจดจำได้ง่ายหรือไม่นั้น ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร่องแก้วตอบว่า “จำได้ง่าย และสื่อความหมาย เพราะเป็นพระที่นั่งสำคัญที่พระเจ้าแผ่นดินเคยเสด็จมาประทับ” ส่วนในเรื่องของความเป็นสากลนั้น ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร่องแก้วตอบว่า “ไม่แน่ใจ แต่ปัจจุบันจะใช้ตราดอกเกตุมากกว่าใช้ตราประจำจังหวัด สินค้า OTOP ของจังหวัดประจวบฯ พวกสับปะรดกวน ปลาอบสมุนไพร กัลยวงวน ที่ส่งไปขายที่ประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย คูโบ ซาอุดีอาระเบีย ผ่านทางสำนักจุฬาราชมนตรี ก็ใช้ตรารูปดอกเกตุทั้งนั้น” ส่วนคำถามที่ว่าควรจะมีตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดร่วมอยู่ในเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วยหรือไม่นั้น ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร่องแก้วเห็นว่า “ไม่จำเป็น เพราะจะทำให้ดูยากเกินไป ถ้าไม่ใช้ตราประจำจังหวัด ก็ควรเป็นดอกเกตุ เมือง 3 อำเภอคืออำเภอนาว อำเภوبرะจวบฯ และอำเภอน้อย” และยังกล่าวเสริมด้วยว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีตราสัญลักษณ์อีกอันหนึ่งเป็นของกลุ่มแม่บ้านกรมส่งเสริมการเกษตร ใช้ภาพหลังคาจั่วเรือนไทยเป็นสัญลักษณ์

สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยพบว่าบุคคลที่เป็นตัวแทนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ทุกท่านไม่รู้จักเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่จำตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดได้ดี รวมถึงรู้จักเครื่องหมายดอกเกตุซึ่งเป็นเครื่องหมายรับรองสินค้าที่ได้มาตรฐานของจังหวัด ส่วนสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนอกเหนือจากตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด ตัวแทนแต่ละท่านจะมีความเห็นแตกต่างกัน แบ่งเป็น หอดูดาว อุทยานวิทยาศาสตร์พระจอมเกล้า ณ หว้ากอ ดอกเกตุ และเมือง 3 อำเภอ ส่วนผลิตภัณฑ์ที่มีความโดดเด่น ได้แก่ สับปะรดกวน ขนมังคุดชีสไส้สับปะรด ปลาอบสมุนไพร ผลิตภัณฑ์จากน้ำมันมะพร้าว เป็นต้น

ตารางที่ 4.7: ตารางเปรียบเทียบข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ตัวแทนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

	เอกสาร/ข้อมูล ของจังหวัด	ประวัติศาสตร์ ตำบล / บทเพลง	สัมภาษณ์ตัวแทน ระดับจังหวัด	สัมภาษณ์ตัวแทน ระดับตำบล	สัมภาษณ์ ตัวแทนกลุ่ม แม่บ้าน
ฉวีชัย	- สืบประวัติหวน - น้ำตาลทราย (จากอ้อย) - มะพร้าว - น้ำผึ้ง - น้ำปลา - เมืองชายทะเล - น้ำใจโอบอ้อมอารี	- เมืองชายทะเล	จำได้	จำได้	จำได้
ยุทธศาสตร์จังหวัด	- เมืองหลวงแห่ง - สืบประวัติ - ศูนย์กลาง - อุตสาหกรรมเหล็ก - เมืองท่องเที่ยว - ชายทะเล	- สืบประวัติ - เมืองชายทะเล	จำได้ (เมืองหลวงแห่ง สืบประวัติ)	จำไม่ได้	จำไม่ได้
ตราสัญลักษณ์	- พระที่นั่งคูหาคฤหาสน์ - เกาะหลัก	- เกาะหลัก	- จำได้ แต่ไม่เหมาะที่จะใช้ - ไม่สื่อความหมาย - ไม่เป็นสากล	- จำได้ - ไม่สื่อความหมายถึงการเป็นเมืองชายทะเล - ไม่เป็นสากล	- จำได้บางส่วน - สื่อความหมาย (มีภาพต้นตาล) - ไม่เป็นสากล (รายละเอียดมากเกินไป)
สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม	- ดันเกด - ชายทะเล - ป่าสงวนแห่งชาติ - ช้างป่ากุยบุรี / นกกายัง (นกเงือก) / ปูคีรีขันท์ - พระที่นั่งคูหาคฤหาสน์ - พระแสงศัสตราประจำเมืองประจวบฯ - ไฮเดิลหัวหิน - ระบำร่อนทอง	- เกาะหลัก - เกาะแรด - เกาะเหลื่อมตา - ม่องลาย - เขาช่องกระจก - แร่ทองคำ	- วัดไกลกังวล - เกาะหลัก - ทุกอำเภอติดทะเล	- พระที่นั่งคูหาคฤหาสน์ - เกาะหลัก	- วัดไกลกังวล - แร่ทอง อำเภอบางสะพาน
เอกลักษณ์ ที่คนทั่วไปรับรู้	- เมืองชายทะเล - วัดไกลกังวล	- เกาะเหลื่อมตา - ม่องลาย - เขาช่องกระจก	- วัดไกลกังวล - ไฮเดิลหัวหิน - เขาสามร้อยยอด	- จังหวัดที่แคบและชายทะเลยาวที่สุด - ปูลูกสืบประวัติมากที่สุด - วัดไกลกังวล	- วัดไกลกังวล - หอดูดาวหัวกอ

	เอกสาร/ข้อมูล ของจังหวัด	ประวัติคดีพิพาท ด้านเกษตร/ปศุสัตว์	สัมภาษณ์ตัวแทน ระดับจังหวัด	สัมภาษณ์ตัวแทน ระดับตำบล	สัมภาษณ์ ตัวแทนกลุ่ม แม่บ้าน
เอกลักษณ์ ที่ควรนำไป ประกอบคดีใน ทาง กฎหมาย	- เมืองชายทะเล	- เมืองชายทะเล	- ข้าวประจวบฯ - หอดูดาว ห้วยกอ	- ดอกเกด (แต่ควร เพิ่มสิ่งอื่นด้วย)	- ดอกเกด - เมือง 3 อำเภอ
ผลิตภัณฑ์ ที่โดดเด่น	- สับปะรด - อ้อย - มะพร้าว	- สับปะรด - อ้อย - มะพร้าว	- สับปะรด - มะพร้าว	- สับปะรด	- สับปะรด
ผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่น	- ผลิตภัณฑ์จาก สับปะรด - ผลิตภัณฑ์จากกล้วย - น้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์	-	- ขนมันปิ้งไส้ สับปะรด - มะพร้าวอบ - น้ำมันมะพร้าว บริสุทธิ์	- อุตสาหกรรม ถลุงเหล็ก	- สับปะรดกวน - ขนมันปิ้งไส้ ไส้สับปะรด - ปลาอบสมุนไพร

3. การวิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์

จากตารางเปรียบเทียบข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนของบุคคลในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าปัจจัยที่นำไปสู่การออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ประกอบด้วย

- เอกลักษณ์ของจังหวัด

จากข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนของบุคคลในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยได้นำ
ประเด็นหลักของคุณลักษณะที่สำคัญของสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ดี มาเป็นกรอบในการพิจารณา
เปรียบเทียบเพื่อให้ได้ข้อสรุปของสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดังนี้

ตารางที่ 4.8: ตารางเปรียบเทียบเพื่อสรุปสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

	มีความเฉพาะตัว	มีความแตกต่าง	สื่อความหมาย	การรับรู้/จดจำ
ตราประจำจังหวัด	✓	✓	-	-
วังไกลกังวล	✓	✓	✓	✓
พระที่นั่งคูหาตฤณาศน์	✓	✓	-	-
เมืองชายทะเล (อำเภอประจวบฯ)	✓	✓	✓	✓
ดอกเกด	✓	✓	-	-

จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้ แม้ว่าจะมีความเห็นที่แตกต่างกันในเรื่องเอกลักษณ์ของจังหวัด ไม่ว่าจะเป็น พระที่นั่งคูหาตฤหาสน์ วังไกลกังวล เมืองชายทะเล อ่าวประจวบฯ หรือดอกเกด ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำ สิ่งต่างๆ เหล่านี้มาเปรียบเทียบกัน โดยนำประเด็นคุณสมบัติสำคัญของการเป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่ดี มาเป็นกรอบในการพิจารณา ซึ่งจะเห็นได้ว่า วังไกลกังวล และการเป็นเมืองชายทะเลเป็นสิ่งที่น่าจะแสดง ถึงเอกลักษณ์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้ดี แต่เนื่องจากวังไกลกังวลเป็นวังที่ประทับของพระมหากษัตริย์ จึงไม่เหมาะที่จะนำมาใช้ในเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าแนวคิดของการเป็นเมือง ชายทะเลน่าจะมีความเหมาะสมและแสดงถึงความเป็นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้ดีกว่าสิ่งอื่น

- ผลผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่โดดเด่นของจังหวัด

แม้ว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จะมีผลผลิตทางการเกษตรที่เด่นอยู่ 2 อย่างคือ สับปะรด และมะพร้าวของ อำเภอทับสะแก แต่จากแนวคิดของจังหวัดที่มุ่งเน้นให้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นเมืองหลวงแห่งสับปะรด ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรที่จะเลือกผลผลิตทางการเกษตรคือสับปะรด ในการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

- ลักษณะของการเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง กล่าวคือ การใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับ ผลผลิตภัณฑ์นั้นๆ เช่น การใช้ชื่อ "สับปะรดปราณบุรี ประจวบคีรีขันธ์" เป็นต้น

- คุณลักษณะของสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ดี ได้แก่ ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว จดจำง่าย และสื่อความหมายถึงผลผลิตภัณฑ์และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ดังนั้น จากปัจจัยข้างต้น ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้ว่า สิ่งที่เหมาะสมนำมาเป็นองค์ประกอบในเครื่องหมายดังกล่าวคือ สับปะรด และจะนำแนวคิดเกี่ยวกับการเป็นเมืองชายทะเลมาใช้ประกอบในเครื่องหมายเพื่อแสดงความเป็น เอกลักษณ์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และมีชื่อกำกับว่า "สับปะรดปราณบุรี ประจวบคีรีขันธ์" โดยจะต้อง ออกแบบให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและจดจำง่าย

บทที่ 5

การออกแบบ

จากผลการวิจัยที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่เป็นตัวแทนระดับต่างๆของจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์นั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาดำเนินการออกแบบดังนี้

1. กำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบ
2. ออกแบบและพัฒนาแบบ
3. งานออกแบบที่เสร็จสมบูรณ์

เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดจังหวัดสมุทรสาคร

1. กำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบ

จากผลการวิจัยเพื่อค้นหาสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสมุทรสาครซึ่งประกอบด้วย ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด เมืองประมง เมืองท่าในอดีต และพันท้ายนรสิงห์ ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์เปรียบเทียบในประเด็นสำคัญของการเป็นสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ดี ประกอบด้วย ความเฉพาะตัว ความแตกต่าง การสื่อความหมาย และการรับรู้ / จดจำ พบว่าพันท้ายนรสิงห์มีคุณสมบัติเหล่านั้นครบถ้วนกว่าเอกลักษณ์อื่น ผู้วิจัยจึงได้ข้อสรุปว่า เอกลักษณ์ของจังหวัดสมุทรสาครคือพันท้ายนรสิงห์ และผลิตภัณฑ์ที่ควรขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดคือเครื่องเบญจรงค์

2. ออกแบบและพัฒนาแบบ

ผู้วิจัยและนักออกแบบได้ทดลองออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสาครตามข้อมูลที่ได้ โดยแบ่งแนวคิดเป็น 2 ทางคือ แนวทางแรกใช้ภาพที่เป็นรูปธรรม คือภาพกราฟิกตัดทอนรูปพันท้ายนรสิงห์ร่วมกับภาพกราฟิกตัดทอนรูปเครื่องเบญจรงค์ แนวทางที่ 2 ใช้ภาพนามธรรม คือวิเคราะห์คุณลักษณะของพันท้ายนรสิงห์ ที่เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงในด้านความซื่อสัตย์ ซื่อตรง แล้วนำไปใช้ร่วมกับภาพกราฟิกตัดทอนรูปเครื่องเบญจรงค์

จากแนวคิดทั้ง 2 แนวทางดังกล่าว ผู้วิจัยได้ทำงานร่วมกับนักออกแบบซึ่งได้ออกแบบภาพกราฟิกตัดทอนรูปเครื่องเบญจรงค์ และได้ลองตีความคุณลักษณะของพันท้ายนรสิงห์ ที่เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงในด้านความซื่อสัตย์ ซึ่งเป็นภาพนามธรรมแล้วเห็นว่าสื่อความหมายได้ยาก รวมทั้งได้ทดลองใช้ภาพเรือพระที่นั่ง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าไม่สามารถสื่อความหมายถึงพันท้ายนรสิงห์ได้ จึงย้อนกลับมาที่แนวความคิดแรก

ที่ใช้ภาพกราฟิกตัดทอนรูปพื้นท่ายนรสิงห์ร่วมกับภาพกราฟิกตัดทอนรูปเครื่องเบญจรงค์ โดยได้ทดลองใช้ภาพใบหน้าทั้งด้านหน้าและด้านข้าง ทั้งการใช้ภาพลายเส้น การให้น้ำหนักในส่วนขอบของใบหน้าทั้งหมด หรือให้น้ำหนักบางส่วน ทำที่สุดท้ายได้เลือกภาพลายเส้นใบหน้าด้านข้างที่ให้น้ำหนักเฉพาะส่วนที่เป็นหมวกนายท้ายเรือพระที่นั่ง วางซ้อนอยู่บนภาพกราฟิกตัดทอนรูปเครื่องเบญจรงค์ และเลือกใช้สีน้ำตาลทองที่อุปมาถึงงานฝีมืออันทรงคุณค่าที่มาจากภูมิปัญญาไทย เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับผลิตภัณฑ์ดังกล่าวด้วย

จากข้อมูลให้ผู้สัมภาษณ์ค่อนข้างเห็นด้วยกับการมีตัวอักษรกำกับ เพราะจะทำให้เกิดการรับรู้ได้ง่ายขึ้น ผู้วิจัยจึงทดลองใช้ตัวอักษร (Font) หลายๆ แบบ โดยพยายามเลือกให้สอดคล้องกับสัญลักษณ์กราฟิกและตัวผลิตภัณฑ์ รวมถึงมีความร่วมสมัย ใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า “Samutsakhon Benjarong” คู่กับภาษาไทยว่า “เบญจรงค์สมุทรสาคร” และเน้นชื่อภาษาอังกฤษให้มีขนาดใหญ่กว่าโดยมุ่งเน้นตลาดต่างประเทศมากกว่าตลาดในประเทศ

ภาพที่ 5.1 : พัฒนาการในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสาคร

3. งานออกแบบที่เสร็จสมบูรณ์

หลังจากที่ได้ทดลองปรับแบบกราฟิกและตัวอักษรหลายแบบ ท้ายที่สุดผู้วิจัยจึงได้แบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสาครที่มีรูปแบบมาจากกรอบแนวคิดที่ได้ข้อสรุปจากผลการวิจัยดังแบบในภาพ 5.2

ภาพที่ 5.2 : เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสาคร

เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสงคราม

1. กำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบ

จากผลการวิจัยเพื่อค้นหาสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งมีทั้งภาพกลองใบใหญ่ ลอยน้ำในตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด เมืองประมง เมืองสามน้ำ (แม่น้ำแม่กลอง) ตลาดน้ำอัมพวา (วิถีชีวิตชุมชน) ดอนหอยหลอด และสวนมะพร้าว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เปรียบเทียบในประเด็นสำคัญของการเป็นสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ดี ประกอบด้วย ความเฉพาะตัว ความแตกต่าง การสื่อความหมาย และการรับรู้ / จดจำ พบว่าสิ่งที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการดำรงชีวิตของประชากรในจังหวัดสมุทรสงครามได้แก่ แม่น้ำแม่กลองที่น้ำในแม่น้ำมีทั้ง น้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็มจึงมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เมืองสามน้ำ ทำให้เกิดวิถีชีวิตชุมชนที่มีความเฉพาะตัว และแตกต่างจากจังหวัดอื่นอย่างเห็นได้ชัด ผู้วิจัยจึงเห็นว่าเอกลักษณ์ของจังหวัดสมุทรสงครามน่าจะได้แก่ เมืองสามน้ำ ส่วนเรื่องของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น จากข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสงครามควรเป็นผลผลิตทางการเกษตรซึ่งได้แก่ มะพร้าว มากกว่าเป็นผลิตภัณฑ์อื่น

2. ออกแบบและพัฒนาแบบ

ผู้วิจัยและนักออกแบบได้ทดลองออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสงครามตามกรอบแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยจึงให้นักออกแบบทดลองออกแบบสัญลักษณ์เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสงครามที่มีคำหลัก (Key Word) คือ เมืองสามน้ำ และมะพร้าว ซึ่งนักออกแบบได้ออกแบบโดยใช้เส้น 3 เส้นแทนความหมายของน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม ในลีลาและสีสันทันที่ต่างกัน รวมถึงการใช้ลักษณะของตัวอักษร “S” ซึ่งเป็นอักษรตัวต้นของชื่อจังหวัดด้วย ส่วนภาพกราฟิกตัดทอนรูปผลมะพร้าว ได้ออกแบบเป็น 2 ลักษณะเพื่อเปรียบเทียบว่าแบบใดจะดูชัดเจนกว่ากัน โดยให้คงลักษณะการลอยน้ำ คล้ายกับรูปกลองลอยน้ำในตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด เพื่อให้เกิดการระลึกถึง (Recall) จังหวัดสมุทรสงครามได้ง่ายขึ้นด้วย

ภาพที่ 5.3 : พัฒนาการในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสงคราม

จากข้อมูลให้ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าการมีตัวอักษรกำกับ จะทำให้เกิดการรับรู้ได้ง่ายขึ้น ผู้วิจัยจึงกำหนดให้มีตัวอักษรกำกับว่า “มะพร้าวสมุทรสงคราม” วางอยู่ใต้สัญลักษณ์กราฟิกรูปลูกมะพร้าวที่วางบนเส้น 3 เส้น บนพื้นสีเขียวซึ่งเป็นสีของผลมะพร้าว และมีตัวอักษรกำกับที่เน้นชื่อภาษาอังกฤษ “Samutsongkhram Coconut” ให้มีขนาดใหญ่กว่าภาษาไทยที่ว่า “มะพร้าวสมุทรสงคราม” เพื่อการแข่งขันในตลาดต่างประเทศ

3. งานออกแบบที่เสร็จสมบูรณ์

หลังจากที่ได้ทดลองปรับแบบกราฟิกและตัวอักษรหลายแบบ ท้ายที่สุดผู้วิจัยจึงได้แบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสงครามที่มีรูปแบบมาจากกรอบแนวคิดที่ได้ข้อสรุปจากผลการวิจัยดังแบบในภาพ 5.4

ภาพที่ 5.4 : เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสงคราม

เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี

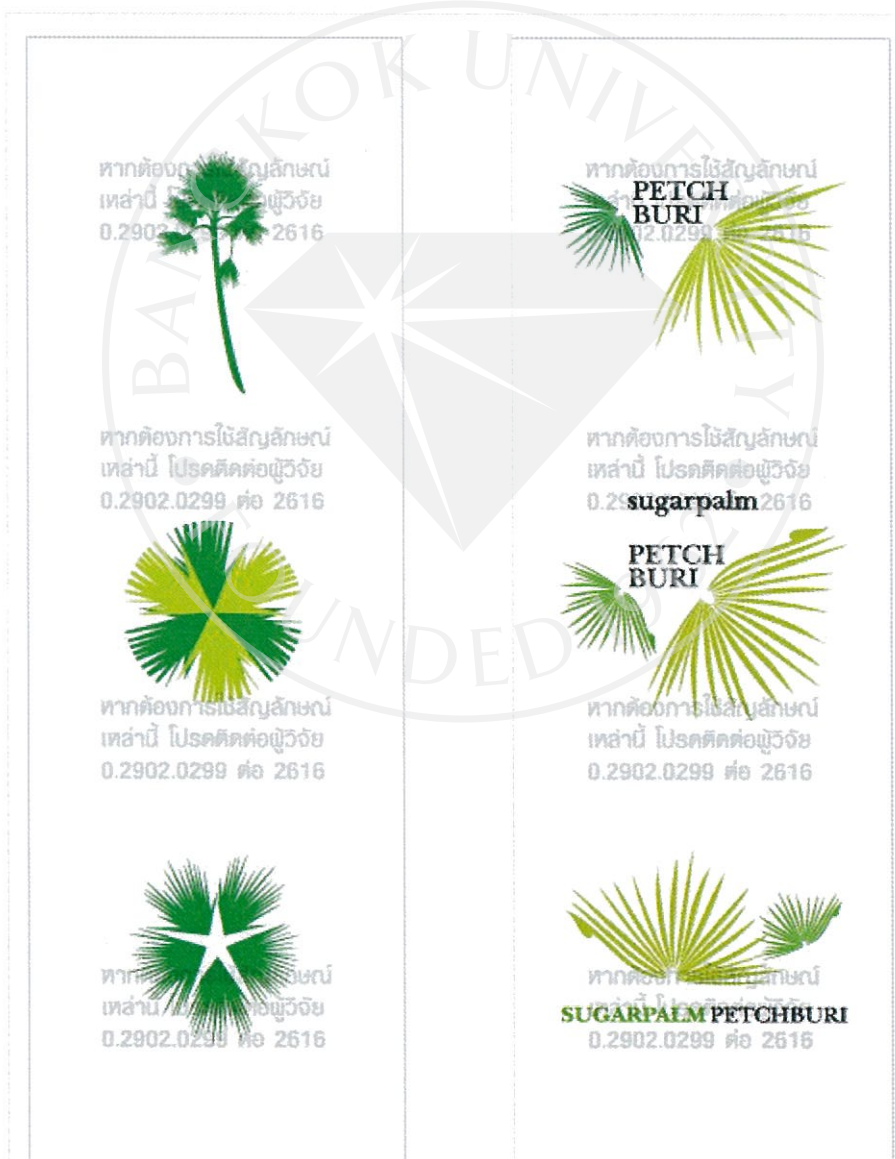
1. กำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบ

จากผลการวิจัยเพื่อค้นหาสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด ผู้วิจัยได้ข้อสรุปว่าต้นตาลโตนดคือเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี รวมถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ น้ำตาลโตนด เช่นกัน ดังนั้น ในกรณีนี้คำหลัก (Key Word) ในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงมีเพียงคำเดียวคือตาลโตนด

2. ออกแบบและพัฒนาแบบ

ผู้วิจัยและนักออกแบบได้ทดลองออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรีตามกรอบแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยจึงให้นักออกแบบทดลองออกแบบสัญลักษณ์เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ของจังหวัด โดยออกแบบเป็นภาพกราฟิกตัดทอนรูปต้นตาลโตนดทั้งต้น หรือเป็นภาพตัดทอนเฉพาะส่วนใบตาล รวมทั้งทดลองนำมาจัดวางในลักษณะต่างๆ เพื่อสร้างเป็นสัญลักษณ์ที่จดจำง่าย ทำง่ายที่สุด ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ภาพกราฟิกรูปใบตาล 2 ใบ และใช้สีเขียวซึ่งเป็นสีของใบตาลที่มีค่าน้ำหนักสีต่างกันเป็น 2 ระดับ แทนความหมายถึงผลผลิตทางการเกษตรและเอกลักษณ์ของจังหวัดไปพร้อมกัน ดังนั้น เพื่อสร้างความเฉพาะเจาะจงให้กับสัญลักษณ์นี้ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้สอดแทรกกลิ่นอายความเป็นไทยของงานศิลปกรรมสกุลช่างเมืองเพชรลงไปในงานออกแบบด้วย และมีตัวอักษรกำกับที่เน้นชื่อภาษาอังกฤษ “Petchburi Palm Sugar” ให้มีขนาดใหญ่กว่าภาษาไทยที่ว่า “น้ำตาลเมืองเพชร” แทนการใช้ชื่อเต็มของจังหวัดเพชรบุรี อันมีที่มาจากคำเปรียบเปรยที่ว่า “หวานเหมือนน้ำตาลเมืองเพชร” นั่นเอง

ภาพที่ 5.5 : พัฒนาการในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี

3. งานออกแบบที่เสร็จสมบูรณ์

หลังจากที่ได้ทดลองปรับแบบกราฟิกและตัวอักษรหลายแบบ ท้ายที่สุดผู้วิจัยจึงได้แบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี ที่มีรูปแบบมาจากกรอบแนวคิดที่ได้ข้อสรุปจากผลการวิจัย ดังแบบในภาพ 5.6

ภาพที่ 5.6 : เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี

เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

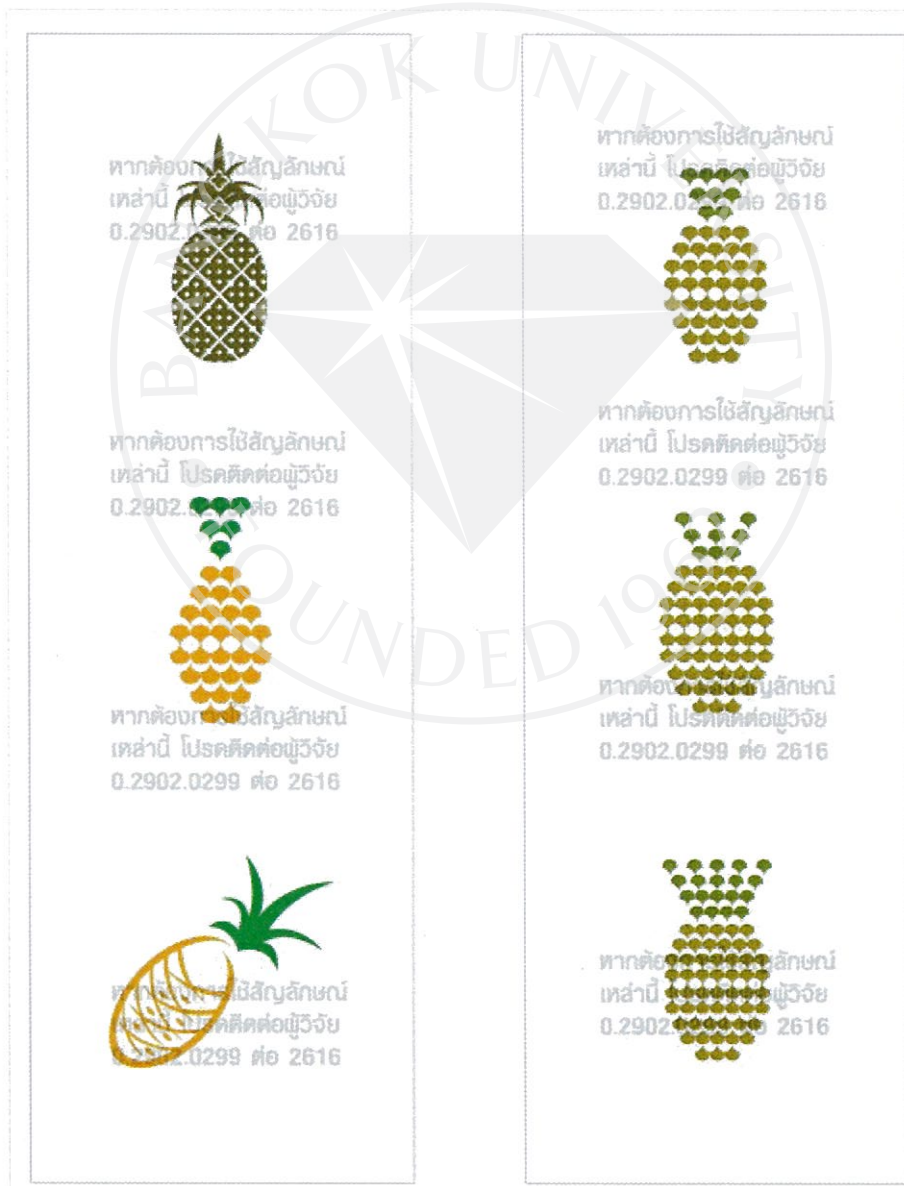
1. กำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบ

จากผลการวิจัยเพื่อค้นหาสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งมีทั้งตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด พระที่นั่งคูหาคฤหาสน์ วังไกลกังวล เมืองชายทะเล และดอกเกด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เปรียบเทียบในประเด็นสำคัญของการเป็นสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ดี ประกอบด้วย ความเฉพาะตัว ความแตกต่าง การสื่อความหมาย และการรับรู้ / จดจำ ผู้วิจัยพบว่าวังไกลกังวล และเมืองชายทะเล มีคุณสมบัติดังกล่าว แต่การใช้ที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดินในสัญลักษณ์นั้นเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นเมืองชายทะเล จึงน่าจะเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้ดีกว่า ส่วนเรื่องของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น จากข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดควรเป็นสับปะรด ซึ่งเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่ปลูกมากที่สุดในประเทศ

2. ออกแบบและพัฒนาแบบ

ผู้วิจัยและนักออกแบบได้ทดลองออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ตามกรอบแนวคิดที่มีคำหลัก (Key Word) คือสับปะรด และเมืองชายทะเล ผู้วิจัยจึงให้

นักออกแบบทดลองออกแบบสัญลักษณ์เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยออกแบบเป็นภาพกราฟิก ตัดทอนรูปผลสับปะรด ในแนวทางที่ต่างกัน ทั้งสื่อสารถึงความเป็นไทย ด้วยการนำลายไทยมาแทนลาย สับปะรด และใช้สีน้ำตาลทองที่แสดงถึงจังหวัดที่มีแร่ทองคำในอดีต หรือแนวทางที่แฝงความหมายถึงการ เป็นเมืองชายทะเล ด้วยการใชภาพกราฟิกที่เป็นรูปคลื่นน้ำเรียงต่อกันแทนลวดลายของตาสับปะรด และใช้ สีเหลืองและเขียวที่สดใสเพื่อสื่อความหมายตรงถึงผลสับปะรด และสื่อความหมายทางอ้อมถึงแสงแดด และความสดใสของเมืองชายทะเล โดยเน้นชื่อภาษาอังกฤษ “Prachuabkhirikhan Pineapple” ให้มี ขนาดใหญ่กว่าภาษาไทยที่ว่า “สับปะรดประจวบคีรีขันธ์” เช่นเดียวกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ของจังหวัดอื่น

ภาพที่ 5.7 : พัฒนาการในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3. งานออกแบบที่เสร็จสมบูรณ์

หลังจากที่ได้ทดลองปรับแบบกราฟิกและตัวอักษรหลายแบบ ทำที่สุดผู้วิจัยจึงได้แบบเครื่องหมายสิ่งป่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่มีรูปแบบมาจากการออกแบบแนวคิดที่ได้ข้อสรุปจากผลการวิจัยดังแบบในภาพ 5.8

ภาพที่ 5.8 : เครื่องหมายสิ่งป่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

สรุป

เครื่องหมายสิ่งป่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทยทั้ง 4 แบบนี้ เป็นเพียงตัวอย่างงานออกแบบ ที่ผู้วิจัยได้ทดลองทำขึ้นจากกรอบแนวคิดที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้เท่านั้น อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นเท่านั้น ยังต้องการงานวิจัยต่อยอดในส่วนของ การนำไปใช้งานจริง ที่จะต้องมีการปรับปรุงรูปแบบของเครื่องหมายอันเนื่องมาจากนโยบายและงบประมาณของจังหวัด ซึ่งจะมีผลต่องานออกแบบ ไม่ว่าจะเป็นชื่อที่ใช้ ตัวอักษร สี รวมถึงการรับรู้และจดจำ เครื่องหมายดังกล่าว โดยมีการติดตามประเมินผลถึงสัมฤทธิ์ผลของการออกแบบต่อการใช้งานเครื่องหมายเหล่านี้ด้วย

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยเพื่อการออกแบบและการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตร: ศึกษาเฉพาะกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย” ประกอบด้วย 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพและวิจัยเชิงปฏิบัติการซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ศึกษาปัจจัยที่กำหนดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย
2. วิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย
3. ออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้กับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย

ในบทนี้ จะกล่าวถึงการสรุปผลวิจัยและอภิปรายผลทั้งจากการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) และผลการวิเคราะห์ ตลอดจนข้อจำกัดของงานวิจัย ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อเสนอแนะต่องานวิจัยในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อค้นหาปัจจัยที่กำหนดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย โดยการวิเคราะห์เอกสารประกอบด้วย การวิเคราะห์ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด การวิเคราะห์ข้อมูลของจังหวัด ในประเด็นของสภาพทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม รวมถึงการวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรเด่นของจังหวัด แล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบ โดยผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้

จังหวัดสมุทรสาคร

1. ปัจจัยที่กำหนดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

จังหวัดสมุทรสาครแม้ว่าจะเคยเป็นจังหวัดที่ทำการค้าระหว่างไทยและจีนมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ปัจจุบันได้กลายเป็นศูนย์กลางการค้าอาหารทะเลที่สำคัญของประเทศ และเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก จังหวัดสมุทรสาครจึงได้เปลี่ยนภาพลักษณ์จากการเป็นเมืองท่ามาเป็นเมืองประมงเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากสัญลักษณ์เครื่องหมายรับรองผลิตภัณฑ์ของจังหวัดซึ่งทำขึ้นเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา มีงานช่างฝีมือที่สำคัญคือ การทำเครื่องเบญจรงค์ และมีบุคคลในประวัติศาสตร์ที่เป็นตัวอย่างของความซื่อสัตย์ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดคือพันท้ายนรสิงห์

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนของจังหวัดสมุทรสาครนั้น ระบุว่าเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัด ไม่จำเป็นจะต้องมีตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดร่วมอยู่ด้วย อาจใช้เพียงตัวอักษรชื่อของจังหวัดเพียงอย่างเดียว เพื่อให้สื่อสารได้ชัดเจนยิ่งขึ้นก็ได้และมีความเห็นค่อนข้างตรงกันว่าพันท้ายนรสิงห์คือเอกลักษณ์ของจังหวัด และเป็นตัวแทนที่สื่อความหมายถึงความเป็นจังหวัดสมุทรสาครได้ดีที่สุด และด้วยเหตุที่จังหวัดสมุทรสาครมีความชัดเจนในเรื่องความเป็นเมืองอุตสาหกรรมและประมงมากกว่าเป็นเมืองเกษตรกรรม จึงมีความเห็นตรงกันอีกประการหนึ่งว่า เครื่องเบญจรงค์ เป็นงานช่างฝีมือที่ควรจะนำไปขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสาคร

2. กรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดสมุทรสาคร

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก สรุปได้ว่าจังหวัดสมุทรสาครเด่นในเรื่องการเป็นศูนย์กลางการค้าอาหารทะเลทั้งสดและแปรรูป และงานช่างฝีมือที่มีชื่อเสียงคือการทำเครื่องเบญจรงค์มากกว่าด้านการเกษตร ดังนั้น หากจะเสนอสิ่งที่ควรนำมาขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยจึงเห็นว่าน่าจะเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องเบญจรงค์ เนื่องจากเป็นงานช่างฝีมือซึ่งแสดงถึงภูมิปัญญาไทยที่สืบทอดกันมาในชุมชน มากกว่าผลิตภัณฑ์อาหารทะเลซึ่งไม่มีความแตกต่างจากจังหวัดชายทะเลอื่นๆ ด้วยเหตุนี้ กรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสาคร จึงควรมีส่วนประกอบที่สำคัญ 2 ส่วนคือเครื่องเบญจรงค์ และพันท้ายนรสิงห์

3. การออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสาคร

ผู้วิจัยได้แบ่งแนวคิดในการออกแบบเป็น 2 ทางคือ แนวทางแรกใช้ภาพที่เป็นรูปธรรม คือภาพกราฟิกตัดทอนรูปพันท้ายนรสิงห์ร่วมกับภาพกราฟิกตัดทอนรูปเครื่องเบญจรงค์ แนวทางที่ 2 ใช้ภาพนามธรรม

คือวิเคราะห์คุณลักษณะของพันท้ายนรสิงห์ ที่เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงในด้านความซื่อสัตย์ เพื่อนำไปใช้ร่วมกับภาพกราฟิกตัดทอนรูปเครื่องเบญจรงค์

ผู้วิจัยได้ทำงานร่วมกับนักออกแบบซึ่งได้ออกแบบภาพกราฟิกตัดทอนรูปเครื่องเบญจรงค์ และได้ลองตีความคุณลักษณะของพันท้ายนรสิงห์ ที่เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงในด้านความซื่อสัตย์ ซึ่งเป็นภาพนามธรรมแล้วเห็นว่าสื่อความหมายได้ยาก รวมทั้งได้ทดลองใช้ภาพเรือพระที่นั่ง ซึ่งก็ไม่สามารถสื่อความหมายถึงพันท้ายนรสิงห์ได้ จึงกลับมาที่ความคิดแรกที่ใช้ภาพกราฟิกตัดทอนรูปพันท้ายนรสิงห์ร่วมกับภาพกราฟิกตัดทอนรูปเครื่องเบญจรงค์ ซึ่งได้ทดลองใช้ภาพใบหน้าทั้งด้านหน้าและด้านข้าง ทั้งภาพลายเส้นและการให้น้ำหนัก ท้ายสุดจึงได้เลือกภาพใบหน้าด้านข้างที่ให้น้ำหนักเฉพาะหมวกซึ่งเป็นเครื่องแบบของนายท้ายเรือพระที่นั่งในสมัยนั้น วางซ้อนอยู่บนภาพกราฟิกตัดทอนรูปเครื่องเบญจรงค์ และมีตัวอักษรกำกับว่า “เบญจรงค์สมุทรสาคร”

จังหวัดสมุทรสงคราม

1. ปัจจัยที่กำหนดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ประชากรของจังหวัดสมุทรสงครามมีวิถีชีวิตตามอิทธิพลของแม่น้ำแม่กลองที่ได้ชื่อว่า “เมืองสามน้ำ” คือมีทั้งน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดจึงเป็นรูปแม่น้ำแม่กลองที่ขนาบด้วยสวนมะพร้าว และมีกลองใบใหญ่ลอยน้ำอยู่ตรงกลางได้สัญลักษณ์ครุฑ สื่อความหมายถึงชื่อเรียกเดิมของจังหวัดคือ “แม่กลอง” และการเป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรขนาดใหญ่ของภาคกลาง ซึ่งมีพื้นที่เกือบครึ่งหนึ่งของจังหวัดทำสวนมะพร้าว จังหวัดสมุทรสงครามได้สร้างเครื่องหมายรับรองผลิตภัณฑ์คุณภาพมาตรฐานจังหวัดสมุทรสงครามเช่นเดียวกัน โดยนำตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดมาดัดแปลง ด้วยการดัดสัญลักษณ์ครุฑอันเป็นสัญลักษณ์ตราแผ่นดินและเครื่องหมายทางราชการออก แต่ส่วนอื่นยังคงเดิม

จังหวัดสมุทรสงครามมีโบราณสถานที่สำคัญคือ อุทยานพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย วัดอัมพวันเจติยาราม และวัดเพชรสมุทรวรวิหารซึ่งเป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่อบ้านแหลม รวมถึงงานช่างฝีมือที่สำคัญคือเครื่องเบญจรงค์ และเรือนไทยสมุทรสงคราม มีผลผลิตทางการเกษตรที่โดดเด่นของจังหวัดได้แก่ มะพร้าว ส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ ลิ้นจี่พันธุ์คอมพิวเตอร์ ส่วนผลิตภัณฑ์ที่สำคัญ ได้แก่ น้ำตาลมะพร้าว ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากกะลามะพร้าว เครื่องเบญจรงค์ และผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแปรรูป

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนของจังหวัดสมุทรสงครามนั้น สรุปได้ว่าบุคคลที่เป็นตัวแทนของจังหวัดเห็นว่าตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดสื่อความหมายถึงชื่อ “แม่กลอง” ได้ แต่หากต้องการความเป็นสากลควรใช้ชื่อ “จังหวัดสมุทรสงคราม” ส่วนสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนั้นมีความเห็นแตกต่างกัน

ออกไป อาทิ ตลาดน้ำอัมพวา เมืองสามน้ำ หลวงพ่อวัดบ้านแหลม พระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 2 และ ดอนหอยหลอด แต่มีความเห็นค่อนข้างตรงกันในเรื่องผลผลิตทางการเกษตรคือ ส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ ลิ้นจี่ พันธุ์ค่อมลำเจียก และมะพร้าว รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่มีความโดดเด่นของจังหวัด ได้แก่ น้ำตาลมะพร้าว และ อาหารทะเลแปรรูปต่างๆ

2. กรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดสมุทรสงคราม

จากผลการวิจัยข้อมูลเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งตัวแทนมีความเห็นค่อนข้างแตกต่างกัน จึงต้องอาศัยข้อมูลเอกสารมาช่วยในการกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบ กล่าวคือ สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนั้น ไม่ว่าจะเป็นตลาดน้ำอัมพวา เมืองสามน้ำ หรือดอนหอยหลอด หากพิจารณาให้ดีจะเห็นว่าล้วนมีที่มาจากแม่น้ำแม่กลองทั้งสิ้น เมื่อพิจารณาผลิตภัณฑ์เด่นของจังหวัดซึ่งได้แก่น้ำตาลมะพร้าว เปรียบเทียบกับผลผลิตทางการเกษตรซึ่งประกอบด้วยส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ ลิ้นจี่พันธุ์ค่อมลำเจียก และมะพร้าว จะเห็นได้ว่า แม้ว่าทางจังหวัดจะให้การสนับสนุนส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ แต่จังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดที่พื้นที่เกือบครึ่งจังหวัดทำสวนมะพร้าว และมีพันธุ์มะพร้าวขอซึ่งเป็นพันธุ์หายาก ดังนั้น เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลทั้งหมดที่ได้ ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบได้ว่าเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสงคราม ควรมีส่วนประกอบที่สำคัญ 2 ส่วนคือแม่น้ำแม่กลอง (เมืองสามน้ำ) และมะพร้าว

3. การออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสงคราม

ผู้วิจัยได้กำหนดแนวคิดในการออกแบบโดยแทนความหมายของแม่น้ำแม่กลอง (เมืองสามน้ำ) ด้วย ภาพนามธรรม โดยการใช้เส้นโค้ง 3 เส้นแทนความหมายของเมืองสามน้ำ และใช้ภาพกราฟิกตัดทอนรูปผลมะพร้าวลอยอยู่ในน้ำ โดยเลียนแบบภาพกลองลอยน้ำซึ่งเป็นตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด เสมือนเป็นการเชื่อมโยงเข้ากับสิ่งที่คุณมีความคุ้นเคยอยู่ก่อนแล้ว

จังหวัดเพชรบุรี

1. ปัจจัยที่กำหนดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่เป็นที่ตั้งของพระราชวังถึง 3 แห่ง ได้แก่ พระนครคีรี พระรามราชนิเวศน์ หรือพระราชวังบ้านปืน และพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน จึงถูกนำไปใช้เป็นตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดซึ่งด้านล่างของสัญลักษณ์เป็นภาพผืนนาที่มีต้นตาลโตนดขนานอยู่ทั้ง 2 ข้าง สะท้อนให้เห็นถึงการเป็นจังหวัดที่มีต้นตาลมากที่สุดในอดีต อย่างไรก็ตาม จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดเดียวในกลุ่มภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ที่ยังมิได้มีการสร้างเครื่องหมายรับรองผลิตภัณฑ์คุณภาพมาตรฐานของจังหวัด

จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงด้านงานศิลปกรรมสกุลช่างเพชรบุรี มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ตาลโตนดและชมพูเพชร และมีผลิตภัณฑ์ที่สำคัญคือ น้ำตาลโตนด ขนมไทยต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขนมหม้อแกง จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าขนมไทยต่างๆ ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเพชรบุรีล้วนผลิตจากน้ำตาลโตนดที่มีรสหวานหอม สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า หวานเหมือนน้ำตาลเมืองเพชร จังหวัดเพชรบุรีจึงค่อนข้างมีความชัดเจนในเรื่องผลิตภัณฑ์เด่นของจังหวัดคือน้ำตาลเมืองเพชร

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนของจังหวัดเพชรบุรีนั้น บุคคลที่เป็นตัวแทนของจังหวัดทุกท่านเห็นว่าตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดสื่อความหมายได้แม้จะไม่ใช่เป็นสากล แต่ไม่ควรใช้ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดร่วมกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เนื่องจากมีภาพพระราชวังร่วมอยู่ด้วย ทั้งนี้ จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดเดียวใน 4 จังหวัด ที่ตัวแทนมีความเห็นตรงกันอย่างชัดเจนว่าเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรีคือต้นตาล และหากจะมีการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จังหวัดเพชรบุรีจะขอขึ้นทะเบียนน้ำตาลโตนดอีกด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าจะใช้ต้นตาลเป็นสัญลักษณ์ในเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี

2. กรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดเพชรบุรี

จากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบได้ว่าสัญลักษณ์ในเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรีจะต้องเป็นรูปต้นตาลโตนด ซึ่งอาจจะเป็นภาพตัดทอนรูปต้นตาลทั้งต้น หรือนำเพียงบางส่วนของต้นตาลมาเป็นสัญลักษณ์ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากจังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงด้านสกุลช่างต่างๆ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าสัญลักษณ์ดังกล่าวน่าจะคงกลิ่นอายของความ เป็นไทยไว้ด้วย

3. การออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี

ผู้วิจัยได้กำหนดแนวคิดในการออกแบบโดยใช้ภาพกราฟิกรูปใบตาล แทนความหมายทั้งของผลิตภัณฑ์เด่นและเอกลักษณ์ของจังหวัด ด้วยการใช้ภาพกราฟิกตัดทอนรูปใบตาลที่สอดแทรกภาษาไทยไว้บางส่วน เพื่อให้คงกลิ่นอายของความเป็นสกุลช่างเพชรบุรี แต่ขณะเดียวกันก็ยังมีความเป็นสากลด้วย

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

1. ปัจจัยที่กำหนดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ พระที่นั่งคูหาคฤหาสน์ซึ่งสร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเกาะหลักซึ่งเป็นสถานที่ที่กองทัพเรือตั้งหลักวัดน้ำกลางอ่าวประจวบฯ เพื่อใช้ตรวจสอบระดับน้ำทะเลขึ้น-ลงในแต่ละวัน ด้วยเหตุนี้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์จึงได้นำสถานที่สำคัญทั้ง 2 แห่งนี้มาใช้เป็นองค์ประกอบหลักในตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด โดยใช้ภาพพระที่นั่งคูหาคฤหาสน์วางซ้อนกับภาพเกาะหลักวางอยู่เหนือรูปครุฑ ต่อมาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้สร้างสัญลักษณ์เครื่องหมายรับรอง “ของดีประจวบคีรีขันธ์” ขึ้น โดยนำรูปดอกเกดซึ่งเป็นต้นไม้ประจำจังหวัดมาเป็นสัญลักษณ์ แทนการใช้ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดที่มีชายทะเลยาวที่สุดคิดเป็นระยะทางกว่า 200 กิโลเมตร จึงมีแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลจำนวนมาก สอดคล้องกับวรรณกรรมตำนานพื้นบ้านเรื่องตามองลายซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นเมืองชายทะเลที่มีภูเขาและเกาะต่างๆ รวมทั้งเป็นที่ตั้งของ อุทยานวิทยาศาสตร์พระจอมเกล้า ณ หว้ากอ และวังไกลกังวล หัวหิน นอกจากนี้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังกำหนดยุทธศาสตร์จังหวัดที่ชัดเจนในเรื่องการเป็นเมืองหลวงแห่งสับปะรด โดยเป็นจังหวัดที่ปลูกสับปะรดมากที่สุดในประเทศ ผลผลิตทางการเกษตรเด่นของจังหวัดคือสับปะรด รองลงมาได้แก่ มะพร้าว และมีผลิตภัณฑ์เด่นของจังหวัดคือผลิตภัณฑ์จากสับปะรดและกล้วย น้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ เป็นต้น

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์นั้น ทุกท่านจำตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดได้ดี รวมทั้งรู้จักเครื่องหมายดอกเกดซึ่งเป็นเครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าของจังหวัด ส่วนเอกลักษณ์ของจังหวัดนั้น ตัวแทนแต่ละท่านจะมีความเห็นแตกต่างกัน แบ่งเป็น หอดูดาวอุทยานวิทยาศาสตร์พระจอมเกล้า ดอกเกด และเมือง 3 อ่าว ส่วนผลิตภัณฑ์เด่นคือ สับปะรดกวน ขนมปังชีสไส้สับปะรด ปลาอบสมุนไพร ผลิตภัณฑ์จากน้ำมันมะพร้าว เป็นต้น

2. กรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จากผลการวิจัยข้อมูลเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งตัวแทนมีความเห็นค่อนข้างแตกต่างกัน จึงต้องอาศัยข้อมูลเอกสารมาช่วยในการกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบ กล่าวคือ สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนั้น ไม่ว่าจะเป็น หอดูดาวอุทยานวิทยาศาสตร์พระจอมเกล้า ดอกเกด หรือเมือง 3 อ่าว เมื่อนำมาพิจารณาเปรียบเทียบกันจะพบว่า สิ่งที่คนทั่วไปรับรู้และระลึกถึงเป็นครั้งแรกคือความเป็นเมืองชายทะเล มากกว่าจะนึกถึงหอดูดาวอุทยานวิทยาศาสตร์พระจอมเกล้า หรือดอกเกดซึ่งอาจจะมีเพียงส่วนน้อยที่จะทราบว่า เป็นต้นไม้ประจำจังหวัด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะสื่อความหมายของการเป็นเมืองชายทะเล ร่วมกับผลผลิตทางการเกษตรซึ่งได้แก่สับปะรด ในสัญลักษณ์เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3. การออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้วิจัยได้กำหนดแนวคิดในการออกแบบโดยใช้ภาพกราฟิกตัดทอนรูปผลสับปะรด ที่สอดแทรกการสื่อความหมายของการเป็นเมืองชายทะเลร่วมอยู่ด้วย โดยการใช้ลักษณะของคลื่นน้ำเรียงต่อกันตามแบบลายของตาสับปะรด และใช้สีโทนร้อนเพื่อสื่อความหมายถึงแสงแดดและความสดใสของเมืองชายทะเล

อภิปรายผล

การใช้เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสหภาพยุโรป หรือเครื่องหมายรับรองของสหรัฐอเมริกา ล้วนแล้วแต่เพื่อวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรแก่ประเทศของตนทั้งสิ้น การที่ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปสามารถใช้เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ร่วมกันนั้น อาจเป็นเพราะประเทศเหล่านั้นมีความต่างกันที่ชัดเจนในเรื่องของดินฟ้าอากาศ และผลผลิตอันเนื่องมาจากพื้นที่ภูมิศาสตร์ เช่น แคมเปญของประเทศฝรั่งเศส หรือเนยแข็ง Parmesan ของประเทศอิตาลี เป็นต้น ซึ่งต่างจากจังหวัดแต่ละจังหวัดของไทย ที่แม้จะอยู่ในพื้นที่ภูมิศาสตร์ที่ใกล้เคียงกันแต่อาจมีผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรทับซ้อนกัน อันเนื่องมาจากสายพันธุ์ที่ต่างกัน ซึ่งทำให้เกิดผลผลิตที่มีรสชาติแตกต่างกันไป เช่น ส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ของสมุทรสงคราม ส้มโอขาวแตงกวาของชัยนาท ส้มโอบนครชัยศรี และส้มโอพันธุ์ทับทิมสยามของนครศรีธรรมราช เป็นต้น ดังนั้น การใช้เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แบบเดียวกัน อาจไม่สามารถให้ความคุ้มครองและสร้างความแตกต่างให้กับผลผลิตเหล่านั้นได้อย่างทั่วถึงด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าวิธีการของสหรัฐอเมริกาที่ใช้เครื่องหมายรับรองทำหน้าที่เสมือนเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น น่าจะสอดคล้องกับประเทศไทยมากกว่า

ในกรณีนี้ แทนที่จะใช้เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แบบเดียวกันที่เข้าร่วมกันทั้งประเทศ ผู้วิจัยเห็นว่าประเทศไทยควรใช้เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่ให้ความคุ้มครองผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่สามารถระบุพื้นที่ภูมิศาสตร์ในขนาดที่เล็กลงเป็นชุมชน จังหวัด หรือกลุ่มจังหวัดมากกว่าที่จะระบุในภาพกว้าง เพราะเห็นว่าการมีสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่ระบุพื้นที่ภูมิศาสตร์อย่างชัดเจนกำกับอยู่บนตัวผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตร จะส่งผลในแง่ของการรับรู้และจดจำในตัวสินค้านั้นร่วมกับแหล่งพื้นที่ภูมิศาสตร์ เช่นเดียวกับในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีอชิงตันแอปเปิ้ล ส้มจากรัฐฟลอริดา หรือหัวหอมวิดาเลียจากรัฐจอร์เจีย เป็นต้น เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ดังกล่าวเป็นเสมือนการชี้ให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตที่มีคุณภาพดีจะต้องมาจากพื้นที่ภูมิศาสตร์นี้เท่านั้น

หากพิจารณาในแง่การตลาด จะเห็นว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่กำลังเป็นที่ถกเถียงกันในแต่ละประเทศทุกวันนี้ นอกจากจะมีบทบาทในการให้ความคุ้มครองผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรให้กับประเทศของตนแล้ว ยังเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือผลิตภัณฑ์เกลือซึ่งเป็นสินค้าทั่วไป (Generic product) แต่เมื่อใส่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เข้าไป ก็สามารถเพิ่มมูลค่าในท้องตลาดได้อย่างมหาศาล โดยหลายๆประเทศในโลกต่างพยายามอ้างว่าแหล่งผลิตเกลือที่ดีต้องมีกระบวนการธรรมชาติและแร่ธาตุซึ่งมีรสชาติและคุณสมบัติเฉพาะที่แตกต่างเฉพาะตามพื้นที่ภูมิศาสตร์ในท้องถิ่นของตนเท่านั้น เช่น Indian Black Salt, Portugese Algarve Salt หรือ Australian Murray River Pink Flake Salt เป็นต้น ทั้งนี้ เกลือเหล่านั้นมีราคาสูงกว่าเกลือทั่วไปประมาณปอนด์ละ 30 เซ็นต์ (Business Week, 2004, p.142) แต่เมื่อพิจารณาถึงผลิตภัณฑ์เกลือของจังหวัดสมุทรสาครและสมุทรสงคราม จะพบว่าทั้ง 2 จังหวัดนี้ล้วนเป็นจังหวัดที่ทำนาเกลือด้วยวิธีเดียวกัน แต่กลับไม่สามารถสร้างจุดขายที่เพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้

ยิ่งไปกว่านั้น การที่จังหวัดสมุทรสาครและสมุทรสงครามเป็นจังหวัดชายทะเลเหมือนกัน ก็มีได้หมายความว่าจังหวัดเหล่านั้นจะต้องผลิตแต่สินค้าอาหารทะเลสดและแปรรูปเหมือนกัน การพยายามหาจุดเด่นของจังหวัดมาสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์โดยไม่ซ้ำกับจังหวัดอื่น จึงเป็นการสร้างเอกลักษณ์และสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติเฉพาะให้กับจังหวัด ทำให้ผู้บริโภครับรู้ว่าการต้องการสินค้าประเภทนี้ จะต้องซื้อจากจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัดใด แทนที่แต่ละจังหวัดจะนำเสนอและส่งเสริมสินค้าประเภทเดียวกันที่ขาดความแตกต่างและต้องแข่งขันกันเองเพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งทางการตลาดอย่างน่าเสียดาย

อย่างไรก็ตาม การที่จังหวัดทั้ง 4 จังหวัดในกลุ่มภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทยมีทำเลที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อกัน รวมทั้งเป็นจังหวัดที่อยู่ติดทะเลเหมือนกัน อาชีพของประชากรใน 4 จังหวัดจึงค่อนข้างมีความคล้ายคลึงกัน ดังนั้น การค้นหาภาพลักษณ์รวมถึงเอกลักษณ์ที่ชัดเจนของจังหวัดจึงเป็นสิ่งที่ยาก เนื่องจากบางจังหวัดอาจมีภาพลักษณ์ซ้อนกัน เช่น จังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดที่

มีภาพลักษณ์ของการเป็นเมืองชายทะเลเหมือนกัน หรือการที่จังหวัดสมุทรสาครและสมุทรสงครามเป็นจังหวัดที่มีภาพลักษณ์ของเมืองประมง และมีงานฝีมือคือการทำเครื่องเบญจรงค์เหมือนกัน เป็นต้น ในกรณีนี้ การวิจัยเชิงลึกทั้งจากเอกสารและการสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อค้นหาเอกลักษณ์ของแต่ละจังหวัดเพื่อนำมาพัฒนาเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงมีความสำคัญอย่างสูง

ตัวอย่างเช่นในกรณีของเครื่องเบญจรงค์ แม้ว่าผู้วิจัยจะพบผลสรุปจากการวิจัยว่าจังหวัดสมุทรสาครมีความโดดเด่นในเรื่องงานฝีมือเครื่องเบญจรงค์ แต่ในความเป็นจริงแล้วทั้ง 2 จังหวัดอาจมีความเป็นช่างฝีมือเท่าเทียมกัน แต่เนื่องจากตัวแทนกลุ่มแม่บ้านของจังหวัดสมุทรสาครที่ให้สัมภาษณ์เป็นกลุ่มแม่บ้านที่ผลิตเครื่องเบญจรงค์ ในขณะที่ตัวแทนกลุ่มแม่บ้านของจังหวัดสมุทรสงครามที่ให้สัมภาษณ์เป็นกลุ่มแม่บ้านที่ทำผลิตภัณฑ์อาหารซึ่งได้แก่น้ำพริกต่างๆ จึงอาจทำให้ข้อมูลมีความคลาดเคลื่อนได้ ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ที่ได้รับเลือกให้เป็นผู้ผลิตชุดเบญจรงค์ของที่ระลึกสำหรับผู้นำประเทศต่างๆ ในการประชุม APEC ที่จัดขึ้นที่ประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2546 กลับเป็นเบญจรงค์ปั้นสุวรรณหอมของจังหวัดสมุทรสงคราม แทนที่จะเป็นเครื่องเบญจรงค์จากจังหวัดสมุทรสาคร ด้วยเหตุนี้ หากต้องการให้ได้ผลงานวิจัยที่มีความเที่ยงตรงมากขึ้น อาจจำเป็นต้องเพิ่มกลุ่มตัวแทนที่สัมภาษณ์ให้ครอบคลุมมากขึ้น หรือผู้วิจัยอาจจำเป็นต้องฝังตัวหรือลงพื้นที่ให้มากขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความแม่นยำและมีความลำเอียงในการให้ข้อมูลน้อยที่สุด ซึ่งกรณีเครื่องเบญจรงค์นี้ หากมีการทำวิจัยต่อไปการกำหนดพื้นที่ภูมิศาสตร์อาจมีใช่เพียงแต่จังหวัดสมุทรสาคร แต่อาจรวมถึงกลุ่มจังหวัดสมุทรสาครและสมุทรสงครามก็เป็นได้

นอกจากประเด็นการมีภาพลักษณ์ซ้อนแล้ว ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มคนในจังหวัดที่น่าจะเป็นผู้ที่รู้ข้อมูลของจังหวัดดีที่สุุดนั้น อาจให้ข้อมูลที่ไมครอบคลุมเท่าที่ควร ทั้งนี้ คนในจังหวัดอาจมีความโน้มเอียงในการให้ข้อมูลเชิงบวกหรือเข้าข้างจังหวัดของตนมากกว่าปกติ ดังนั้น การสัมภาษณ์เพิ่มเติมกลุ่มคนนอกจังหวัดซึ่งอาจจะอาศัยหรือไม่อาศัยอยู่ในจังหวัดนั้นๆ ก็ตาม อาจให้ข้อมูลเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของจังหวัดในสายตาคนภายนอก ซึ่งน่าจะส่งผลดีต่อแนวทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ในจังหวัดนั้นๆ มากกว่าจะศึกษาเฉพาะข้อมูลด้านเดียวจากเฉพาะคนในจังหวัด

นอกจากนั้น เอกลักษณ์ของจังหวัดที่ได้จากการสัมภาษณ์ตัวแทนแต่ละจังหวัดนั้น อาจเป็นความเห็นของคนรุ่นเก่าที่มีความเห็นเชิงอนุรักษ์นิยมซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดร่วมสมัยของคนรุ่นใหม่ เช่น การใช้รูปดอกเกดเป็นสัญลักษณ์ในเครื่องหมายรับรองของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อันเนื่องมาจากเป็นต้นไม้ประจำจังหวัด ข้อสรุปที่ว่าพันท้ายนรสิงห์คือเอกลักษณ์ของจังหวัดสมุทรสาคร หรือเอกลักษณ์ของจังหวัดสมุทรสงครามคือเมืองสามน้ำ เป็นต้น ทั้งนี้ คนรุ่นใหม่อาจไม่คุ้นเคยกับสัญลักษณ์ดังกล่าว และไม่สามารถเชื่อมโยงสัญลักษณ์เหล่านั้นเข้ากับจังหวัดนั้นๆ ได้ ทั้งนี้อาจสรุปได้ว่าเอกลักษณ์ที่ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุถึงมักมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของจังหวัด ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับความเห็นของคนรุ่นใหม่ซึ่ง

อาจไม่มีความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ของจังหวัดเท่ากับคนรุ่นเก่า ดังนั้น ในการเพิ่มกลุ่มตัวแทนสำหรับงานวิจัยคราวต่อไป จึงควรพิจารณาถึงอาชีพและอายุของผู้ให้ข้อมูลด้วย

จากผลการวิจัย ยังเป็นที่น่าสังเกตว่าสิ่งที่แต่ละจังหวัดนำมาใช้ในตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดมักจะเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ อาทิ พระราชวังทั้ง 3 แห่งในตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดเพชรบุรี พระที่นั่งคูหาคฤหาสน์ในตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ หรือพระบรมราชานุสาวรีย์ รัชกาลที่ 2 เป็นต้น หรือมีฉะนั้นก็เป็นสิ่งเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนา เช่น หลวงพ่อวัดบ้านแหลม ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าไม่เหมาะสมที่จะนำมาเป็นสัญลักษณ์ในเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เนื่องจากเป็นที่เคารพของคนทั่วไป

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งในส่วนของการออกแบบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้แก่ รูปแบบและการออกแบบ กล่าวคือ เมื่อพิจารณาตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดจะพบว่าส่วนใหญ่มักจะมีลักษณะคล้ายภาพประกอบ และยังยึดติดกับการให้ข้อมูลที่เป็นประวัติศาสตร์ของจังหวัด เมื่อจะนำไปใช้ในเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งต้องการความเป็นสากล ภาพประกอบเหล่านั้นไม่สามารถสื่อสารให้ผู้ที่ไม่เคยรู้จักจังหวัดนั้นๆ เข้าใจได้ เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นเครื่องหมายที่ประเทศในสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกาสร้างขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ทางการตลาดและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า เครื่องหมายดังกล่าวจึงเปรียบเสมือนเครื่องหมายการค้าที่ต้องการสร้างการรับรู้และจดจำในเวลาอันสั้น การใช้ภาพที่มีรายละเอียดมาก อาจทำให้รับรู้และจดจำได้ยากกว่า ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าการใช้ภาพกราฟิกตัดทอนที่มีรายละเอียดน้อย จะทำให้สัญลักษณ์นั้นจดจำได้ง่ายกว่า รวมถึงสอดคล้องกับคุณสมบัติของการเป็นสัญลักษณ์ที่ดีและมีความเป็นสากลด้วย

ผู้วิจัยยังเห็นว่า ควรมีการทดลองใช้และทดสอบเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก่อนนำไปใช้จริง เพื่อประเมินผลว่าเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นๆ มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดในประเด็นของการรับรู้และการจดจำเครื่องหมาย รวมถึงการสื่อความหมาย ความเป็นสากล รวมถึงการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ผลิตภัณฑ์ของจังหวัดนั้นๆ ซึ่งหากผลทดลองออกมาเชิงบวก ก็จะเป็นพื้นฐานการพัฒนาเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดในกลุ่มจังหวัดอื่นๆ ต่อไป นอกจากนี้ เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ควรมีรูปแบบที่ยืดหยุ่นและเปิดกว้าง เพื่อสามารถปรับเปลี่ยนได้ในอนาคต หากรูปแบบการค้าและการตลาดของประเทศและของโลกเปลี่ยนแปลงไป เช่น อาจนำเครื่องหมายดังกล่าวไปใช้ร่วมกับสัญลักษณ์สำหรับสินค้าไทย (Thailand's Brand) ที่ออกแบบโดยกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ได้ และแม้ว่าในอนาคตข้างหน้าประเทศในภูมิภาคอาเซียนจะรวมตัวกันเพื่อแข่งขันทางการค้ากับกลุ่มประเทศตะวันตกก็ตาม ก็อาจมีความจำเป็นต้องปรับเครื่องหมายโดยวิธีการระบุพื้นที่ภูมิศาสตร์ใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับข้อตกลงความร่วมมือระหว่างสมาคมประชาชาติอาเซียน ซึ่งอาจมีความคล้ายคลึงกับข้อตกลงของกลุ่มสหภาพยุโรป หากเป็นเช่นนั้น เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้

ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวอาจถูกลดบทบาทลงเป็นเพียงเครื่องหมายรับรองอันหนึ่งที่ใช้ร่วมกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของอาเซียนก็เป็นได้

แม้ว่าในอนาคตอันใกล้นี้ประเทศต่างๆทั่วโลก อาจมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ทางการตลาดการให้ความคุ้มครองสินค้าหรือผลิตภัณฑ์โดยใช้เครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรืออาจเปลี่ยนรูปแบบหรือวิธีการเพื่อการแข่งขันทางการค้ามากขึ้น เครื่องหมายดังกล่าวจึงอาจจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย แต่ไม่ว่าจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร หากประเทศไทยเราสามารถสร้างสินค้าให้มีคุณลักษณะเฉพาะและมีความแตกต่างได้ ก็ย่อมจะมีข้อได้เปรียบที่สามารถแข่งขันทางการค้าในตลาดโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อจำกัดของงานวิจัย

1. งานวิจัยครั้งนี้กำหนดกลุ่มบุคคลที่ให้สัมภาษณ์เชิงลึก เป็นตัวแทนในแต่ละระดับของจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และประธานกลุ่มแม่บ้าน ซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาอันเนื่องมาจากการะงานของแต่ละท่าน การสัมภาษณ์บุคคลที่ได้รับมอบหมายจึงอาจทำให้ได้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนบ้าง นับเป็นปัจจัยหนึ่งที่ผู้วิจัยไม่สามารถควบคุมได้
2. กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยครั้งนี้เป็นกลุ่มคนที่เป็นระดับผู้นำของจังหวัดและชุมชน ด้วยเหตุนี้กลุ่มตัวแทนนี้จึงมีแนวโน้มที่จะมีความคุ้นเคยกับเครื่องหมายและสัญลักษณ์ต่างๆค่อนข้างสูง และอาจให้ข้อมูลที่เอนเอียงของจังหวัดเพียงด้านเดียว ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จึงอาจมีความคลาดเคลื่อนได้
3. งานวิจัยครั้งนี้ยังขาดข้อมูลอีกหลายส่วนที่จะทำให้งานวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งเกิดจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเวลา ทุนวิจัย รวมถึงการตระหนักถึงความสำคัญของจังหวัดหรือหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรภาครัฐ

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงบทบาท และความสำคัญของเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในตลาดการค้าเสรีที่นับวันจะทวีความรุนแรงขึ้น ซึ่งไม่อาจปฏิเสธได้ว่าเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดวิธีหนึ่งในการสร้างมูลค่าเพิ่ม และให้ความคุ้มครองแก่สินค้าของแต่ละประเทศ โดยมุ่งเน้นการให้ความคุ้มครองผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรที่มีความเชื่อมโยงกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ หรือมีที่มาจากภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน อันจะส่งผลให้ผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตดังกล่าวมีความแตกต่างไม่ว่าในแง่คุณลักษณะ คุณภาพ วิธีการผลิต วัตถุดิบ

ด้วยเหตุนี้ องค์การภาครัฐจึงควรหันมาให้ความสนใจและเร่งดำเนินการอย่างจริงจังและเต็มรูปแบบ กล่าวคือ แต่ละจังหวัดควรเร่งหาจุดเด่นในตัวผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตรของตน โดยพิจารณาจากสภาพที่เป็นอยู่จริง ไม่ลอกเลียนแบบผู้อื่น และควรเร่งดำเนินการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อมิให้ประเทศไทยเราต้องสูญเสียความเป็นแหล่งกำเนิดของผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตร ดังเช่นที่เคยสูญเสียความเป็นแหล่งกำเนิดของข้าวหอมมะลิไปแล้ว นอกจากนี้ จังหวัดควรเร่งให้ความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรของจังหวัดในทุกระดับ เพื่อให้สามารถให้คำแนะนำแก่ประชาชนได้อย่างถูกต้อง และตระหนักถึงการรักษาคุณภาพและมาตรฐานของสินค้า มีการวิจัยและพัฒนาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยมีการตรวจสอบและติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมถึงมีการวางแผนการตลาดที่ดีเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยครั้งต่อไป ควรเพิ่มกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายมากขึ้น เช่น เพิ่มตัวแทนระดับองค์การบริหารส่วนตำบลและกลุ่มแม่บ้าน เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือขึ้น
2. ควรเพิ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นคนในชุมชนนั้นๆ ด้วย แทนที่จะสัมภาษณ์เฉพาะประธานกลุ่มแม่บ้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่กว้างขวางมากขึ้น
3. การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดซึ่งเป็นเอกสารที่เป็นทางการ อาจให้ข้อมูลเชิงบวกเพียงอย่างเดียว ในงานวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มการวิเคราะห์เอกสารที่ไม่เป็นทางการด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่กว้างขวางขึ้น
4. ในงานวิจัยครั้งต่อไป ควรเพิ่มกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนรุ่นใหม่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น

บรรณานุกรม

กระทรวงพาณิชย์. กรมทรัพย์สินทางปัญญา. พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ.2546.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย, 2548.

ขวัญใจ กุลกำธร. "สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์: ประสบการณ์จากยุโรป." วารสารทรัพย์สินทางปัญญา 1.10
(กรกฎาคม-กันยายน 2549): 4-5.

สุรินทร์ บัวงาม. บันทึกตำนานเมืองปราณบุรี. สภาวัฒนธรรมอำเภอปราณบุรี ประจวบคีรีขันธ์: ม.ป.ท.,
2544.

สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี. ยุทธศาสตร์จังหวัดเพชรบุรี: หลักการและแนวคิด ปีพุทธศักราช 2547-2548.
เพชรบุรี: ม.ป.ท., 2548.

กระทรวงพาณิชย์. กรมทรัพย์สินทางปัญญา. "ความรู้เบื้องต้นเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์." 2547.
ipthailand.org. มีนาคม 2549. <http://www.ipthailand.org/dip/index.php?option=com_content&task=view&id=82&Itemid=586>.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. "ข้อมูลทั่วไปจังหวัดประจวบคีรีขันธ์." dmcr.go.th. พฤษภาคม 2549.
<<http://www.dmcr.go.th/DCLM/Download Alldata/doc/prachuapkhirikhan.doc>>.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ."วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์
เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดสมุทรสาคร." 2542. samutsakhon.go.th.
กุมภาพันธ์ 2549. <http://www.samutsakhon.go.th/html_css/history.htm>.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ."วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์
เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดสมุทรสงคราม." 2542. samutsongkhram.go.th.
กุมภาพันธ์ 2549. <http://www.samutsongkhram.go.th/html_css/history.htm>.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ."วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์
เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดเพชรบุรี." 2542. petchburi.go.th.
กุมภาพันธ์ 2549. <http://www.petchburi.go.th/html_css/history.htm>.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. "วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์
เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์." 2542. prachuapkhirikhan.go.th
กุมภาพันธ์ 2549. <http://www.prachuapkhirikhan.go.th/html_css/history.htm>.

คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ. "สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัด
เพชรบุรี." thaitambon.com. เมษายน 2549. <<http://www.thaitambon.com/otopweb/totopamplist.asp?ProvCode=76>>.

เครือข่ายกาญจนาภิเษก. kanchanapisek.or.th. มีนาคม 2549.
<<http://kanchanapisek.or.th/kp8/smk/smk305b.html>>.

จังหวัดสมุทรสาคร. samutsakhon.go.th. มีนาคม 2549.
<http://www.samutsakhon.go.th/data/data_index/index_1/index_2.htm>.

จังหวัดสมุทรสงคราม. webhost.cpd.go.th. มีนาคม 2549
<<http://webhost.cpd.go.th/samutsongkram/1.htm>>.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. สำนักวิทยบริการ, "ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบ
คีรีขันธ์." gold.rajabhat.edu. เมษายน 2549.
<<http://gold.rajabhat.edu/rLocal/stories.php?topic=5>>.

สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี. กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร. "จังหวัดเพชรบุรี."
phetchaburi.go.th. เมษายน 2549. <<http://www.phetchaburi.go.th>>.

สำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร. "ข้อมูลทั่วไปจังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์." prachuapkhirikhan.go.th. พฤษภาคม 2549.
<<http://www.prachuapkhirikhan.go.th/data/general.htm>>.

สำนักงานศิลปากรที่ 1, ราชบุรี. "โบราณสถานและแหล่งโบราณคดีสำคัญ." fad1.go.th. มีนาคม 2549.
<<http://www.fad1.go.th/watampawan.htm>>.

สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์. ThaiTambon.com. เมษายน 2549. <<http://ThaiTambon.com> 2000>.

สัมภาษณ์

ชัยยันต์ อยู่ศิริ. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวง. สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2549.

ธีรศักดิ์ พานิชวิทย์. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ. สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2549.

ประจวบ รอดดารา. ประธานกลุ่มแม่บ้านตำบลบางโพธิ์ และประธานกลุ่มสตรีอำเภอเมือง. สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2549.

ภาควัฒน์ ภคพงศ์พันธุ์. นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 8ว. สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2549.

มาลี ชื่นจิต. ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบางแก้ว. สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2549.

สมพงษ์ รอดดารา. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางโพธิ์. สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2549.

สยมพร ลิ้มไทย. ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี. สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2549.

สาโรจน์ นรชัย. หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนา สำนักงานพัฒนาชุมชน. สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2549.

สุคนธ์ สุขอนุเคราะห์. ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร่องแก้ว และประธานแม่บ้านเกษตรกรระดับจังหวัด. สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2549.

สุดสาคร ภัทรกุลนิษฐ์. เกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม. สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2549.

เสน่ห์ อาจพันธุ์. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหลัก. สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2549.

อัญพรกานต์ สังวาลย์เพชร. เลขานุการกลุ่มองค์กรสตรีจังหวัดเพชรบุรี. สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2549.

Bibliography

Mollerup, Pier. **Marks of Excellence**. London: Phaidon Press Ltd., 1997.

Agarwal, Sanjee & Barone, Michael J. "Emerging Issues for Geographical Indication Branding Strategies." **MATRIC Research Paper**. 05- MRP 9. (January 2005): 1-5. May, 2006
< <http://www.card.iastate.edu/publications/DBS/PDFFiles/05mrp9.pdf>>.

Allgrove, Ben. "Regulation and Brand Value." **Journal of Intellectual Property Law & Practice**. Vol.1, No.10. (February 2006): 645-658. July, 2007 <<http://jiplp.oxfordjournals.org/cgi/content/full/1/10/645?maxtoshow=&HITS=10&.>>>.

Anthony, Susan. "Certification and Collective Marks: A Trademark Approach to Geographical Indications." May, 2006 < <http://www.ipthailand.org/Images/Tahi/gif/susan2.ppt> >.

Babcock, Bruce A. & Clemens, Roxanne. "Geographical Indications and Property Rights: Protecting Value-Added Agricultural Products." **MATRIC Briefing Paper**. 04-MBP7. (May, 2004): 1-3. November, 2006 <<http://www.geographicindications.com>>.

Bholey, Mihir. "Culture and Design." **Design Plus**. Vol.19. (December 2005): May, 2006
<http://www.nid.edu/news_emagazinedp19_cd.htm>.

Boizot-Szantai, Christine., Lecocq, Sebastien., and Marette, Stephan. "Common Labels and Market Mechanisms." **Working Paper 05-WP 405**. **Iowa Ag Review**. (September 2005): May, 2006 <<http://www.card.iastate.edu/publications/DBS/PDFFiles/05.pdf>>.

Carboni, Anna. "The Overlap between Registered Community Designs and Community Trade Marks." **Journal of Intellectual Property Law & Practice**. Vol.1, No.4. (February 2006): 256-265. July, 2007 <<http://jiplp.oxfordjournals.org/cgi/content/full/1/4/256?maxtoshow=&HITS=10&.>>>.

Department of Export Promotion. "Thailand's Brand." May, 2006 <<http://www.dep.thai.go.th>>.

"Geographical Indication: How is it benefit for Thais." **IPAA Newsletter**. Vol.2, No.6
(December 2003): May, 2006<<http://www.ipaa.or.th>>.

Ghosh, Shri Shirsendu."Relevance of Geographical Indication for Indian Crafts." **Design Plus**.
Vol.19 (December 2005): May,2006<http://www.nid.edu/news_emagazinedp19_rgic.htm>.

Hartmann, Malte."Reference to a Protected Geographical Indication on a Composite Food
Product." **Journal of Intellectual Property Law & Practice**. Vol.1, No.5. (March2006):
306-307. May, 2006 <<http://jiplp.oxfordjournals.org/cgi/content/full/1/5/306>>.

Hayes, Dermot J., Lence, Sergio H., and Stoppa.Andrea."Farmer-Owned Brands?"**Iowa Ag
Review**. (March 2003): May, 2006 <<http://www.card.iastate.edu/publications/synopsis.aspx?id=468>>.

Lillywhite, Jay M., Allison, Candra., and Rodriguez, Anita G. "Regional Branding in a Global
Marketplace" **New Mexico Chile Task Force: Report 21**.(2005): 1-7. May,2006
<<http://www.cahe.nmsu.edu/pubs/research/horticulture/CTF21.pdf>>.

Marette, Stephan., Clemens, Roxanne., and Babcock, Bruce A. "The Recent International and
Regulatory Decisions about Geographical Indications" **MATRIC Working Paper**.
07-MWP 10. (January 2007): May, 2007<<http://www.matric.iastate.edu>>.

Shelagonkar, Meena. "A Patent for Everybody." **India Together**. (November, 2001): May, 2006
<<http://www.indiatogether.org/economy/trade/articles/gi.htm>>.

Sujintaya, Say.,and Kayasit, Piyawat. "Thailand's First Geographical Indication Act".(December,
2000): May, 2006 <http://www.tillekeandGibbins.com/publications/pdf/geographical_indication_act.pdf>.

Toyosaki, Reiko. "Global Trend on GI and Japanese Situation." *IPAA Newsletter*. Vol.2, No.6 (December 2003):13. May, 2006 <<http://www.ipaa.or.th>>.

United States Patent and Trademark office. "Geographical Indication Protection in the United States." May,2006<http://www.uspto.gov/web/offices/dcom/olia/globalip/pdf/gi_system.pdf>.

"UPOV Report on The Impact of Plant Variety Protection." *UPOV Publication*. No.353 (E) (August 2006): 10 -12. May, 2006 <<http://www.upov.int/en/news/index.html>>.

WIPO Magazine Editorial Staff, Communications and Public Outreach Division.
 "Geographical Indications: From Darjeeling to Doha." *WIPO Magazine*. Vol.4. (July/August 2007): August, 2007 <http://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2007/04/article_0003.html>.

World Intellectual Property Organization. "What is a Geographical Indication?" *WIPO Publication*. No.L450GI/E May, 2006 <<http://www.wipo.int>>.

World Intellectual Property Organization. "Understand Copyright and Related Rights." *WIPO Publication*. No.909(E). May, 2006 < <http://www.wipo.int>>.

World Trade Organization. "Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights: Annex IC." 1994. Geneva, Switzerland. May, 2006 <http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips.pdf>.

แบบสอบถาม

โครงการวิจัยเรื่อง ปัจจัยเพื่อการออกแบบ และการออกแบบเครื่องหมาย
สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตทางการเกษตร:
ศึกษาเฉพาะกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (กลุ่มที่ 2) ของประเทศไทย

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ _____ ปี
3. การศึกษา
☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรี
☐ สูงกว่าปริญญาตรี ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) _____
4. ระยะเวลาการทำงาน _____ ปี
5. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และเครื่องหมายรับรองประเภทอื่นๆ

	ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่แน่ใจ	หมายเหตุ
ท่านรู้จักเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือไม่				
ท่านทราบถึงความสำคัญของเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือไม่				
ท่านรู้จักเครื่องหมายเหล่านี้หรือไม่				
- เครื่องหมาย Thailand's Brand				
- เครื่องหมาย OTOP				
- เครื่องหมาย อย.				
- เครื่องหมาย มอก.				
- เครื่องหมาย Q				

6. ความรู้เกี่ยวกับจังหวัด

6.1 ท่านทราบหรือไม่ว่าคำขวัญประจำจังหวัดของท่านว่าอย่างไร

6.2 ท่านทราบหรือไม่ว่าตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดของท่านเป็นรูปอะไร

6.3 ท่านทราบหรือไม่ว่าตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดของท่านมีความเป็นมาอย่างไร

6.4 ท่านคิดว่าจังหวัดของท่านมีอะไรที่มีความโดดเด่น หรือมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างจากจังหวัดอื่น

6.5 ท่านทราบหรือไม่ว่าจังหวัดของท่านมีผลผลิตทางการเกษตรใด ที่มีความโดดเด่นต่างจากจังหวัดอื่น

6.6 ท่านทราบหรือไม่ว่าจังหวัดของท่านมีผลิตภัณฑ์ใดที่มีความโดดเด่นต่างจากจังหวัดอื่น

7. เกี่ยวกับตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด

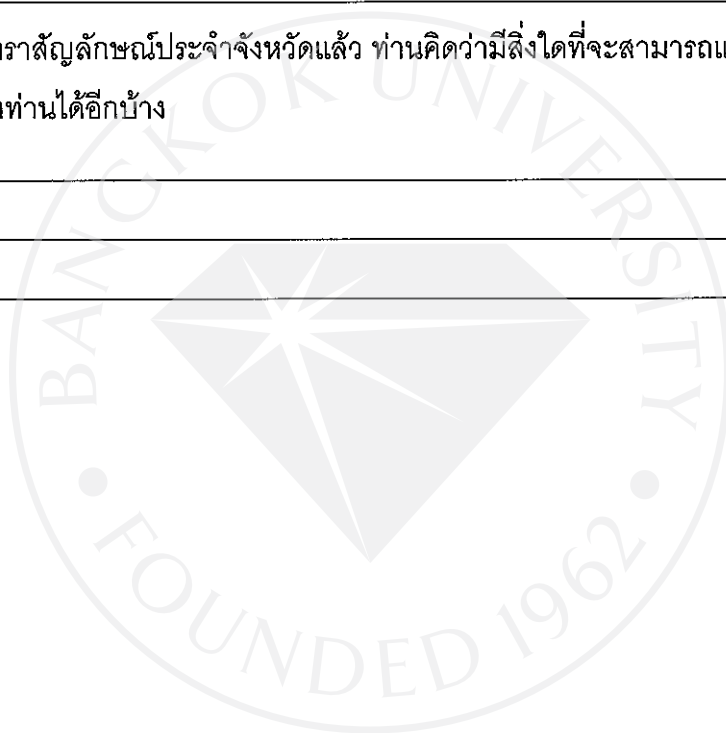
7.1 ท่านคิดว่าตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดของท่านจดจำได้ง่ายหรือไม่ ถ้าไม่ ท่านคิดว่าควรทำอย่างไร

7.2 ท่านคิดว่าตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดของท่านสามารถสื่อความหมายหรือไม่

7.2 ท่านคิดว่าตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดของท่านมีความเป็นสากลหรือไม่ ถ้าไม่ ท่านคิดว่าควรทำอย่างไร

7.3 หากจังหวัดของท่านจะจดทะเบียนเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ท่านคิดว่าควรมีตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดร่วมอยู่ในเครื่องหมายนั้นด้วยหรือไม่ อย่างไร

8. นอกเหนือจากตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดแล้ว ท่านคิดว่ามีสิ่งใดที่จะสามารถแสดงถึงเอกลักษณ์ของจังหวัดของท่านได้อีกบ้าง

สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดสมุทรสาคร

- อำเภอเมืองสมุทรสาคร

กลุ่มสตรีบางโพธิ์

กลุ่มแม่บ้านวังน้ำวน

กลุ่มแม่บ้านนาขวาง

กลุ่มแม่บ้านท่าจีน

กลุ่มแม่บ้านบางกระเจ้า

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสุราษฎร์

กลุ่มสตรีหัตถกรรมเครื่องหนัง

กลุ่มสตรีองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ ข้าวหอมมะลิบรรจุถุง น้ำพริกเผา ดอกไม้จันทน์ พวงหรีด

- อำเภอกระทุ่มแบน

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ท่าเสา

กลุ่มส่งเสริมอาชีพสตรี

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านอ่าวกระปือ

กลุ่มแม่บ้านหนองนกไข่

น้ำหวานหางจระเข้ วานจระเข้กวน

ดอกไม้จันทน์ ดอกไม้ประดิษฐ์

ไข่เค็มพอกดินนาเกลือ ดอกไม้ประดิษฐ์ทำจากดิน

เบญจรงค์ น้ำพริกเผา แซมพูสระผม

น้ำผลไม้ชนิดต่างๆ

- อำเภอบ้านแพ้ว

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรพัฒนสตรีตำบลอำแพง ดอกไม้จันทน์จากเปลือกข้าวโพด ตะกร้า

ก้านมะพร้าว หมวกสาน กระดาษ ผ้าบาติก

กลุ่มแม่บ้านโรงเชืพัฒนา

แซมพูวุ้นหางจระเข้ , ดอกอัญชัน ประคำดีควาย

น้ำหวานหางจระเข้ ตะกร้าจักสานจากก้านมะพร้าว

กลุ่มสตรีสหกรณ์

พวงหรีด ดอกไม้จันทน์

กลุ่มสาธิตการตลาดบ้านบ่อ

พวงหรีด ดอกไม้จันทน์ ของชำร่วย แซมพูยาสระผม

น้ำยาล้างจาน น้ำยาปรับผ้านุ่ม

กลุ่มสตรีบ้านเกษตรพัฒนา	ผลไม้แปรรูป เช่น ฝรั่งหยี มะม่วงหยี น้ำผลไม้ เช่น น้ำว่านหางจระเข้ น้ำมะพร้าว
กลุ่มแม่บ้านคลองตันสามัคคี	น้ำผลไม้ เช่น น้ำว่านหางจระเข้ น้ำดอกคำฝอย น้ำมะพร้าว น้ำกระเจียบ น้ำมะขาม น้ำฝรั่ง ฝรั่งอบ 3 รส
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรคลองตันพัฒนา	ดอกไม้จันทน์
กลุ่มสตรีตำบลหลักสอง	น้ำผลไม้บรรจุกระป๋อง เช่น น้ำว่านหางจระเข้ น้ำมะพร้าว น้ำดอกอัญชัน แชมพู ครีมนวดผม ครีมอาบน้ำผสมสมุนไพร

("สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัดสมุทรสาคร," ออนไลน์, 2549)

สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัดสมุทรสงคราม

- อำเภอเมือง สมุทรสงคราม

ตำบลคลองโคน

กะปิเคียวตาดำ

ตำบลบางจะเกร็ง

กาดะแมรมัจฉา บรจุในกาบหมาก แชมพูสมุนไพร
ดอกอัญชัน ไวน์สมุนไพรกระชายดำ

ตำบลบางชันแตก

กุนเชียงปลาอินทรี น้ำพริกนรกปลา ผลิตภัณฑ์น้ำพริก
ต่าง ๆ แชมพูสระผมอัญชัญ

ตำบลลาดใหญ่

เกลือเม็ด ดอกเกลือ

ตำบลบางแก้ว

เกลือสมุทร ปลากรอบ ปลาหมึกปรุงรส ปลาหยอง
ผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแปรรูป ผลิตภัณฑ์ เรือจำลอง
ต่างๆ

ตำบลบางชันแตก

แชมพูใบกะเม็ง

ตำบลแม่กลอง

พังกาเรือประมง เซรามิค

ตำบลนางตะเคียน

น้ำตาลมะพร้าว

ตำบลคลองเขิน

น้ำตาลมะพร้าวแม่กลอง น้ำว่านหางจระเข้

ตำบลแหลมใหญ่

สมอเรือ

- อำเภอบางคนที

ตำบลบางคนที

กระเจาด ที่ใส่ขวดไวน์จักสานจากก้านมะพร้าว
ลูกประคบสมุนไพร

ตำบลบ้านปราโมทย์

กล้วยกวน

ตำบลงบางยี่รงค์	กล้วยเบรคระเบิด เป็นผลิตภัณฑ์กล้วยหอมอบกรอบ ผ้าตัดเสื้อมัดย้อม เสื้อกล้ำม เสื้อยืด
ตำบลงบางกระบือ	กะลามะพร้าวเจาะรู ผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว มะพร้าวพวง มะพร้าวมีรอย
ตำบลงบางนกแขวก	กาละแมกล้วย
ตำบลงกระดังงา	ดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าใยบัว ดอกไม้ประดิษฐ์ แบบติดเสื้อ มะพร้าวผล ลอดช่องสมุนไพร
ตำบลงดอนมะโนรา	น้ำตาลสด น้ำตาลสดเดอริไลส์ แบบบรรจุกระป๋อง
ตำบลงบางสะแก	ส้มโอขาวใหญ่
ตำบลงโรงหีบ	ส้มโอขาวใหญ่ ผลิตภัณฑ์สารภีไวน์ ผลิตภัณฑ์ส้ม สารภีไวน์ผลไม้
ตำบลงบางพรม	ส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ปลอดสารพิษ
ตำบลงจอมปลวก	หัตถกรรมกะลามะพร้าว
• ตำบลงอัมพวา	
ตำบลงอัมพวา	ขนมจำมกญ ผลไม้แปรรูปต่างๆ เช่นกล้วยกวน บ้านเรือนไทยจำลอง
ตำบลงบางแค	กรอบรูปลายไทย กาน้ำชา สร้อยข้อมือ กล้องใส่ กระดาษทิชชู ตลับใส่เครื่องหอม โคมไฟกะลามะพร้าว นาฬิกาแขวนลายไทย
ตำบลงบางช้าง	เครื่องเบญจรงค์ ชุดน้ำชาเล็ก (ลายจักรี) โถจุชั้น 4 โถพระยาครูเบญจรงค์ โถลูกจันทร์จุกนก 6 เบญจรงค์ พิกทองใหญ่ แจกันพันธ์ดอกด้วยสีต่างๆ กระดาษ ตะกร้าไวน์ ฝาชี จักสานจากก้านมะพร้าว ผลิตภัณฑ์ บ้านเล็ก เรือจิ๋ว
ตำบลงยี่สาร	กระเป๋าท่างๆ ผ้าฝ้ายมัดหลอดและย้อมสีด้วย เปลือกไม้ ผ้ามัดย้อมพืชป่าชายเลน เสื้อมัดย้อมผ้าฝ้าย
ตำบลงท่าคา	น้ำตาลมะพร้าวแท้ น้ำตาลมะพร้าวแปรรูป
ตำบลงเหมืองใหม่	น้ำพริกต่างๆ ส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่
ตำบลงแพรกหนามแดง	ปลาสดแดดเดียว
ตำบลงปลายโพรงพง	พระพิฆเนศลงรักปิดทองประดับพลอย หัวไขน รองเท้าหนัง รองเท้าหนังวัวแท้ตอกลาย รองเท้าแตะ

ตำบลแควอ้อม

ไวน์ลำไย ไวน์สับปะรด

(“สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัดสมุทรสงคราม,” ออนไลน์, 2549)

สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัดเพชรบุรี

- อำเภอเมืองเพชรบุรี

ตำบลโพพระ

ขนมทองม้วนเพชร

ตำบลคลองกระแชง

ขนมฝอยทอง ฝอยทองแบบแห้ง

ข้าวตอกกวนมะพร้าวอ่อน

ตำบลบ้านกุ่ม

ขนมอั่วขาววัง งานพันทราย

ตำบลบ้านหม้อ

น้ำตาลโตนด ข้าวเกรียบงาอบเมืองเพชร เครื่องดื่ม

สมุนไพรดอกคำฝอย ข้าวตังทรงเครื่องสุคนธา

ข้าวตังธัญพืช ขนมไทยสูตรดั้งเดิม ปลาหมึกอบกรอบ

ปฐุรธ

ตำบลต้นมะพร้าว

ข้าวเกรียบแปรรูป สมุนไพรพิกทอง

ตำบลธงชัย

ข้าวตังไก่หยอง

ตำบลท่าราบ

เครื่องประดับไทยประยุกต์ เครื่องประดับไทยเพชร

ศิราภรณ์ ชุดรวม ขนมไทย

ตำบลหนองโสน

ชมพู่เพชรสายรุ้ง

ตำบลไร่ส้ม

ดอกไม้ประดิษฐ์จากดิน สมุนไพรปรับอากาศ

ตำบลหัวสะพาน

ถุงอบสมุนไพรเพื่อสุขภาพ

ตำบลนาขุ้ง

เห็ดนางฟ้า 3 รส

- อำเภอชะอำ

ตำบลเขาใหญ่

กระเป๋าคูณนายหน้าสาน และกระเป๋ากี้อทรงต่างๆ

ผลิตภัณฑ์กระเป๋ามวก โคมไฟ ตะกร้าใส่ขยะทำจาก

ป่านศรนารายณ์ รองเท้า หุบกะพงไข่เค็ม

ตำบลดอนขุนห้วย

ชาเขียวใบหม่อน ชาเขียวสีสหาย (ใบหม่อน ใบบัวบก

เก็กฮวย ดอกคำฝอย)

- อำเภอท่ายาง

ตำบลท่ายาง

กล้วยหอมทองปลอดสารพิษ ขนมหม้อแกว้ตะวันตก

ข้าวแช่ชั้นทองเสวย ทองม้วน น้ำพริกเผาไข่เค็ม

ตำบลท่าแลง	เครื่องเบญจรงค์
ตำบลท่าไม้รวก	ชมพู่เพชร ไทยพุดไวน์ ไวน์ทับทิม น้ำพริกแกงลำเจ็ญรูป น้ำพริกเผากุ้ง
ตำบลหนองจอก	แฮมพูสระผมสมุนไพร
ตำบลท่าคอย	มะนาวแปรรูป มะนาวผงพร้อมปรุง
● อำเภอเขาย้อย	
ตำบลหนองชุมพลเหนือ	กล้วยอบกรอบคุณพลอย รสกระเทียม
ตำบลเขาย้อย	แก้วไวน์ (ไม้ตาล)(OTOP) ผ้าทอไทดำ ผ้าทอพื้นบ้าน ผ้าทอมือผ้าฝ้ายลายแดงโม
ตำบลหนองปรัง	แก้วไวน์กิ่งไม้ตาล ชูดเขียนหมากไม้ตาล เขียงเขียน 3 ขากกิ่งไม้ตาล ผลิตภัณฑ์กิ่งไม้ตาล
ตำบลบางเค็ม	ชั้นใส่บาตรเบญจรงค์ ชูดกาแฟเบญจรงค์ ลายจักรี แจกันเบญจรงค์ทรงกระเทียม โถพลูเบญจรงค์ ขามชูด เบญจรงค์ ลายพิกุลเงิน วุ้นมะพร้าว น้ำหอม
ตำบลทับคา	ชูดรับแขกไม้ตาล เขียงเขียนไม้ตาล เตาน้ำมันหอม ระเหยไม้ตาล
ตำบลหนองชุมพล	เรือจำลองไม้สักทอง มะขามแก้ว 4 รส
ตำบลห้วยโรง	เรือจำลองไม้มั่งคด เรือลำภาจำลองไม้มั่งคด
ตำบลห้วยท่าช้าง	สาโทรสผลไม้
● อำเภอบ้านแหลม	
ตำบลบางขุนไทร	กะปิกุ้งตาดำ ผ้าขาวม้า ผ้าทอพื้นบ้าน ผ้าลายจก
ตำบลท่าแร้ง	เกลือขัดผิวอโละมา เครื่องดื่มสมุนไพรชนิดผง น้ำมันขมิ้น ลูกประคบสมุนไพร
ตำบลบางแก้ว	เกลือสมุนไพรขัดผิว เกลือทะเลกังหันทอง หอยตลับ สามรส
ตำบลบ้านแหลม	ซองแฉ่นตาผ้าไทย
ตำบลบางแก้ว	น้ำพริกปลาทุเลา
ตำบลบางตะบูน	ฮ้อยจ้อ
● อำเภอบ้านลาด	
ตำบลบ้านลาด	โคมไฟ ดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าใยบัว ตุ๊กตากระดาษใช้ สำหรับตกแต่งบ้าน

ตำบลดมพลี	ขนมหม้อแกงบรรจุกระป๋อง น้ำตาลสด
ตำบลบ้านหาด	เขียนหมากกลิ้งไม้ตาล มะยมเชื่อม มะยมหยี
ตำบลหนองกะป๋	น้ำตาลโตนดแท้
ตำบลสะพานไกร	น้ำตาลโตนดแท้
ตำบลไร่มะขาม	เฟอร์นิเจอร์ไม้ยางพารา
- อำเภอหนองหญ้าปล้อง

ตำบลดมหนองหญ้าปล้อง	ตะกร้อสอยมะม่วง แสงตะวันแถมพุดสมุนไพร์
	เจลอาบน้ำ ขนุนทอดกรอบศรีทอง ชันขอสลักปรางพร
ตำบลท่าตะคร้อ	ผ้าขาวม้า
 - อำเภอแก่งกระจาน

ตำบลวังจันทร์	กระเช้าดอกไม้ประดิษฐ์ ดอกไม้ในกรอบรูป ดอกไม้
	ประดิษฐ์จากผ้าใยบัว กล้วยหักมุกรสโกโก้ น้ำพริกเผา
ตำบลแก่งกระจาน	ดอกไม้ประดิษฐ์จากดินไทย-ดินญี่ปุ่น

("สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัดเพชรบุรี," ออนไลน์, 2549)

สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

- อำเภอเมือง

ตำบลประจวบคีรีขันธ์	ชาลาเปา กล้วยม้วน กรอบรูป กระเป๋าใส่เศษสตางค์
	ดอกไม้ประดิษฐ์ กล้องกระดาศกรอบรูปกระดาศ
	สับปะรด การบูรหอม
ตำบลเกาะหลัก	มะนาวผง เมี่ยงปลาสาหร่ายไหม ข้าวเกรียบต่างๆ
	กล้องหอมสมุนไพร์ ดอกไม้ประดิษฐ์จากเกล็ดปลา
	กระเช้าของขวัญ กระเป๋าถือจักสานจากกระดาศ
	สมุดโทรศัพท์ กระถางต้นไม้
ตำบลคลองวาฬ	กะปิ กุ้งแห้ง ขนมเค้กคลองวาฬ ลูกประคบสมุนไพร์
ตำบลห้วยทราย	สาโทมังกรทอง
ตำบลอ่าวน้อย	เครื่องดื่มว่านหางจระเข้ ไวน์สับปะรด น้ำมันมะพร้าว
	บริสุทธิ์ ผ้าบาติก กระเช้าใส่ของขวัญ
ตำบลบ่อนอก	กล้วยกวน สับปะรดกวน

- อำเภอภูกามยาว
 - ตำบลภูกามยาว เครื่องดื่มน้ำหวานหางจระเข้ บอนไซดอกไม้ไทย
เหยื่อตกปลาปลอม
 - ตำบลสามกระทาย กล้วยอบกระเทียม ข้าวซ้อมมือ
 - ตำบลภูกามยาวเหนือ -
 - ตำบลเขาแดง -
 - ตำบลดอนยายหนู -
 - ตำบลหาดขาม -
- อำเภอทับสะแก
 - ตำบลทับสะแก ขนมห้าวกลิ้งป้าฮวน ขนมหิ้วยนหรือญทอง
เมี่ยงคำทับสะแก
 - ตำบลอ่างทอง ไวน์กระเจี๊ยบ-องุ่น
 - ตำบลนาหมากวาง ไม้กวาดใบมะพร้าว
 - ตำบลเขาล้าน ผ้าทอกระตุก ผ้าพันท์และเขียนลาย
 - ตำบลห้วยยาง กล้วยอบ มะพร้าวอบน้ำผึ้ง
 - ตำบลแสงอรุณ กล้วยกวนอบน้ำผึ้ง กล้วยอบชุบน้ำผึ้ง
เมี่ยงคำมะพร้าวอบน้ำผึ้ง
- อำเภอบางสะพาน
 - ตำบลกำเนิดนพคุณ กระเป๋
 - ตำบลพงษ์ประศาสน์ ไข่เค็มวังขนอนพัฒนา
 - ตำบลร่อนทอง กล้วยเล็บมือนางกวน กล้วยสีรส กล้องไม้ไผ่
เครื่องประดับ
 - ตำบลชัยเกษม กล้วยอบดองน้ำผึ้ง วุ้นมะพร้าวลอยแก้ว
เครื่องดนตรีไทยจิ๋ว
 - ตำบลทองมงคล กระยาสารทัญชี่สมุนไพร ข้าวเกรียบกุ้ง สับปะรด
หยีสีรส กะลาและจักสานหวาย เครื่องประดับจาก
กะลามะพร้าว
 - ตำบลแม่รำพึง กะปิทุ่งทะเล
 - ตำบลธงชัย -

- อำเภอบางสะพานน้อย

ตำบลบางสะพาน

กล้วยหวาน

ตำบลไชยราช

ทุเรียนทอด

ตำบลปากแพรก

-

ตำบลทรายทอง

-

ตำบลช้างแรก

-

- อำเภอปราณบุรี

ตำบลปราณบุรี

กล้วยหอมทองหวาน แครกเกอร์สำหรับใส่สับปะรด

ตำบลเขาน้อย

ไวน์สับปะรด ปลาสมุนไพร ลูกหยี สับปะรดหวาน

งานผักโครเชต์ ดอกดาหลา ดอกไม้ประดิษฐ์จาก

ผ้าใยบัว ผลิตภัณฑ์จากใบสับปะรด

ตำบลหนองตาแต้ม

กล่องกระดาษสับปะรด สมุดโน้ตจากกระดาษ

ใยสับปะรด

ตำบลปากน้ำปราณ

-

ตำบลวังก้ง

-

ตำบลเขาจ้าว

-

- อำเภอหัวหิน

ตำบลหัวหิน (เทศบาล)

เห็ดโคนน้อยในน้ำเกลือ น้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์

ดอกไม้ประดิษฐ์ ผ้าพันคอบาติก ศิลปประดิษฐ์จาก

เกร็ดปลา เรือจิ๋ว

ตำบลหนองแก

ผ้าฝ้ายทอมือ

ตำบลหินเหล็กไฟ

กล้วยหอมกะเหรี่ยงทอดกรอบ

ตำบลหนองพลับ

ไข่เค็มใบเตย น้ำพริกแกงส้ม ดอกไม้ประดิษฐ์จาก

ผ้าใยบัว

ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่

ผ้าฝ้ายทอมือ

ตำบลทับใต้

-

ตำบลบึงนคร

-

- กิ่งอำเภอสามร้อยยอต

ตำบลสามร้อยยอด

ขนมปังหน้ากระเทียม

ตำบลศิลาลอย

กล้วยหวานชนิดแห้ง

ตำบลไร่เก่า (เทศบาล)

ขนุนอบกรอบ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ญูนน้ำชีวภาพ

ตำบลศาลาล้อย

กล้วยอบน้ำผึ้ง ขนุนกรอบเค็ม

ตำบลไร่ใหม่ (เทศบาล)

กล้วยกรอบ

(“สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์,” ออนไลน์, 2549)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุมิตรา ศรีวิบูลย์

การศึกษา

พ.ศ. 2524

M.S. (Communication Design), Pratt Institute, NYC, NY.

พ.ศ. 2520

สถ.บ. เกียรตินิยมอันดับ 2 (ศิลปอุตสาหกรรม)

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง

สถานที่ทำงาน

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ผลงานทางวิชาการ

เอกสารประกอบการสอน

สุมิตรา ศรีวิบูลย์. การออกแบบนิเทศศิลป์ 1
กรุงเทพมหานคร, 2544. 75 หน้า.

งานแต่ง เรียบเรียง แปลหนังสือ

สุมิตรา ศรีวิบูลย์. การออกแบบอัตลักษณ์. กรุงเทพมหานคร
2546. 157 หน้า

บทความทางวิชาการ

สุมิตรา ศรีวิบูลย์. 2550. "การสร้างแบรนด์เมือง: อีกแง่มุม
หนึ่งของการสื่อสารแบรนด์" วารสาร BU Academic
Review. Vol.6, No.2, (July - December) หน้า 81 - 90.

รายงานการวิจัย "การศึกษาแนวคิดในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ของเยาวชน : ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการรักษ์ทะเลไทย"

วารสาร BU Academic Review. Vol.2, No.1, (January -
June) หน้า 35 -46.

สุมิตรา ศรีวิบูลย์. 2546. "สารสนเทศในงานออกแบบ"

วารสารนักบริหาร. ปีที่ 23 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน) หน้า
102 -106.

สุมิตรา ศรีวิบูลย์. 2539. "ออกแบบอย่างไรให้ไร้มลพิษ"
วารสารนักบริหาร. ปีที่ 16 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม) หน้า
67-70.

งานวิจัย

รศ.ดร.รชชงพร โกมลเสวิน และ สุมิตรา ศรีวิบูลย์. 2546.
การศึกษาแนวคิดในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเยาวชน :
ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการรักษ์ทะเลไทย

กรรมการวิชาการและวิชาชีพ

กรรมการพิจารณาศัพท์ศิลปะ ราชบัณฑิตยสถาน

พ.ศ.2550 - 2553

อนุกรรมการศิลปกรรม การออกแบบ และการตกแต่งเมือง
การแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยโลก ฤดูร้อน ครั้งที่ 24 (2550)
กรรมการดำเนินการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
ไทยระดับประเทศ ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย ปี 2549
กรรมการสาขาศิลปกรรมและการออกแบบ การแข่งขันกีฬา
Asian Indoor Games ครั้งที่ 1 (2548 – 2549)
กรรมการคัดสรรผลงานศิลปหัตถกรรม ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ
ระหว่างประเทศ บางไทร (2548)
กรรมการสาขาศิลปกรรมและการออกแบบ การแข่งขันกีฬา
Asian Games ครั้งที่ 13 (2540 – 2541)
กรรมการสาขาศิลปกรรมและการออกแบบ การแข่งขันกีฬา
Fespac Games ครั้งที่ 13 (2541)